

Tätortsnära natur i Ekerö kommun

Det sociala värdet av friluftsområden i tätortsbandet

Förord med läsanvisning

Betydelsen av att vistas i naturen har på senare tid uppmärksammats inom planeringen, inte minst tack vare forskning kring naturens inverkan på människors hälsa.

Denna rapport är en inventering av tätortsnära natur i Ekerö kommuns tätortsband. Rapporten är framställd som ett underlag för den översiktliga planeringen samt för den fortsatta planeringen av förtätning i och ikring tätorterna i Ekerö kommun, dvs den fördjupade översiktsplanen för tätortsbandet. Rapporten kan även fungera som ett underlag vid utvecklandet av en strategi för kommunens tätortsnära natur, ett av de nyligen antagna lokala miljömålen. Inga politiska beslut har tagits inom ramen för detta utredningsprojekt.

Jag vill tacka de personer som bidragit till innehållet i rapporten. En betydande del av rapporten bygger på kunskap från föreningar, förskolor och skolor samt boende i Ekerö kommun. Flera personer inom kommunen har också bidragit till rapporten. Framst vill jag tacka Angelica Aronsson, miljösamordnare, och Eva Mill, planarkitekt, som har bistått med viktiga synpunkter och tillägg vad gäller upplägg och innehåll. Jag vill även rikta ett tack till Leif Kåsthag, chef stadsarkitektkontoret, som initierat projektet. Projektet har pågått under perioden juni 2005 – januari 2006.

Läsanvisningar: En sammanställning av resultaten i rapporten ges i slutet. För att hitta i rapporten, till t ex ett särskilt inventeringsområde, läs ”Rapportens upplägg” samt ”Områdena” i inledningskapitlet.

De geografiska avgränsningarna, parametrarna och upplevelsevärdena som redovisas i rapporten finns inlagda i Solen X under Tätortsbandet, Upplevelsevärden i Tätortsbandet. Kartorna är tematiska och anger endast ungefärligt läge för punktobjekt såsom anläggningar och byggnader.

Anna Pontusson
Samhällsplanerare
Stadsarkitektkontoret, Ekerö kommun
2006-01-16

Foto, kartor och tabeller: förf.
Framsidan visar foto på badstranden Södran i Sandudden, Ekerö.

Innehållsförteckning

TECKENFÖRKLARING FÖR KARTOR	4
INLEDNING	5
SYFTE OCH BAKGRUND.....	5
RAPPORTENS UPPLÄGG.....	5
UNDERSÖKNINGSOMRÅDE.....	5
METOD, UNDERLAG OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
<i>Upplevelsevärden</i>	7
<i>Undersökning av områdena</i>	9
<i>Frågeställningar</i>	15
<i>Upplägg för fältstudie</i>	15
FÄLTSTUDIE	17
NATUREN I TÄTORTSBANDET.....	17
BULLER.....	18
FÖRSKOLORNAS OCH SKOLORNAS NATURBESÖK.....	18
HANDIKAPPADES ANVÄNDNING AV DEN TÄTORTSNÄRA NATUREN.....	22
STENHAMRA.....	23
<i>Verksamheter och värden i Stenhamra</i>	23
<i>Skolor och förskolor i Stenhamra</i>	27
<i>Hästar i Stenhamra</i>	28
<i>Upplevelsevärden i Stenhamra</i>	29
<i>Förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer Stenhamra</i>	34
<i>Bromma gård</i>	35
<i>Stenbrottet</i>	39
<i>Klevberget</i>	43
<i>Lövhamnen</i>	46
SÖDRA FÄRINGSÖ.....	48
<i>Verksamheter på södra Färingsö</i>	48
<i>Skolor och förskolor på södra Färingsö</i>	48
<i>Hästar på södra Färingsö</i>	51
<i>Upplevelsevärden i södra Färingsö</i>	53
<i>Förslag på buffertzoner södra Färingsö</i>	57
<i>Säbynäs</i>	59
<i>Skogby</i>	62
<i>Torsberget</i>	65
<i>Hammaren</i>	68
EKERÖ TÄTORT.....	71
<i>Verksamheter och aktiviteter</i>	71
<i>Skolor och förskolor i Ekerö tätort</i>	75
<i>Hästar</i>	76
<i>Upplevelsevärden kring Ekerö tätort</i>	77
<i>Förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer Ekerö tätort</i>	82
<i>Kavleberg</i>	83
<i>Malmvik</i>	87
<i>Ålbynäs</i>	90
<i>Sandudden</i>	95
<i>Uggleberget</i>	99
RESULTAT	102
BESÖKARNA.....	102
UPPLELSEVÄRDEN I TÄTORTSBANDET.....	103
FORTSATT PLANERING AV EKERÖ KOMMUNS TÄTORTSNÄRA NATUR.....	104
<i>Långväga och nära besökare</i>	104
<i>Natur- och kulturvärden</i>	105
<i>Verksamheter och anläggningar</i>	106
<i>Tillgänglighet</i>	106
<i>Konflikter</i>	108

Framtida friluftsområden.....	108
Framtida utredningsfrågor	108

KÄLLOR.....	109
--------------------	------------

Teckenförklaring för kartor

	Aktiva jordbruk/större stall		Utsiktsplats
	Kulturhistorisk bebyggelse		Odlingslott
	Aktivitetsanläggning		Naturpedagogiskt objekt
	Serviceanläggning		Naturpedagogisk verksamhet
	Mindre aktivitetsanläggning		Badplats
	Stall med hästar		Informationstavla
	Brukshundklubb		Rastplats
	Båtklubb/småbåtshamn		Störning
			Busshållplats
	Gångstig		Fornminne, punkt
	Vandringsled		Fornminne, linje
	Naturstig		Fornminne, område
	Elljusspår		Variations- och artrika miljöer
	Cykelväg/parkväg		Trolska naturmiljöer
	Regional cykelled		Skog äldre än 60 år
	Mälardalsleden, cykelled		Skog äldre än 100 år
	Traktorväg		Sammanhängande skog >4 ha
	Ridslinga		Natur använd av förskola
	Kanotled		Buffertzon orördhet och trolska naturmiljöer
	75 m till kraftledning		Inventeringsområde, Tätortsbandet
	250 m till tätbebyggt område		Inventerade områden tätortsnära natur
	Buller >55 dB (A)		
	Buller >45 dB (A)		

Inledning

Sedan början av 1990-talet har det allmänna miljömedvetandet hos oss svenskar ökat betydligt. Planeringen av grönstrukturer i stockholmsregionen har dock inte ändrats i samma takt som miljömedvetenheten, vilket lett till brister i planeringen av grönområden inte minst vad gäller planeringsunderlag. För att i framtiden kunna behålla den rika tillgången på varierad natur och för att få en balanserad bebyggelseutveckling i regionen krävs därför en förändring i både synsätt, kunskap och planeringsprocess när det gäller dessa frågor (s 10 *Upplevelsevärden – sociala kvaliteter i den regionala grönstrukturen* rapp 2001:4, Region- och trafikplanekontoret). I denna rapport undersöks användningen av och det sociala värdet i tolv tätortsnära friluftsområden i och utanför Ekerö och Stenhamra tätorter, det så kallade tätortsbandet (se karta nedan). Utgångspunkt i undersökningen är Regionplane- och trafikkontorets (RTK:s) metod där man mäter områdenas upplevelsevärden. Detta är en metod som ger ökad kunskap om en plats sociala rekreativvärde, ett kunskapsområde som idag är eftersatt. Metoden har modifierats efter kommunens förutsättningar och behov. Bland annat ingår Naturvårdsverkets kriterier för kvalitetsbedömning av friluftsområden för att i slutfasen bättre kunna bedöma och analysera värdet av de olika grönområdena.

Syfte och bakgrund

Denna rapport syftar till att undersöka den tätortsnära naturen i Tätortsbandet i Ekerö kommun, med tyngdpunkt på ett antal avgränsade naturområden, utifrån deras värde för friluftslivet. Utgångspunkt är RTK:s metod för upplevelsevärden (se vidare nedan). Bakgrunden till denna studie är en önskan från kommunen att få mer information om vad de avgränsade områdena används till. Det är ett försök att närma sig detta planeringsområde ur ett socialt perspektiv och därmed skapa ett mer heltäckande planeringsunderlag när det gäller grönstrukturen i kommunen.

Rapportens upplägg

Rapporten är indelad i tre delar: inledning, fältstudie och analys/slutsatser. Fältstudien i sin tur är uppdelad på tre kapitel som tar upp varsin del av tätortsbandet: Stenhamra, södra Färingsö och Ekerö tätort. I varje övergripande kapitel i fältstudiedelen redovisas de friluftsområden som finns inom respektive kommunal del. I analysen/slutsatserna görs ett försök till bedömning av områdena och det övriga friluftslivet i tätorten.

Undersökningsområde

I rapporten undersöks 13 större naturområden (se tabell nedan). De karaktäriseras alla i översiktsplanen som tätortsnära friluftsområden och ligger i tätortsbandet från Ekerö tätort/Tappström till Stenhamra. Områdena har delats upp på tre större övergripande inventeringsområden: Ekerö tätort, Södra Färingsö och Stenhamra. Undersökningen innehåller även en genomgång av friluftslivet utanför de 13 områdena i form av mindre naturområden som ligger i direkt anslutning till bebyggelsen, samt anläggningar, spår mm i närheten av tätorterna (inom tätortsbandet).

Övergripande inventeringsområden och undersökta friluftsområden		
Stenhamra	Södra Färingsö	Ekerö tätort
Bromma gård	Säbynäs	Kavleberg
Stenbrottet	Skogby	Malmvik
Klevberget	Torsberget	Älvnäs
Lövhamnen	Hammaren	Sandudden
		Uggleberget

Tabell: Undersökta friluftsområden.

Avgränsningen av undersökningsområde bygger på översiktsplanens gräns för tätortsbandet men är utökad på vissa ställen för att inkludera samtliga friluftsområden. Avgränsningen finns återgiven i kartan nedan.

Karta över Ekerö kommun med avgränsningen för inventeringen.

Karta över de undersökta friluftsområdena.

I översiktsplanen utpekas ytterligare sex tätortsnära naturområden som dock inte utreds i denna rapport. Sånga-Säby, Svartsjö, Färjstaden och Kårsön är inte med i denna avgränsning eftersom de ligger utanför tätortsbandet Ekerö-Stenhamra. Jungfrusundsåsen har redan undersökts och planeras bli kommunalt naturreservat (s 30 ny öp) och tas därför inte med i rapporten. Ekebyhovsparken ska utredas i ett senare skede för att avsättas som kommunalt naturreservat alternativt kulturresevat (s 30 ny öp). Dessa sistnämnda två områden finns dock med i sin roll som delar av inventeringsområdet Ekerö tätorts helhet.

Metod, underlag och frågeställningar

Metoden som används i rapporten bygger på RTK:s metod med upplevelsevärden. Undersökningen (dvs fältstudien och analysen) görs i tre steg: klassificering utifrån upplevelsevärde, kvalitativ undersökning och bedömning av områdena. I den kvalitativa undersökningen ligger fokus på föreningslivet samt skolors och förskolors användning av områdena, dvs inte de boendes besök i områdena.

Upplevelsevärden

Upplevelsevärdena mäter ett naturområdes sociala värden, dvs kvaliteter sedda ur människans synvinkel eller med andra ord rekreationsvärde eller värde för friluftslivet (s 9 rapp 4:2001).

Upplevelsevärdena bygger både på traditionella utgångspunkter för mätning av värdet för friluftslivet som exempelvis tillgång till anläggningar, antal besökare mm (s 6 rapport 4:2001) och på nya utgångspunkter som avskildhet, frånvaro av anläggningar, mystik och rymd, spänning och utmaning (s 6 sammanfattning samt s 10 rapport 4:2001).

Metoden har utvecklats av RTK i rapporten *Upplevelsevärden – sociala kvaliteter i grönstrukturen* (Rapport 2001:4) och i en undersökning med djupintervjuer som genomförts i Hanveden 2003, samt vidare i en rapportserie om upplevelsevärden i tio naturområden i Stockholms län som gavs ut år 2004. Metoden med upplevelsevärden bygger på forskaren Patrik Grahns teori om olika ”parkegenskaper”. Dessa har bearbetats med hjälp av attitydundersökningen i Hanveden som handlar om vilka förväntningar människor har på ett naturområde. Utifrån dessa förväntningar skapades sedan beskrivningar och parametrar för de olika upplevelsevärdena. Nedan ges en genomgång av upplevelsevärdena med beskrivning av miljöer, förväntade upplevelser och vad som krävs för att kunna uppleva upplevelsevärdet, dvs värdets parametrar eller kriterier (se *Ekerökilen – upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar* rapp 9:2004 s 12-13). Metoden beskriver ett områdes värden oavsett hur det ligger i förhållande till bostadsbebyggelse och andra tillgänglighetsfaktorer såsom busshållplatser mm. Det handlar alltså om värden som är ”bestående” till skillnad till föränderliga värden. (s 11 Rapport 2001:4)

Metod med upplevelsevärden			
	Upplevelsevärden	Beskrivning av miljöer och förväntade upplevelser	Parametrar
1	Orördhet och trolska naturmiljöer	Urskog, vildmark. Äldre barrskog (helst gran) med grön mossa och fallna träd. Flyttblock. Dunkelt ljus. Inga stigar eller spår av människan. Stort avstånd till bebyggelse. En förväntan på bland annat tystnad och ensamhet och en trolsk stämning.	Äldre skog (äldre än 100 år) och orörd natur. Låg bullernivå. Avstånd på 250 m till vägar och anläggningar. Avstånd på 75 m till kraftledning.
2	Skogskänsla	Varierad skogsmark med berg och sankmark. Både löv- och barrträd. Djurstigar. Fritt från skräp. Visst avstånd till bebyggelse. Skogsljud och dofter, frisk luft. Porlande bäckar och grunt vatten. Även brukad och planterad skog. Förväntningar av att träda in i en annan värld, höra fågelsång och känna skogsdofter. Känsla av storskog som inte tar slut.	Sammanhängande skogsområden. Skog äldre än 60 år. Låg bullernivå. Avstånd på 250 m till vägar och anläggningar. Avstånd på 75 m till kraftledning.
3	Utblickar och öppna landskap	Utsiktsplatser, klippor, berg, sjöar, högt belägna platser, skogsgläntor och bryn. Öppna, rofyllda platser. Förväntningar av frihetskänsla genom långa utblickar och vida vyer, kontraster mellan olika områden t ex skog-åker.	Sjöar och öppna landskap. Låg bullernivå. Etablerade utsiktsplatser.
4	Variationsrikedom och naturpedagogik	Varierad natur (både stora och små områden). Förkastningsbranter, slingrande bäckar, skogsbackar, kalhyggen, havsvikar, lavar och mossor. Lättillgängligt. Förväntningar av att uppleva mångfald, naturhistoria. Komma nära djur och växter, upptäckarglädje.	Variations- och artrika områden enligt naturinventeringar. Skogsbryn och strandzoner. Våtmarker. Naturpedagogiska objekt och verksamheter.
5	Kulturhistoria och levande landskap	Äldre bebyggelsemiljöer och kulturlandskap. Odlad jordbruksmark. Hagar med betande djur. Öppna landskap. Lövträd, ruiner, torp, murar, fornminnen, äppelträd, stubbar, kvarnar, igenväxande vägar mm. Förväntningar om ett öppet landskap, brukad mark. Förankring i hembygden. En förväntan om att finna något man tappat bort idag, dvs djup och ursprung.	Kulturhistorisk bebyggelse (torp, gårdar, etc). Ångs-, hag- och odlade åkermarker. Kulturlandskap. Fornminnen och kulturlämningar. Aktiva jordbruk, 4H-gårdar och större stall.
6	Aktivitet och utmaning	Anlagda spår och leder; ridspår, motionsspår, cykelvägar mm. Vatten och bad, klippor, oländig terräng, djupt vatten, klätterberg mm. Förväntningar om att uppleva frisk luft och sundhet, bada och sporta vid vatten. Strapats, spänning, utmaning, otillgänglighet.	Sport- och aktivitetsanläggningar t ex friluftsgårdar, badplatser, småbåtshamnar, skidbackar, ridskolor och golfbanor. Elljus- och motionsspår. Cykel- och vandringsleder. Sjöar och vattendrag med vattenaktiviteter.
7	Service och samvaro	Friluftss- och sportanläggningar, anlagda miljöer med god service, god tillgänglighet, parkeringar och hållplatser, bra anläggningar, information och öppettider. En förväntan om bekvämlighet med toaletter, omklädningsrum, servering, värmestugor mm. Trygghet med information och uppmärkta leder. Vara tillsammans med familjen, lekplats för barn.	Serviceanläggningar med toalett, omklädningsrum, matservering, uthyrning mm. Rastplatser. Anordnade parkeringsplatser. Hållplatser för spårtrafik-Informationstavlor. Brygga för båtar i linjetrafik.

Tabell: De sju upplevelsevärdena: miljöer, förväntningar och parametrar.

Det är svårt att rangordna de olika upplevelsevärdena, men Länsstyrelsen har i undersökningen *Så använder vi naturreservaten* (Rapport 2004:23, Länsstyrelsen i Stockholms län) kommit fram till vilka kvaliteter ett urval av de boende i länet uppskattar i större naturområden. I större områden uppskattas framförallt enligt undersökningen utblickar och öppna landskap (frihet och rymd i Länsstyrelsens rapport) och skogskänsla. Även vidsträckta stora naturområden är av särskilt värde i en storstadsregion. Helheten av ett

sammanhängande större grönområde kan inte ersättas med ett antal mindre enheter. (s 15 *Ekerökilen*)

Högt värde och mycket högt värde

Upplevelsevärdena graderas på en tvågradig skala, ”högt värde” samt ”mycket högt värde”. De undersökta områdena i denna rapport är endast översiktligt undersökta i RTK:s material som undersöker upplevelsevärden på en regional nivå. Genom den kvalitativa undersökningen samt genom ytterligare underlag görs denna rapports undersökning mer detaljerad och ytterligare områden, platser, spår och anläggningar kan värderas utifrån skalan högt respektive mycket högt värde. Definitionen på de två olika graderingarna av upplevelsevärdena skiljer sig beroende på upplevelsevärde. Definition för graderingen av varje upplevelsevärde går igenom nedan.

Viktiga faktorer för mätning av upplevelsevärdena

RTK har i sin metodrapport (*Upplevelsevärden*) inte presenterat någon genomarbetad tolkning av sammanställningen av upplevelsevärden. Man har således ingen inbördes rangordning av värdena. Dock framhålls det värdefulla med variationsrika områden med många upplevelsevärden samt områden som har ett enda unikt eller speciellt upplevelsevärde (s 7 rapp 4:2001). Även sammanhängande större grönområden poängteras eftersom sådana områdens värden och användningsmöjligheter ökar betydligt när dom är tillräckligt stora, och därmed kan kategoriseras under ”mycket högt värde” (s 10 rapp 4:2001). Ofta kräver ett sådant område en så kallad buffertzona med skog med ”högt värde” för att platsa in under värderingen ”mycket högt värde” (s 7 rapp 4:2001). Värdet av en sådan buffertzona blir i samhörighet med den mer djupt liggande skogen alltså mer än värdet av endast ”buffertskogen” för sig själv. (För buffertzoner se vidare nedan.)

Undersökning av områdena

De utvalda områdena klassificeras enligt ett urval av RTK:s uppställda kriterier (parametrar) för upplevelsevärden samt ett antal övriga faktorer med betydelse för de sociala värdena i friluftsområdena (enligt nedanstående checklista). Dessa sistnämnda övriga faktorer är parametrar som är av särskild betydelse för sociala värden i just tätortsnära natur. Tillägget av dessa parametrar har bl a gjorts eftersom den ursprungliga metoden med upplevelsevärden (som presenteras ovan) inte beaktar tillgänglighetsfaktorer.

Klassificeringen av områdena innebär att information om friluftslivet i områdena sammanställs i text med framförallt kartor. I varje kapitel presenteras kartor med friluftsp parametrar, såsom anläggningar, stigar, badplatser mm samt kartor med upplevelsevärdena, dels på övergripande kommunnivå, dels på mer detaljerad nivå för varje område. Klassificeringen ger en beskrivning av hur området ser ut och vad som är karaktäristiskt för området.

Checklista över parametrar för upplevelsevärden

Nedanstående lista presenterar parametrar för värdering av upplevelsevärdena i områdena. De bygger på RTK:s parametrar för upplevelsevärden med tillägg av särskilda kriterier som är viktiga för tätortsnära natur. De parametrar som inte finns inom kommunens tätortsband har tagits bort. De flesta av parametrarna visas i kartorna (och återfinns även i kartprogrammet Solen), och alla går igenom i text. Vad gäller spår och leder återfinns endast de uppmärksatta och anlagda i kartmaterialet. I texten beskrivs dock mer ”informella” stigar och ridvägar mm.

Orördhet och trolska naturmiljöer:

- Skog över 100 år
- Trolska naturmiljöer, t ex bäckraviner, sumpskogar mm (utvalda enligt naturinventeringar och nyckelbiotopsinventeringar)
- Bullerstörda områden över 45 dB (A)
- Bullerstörda områden över 55 dB (A)
- 75 m avstånd till kraftledning
- 250 m zon till större vägar och bebyggelse (tätortsbebyggelse, dvs inte enstaka byggnader eller grupper av hus)

Skogskänsla:

- Sammanhängande skog över 4ha
- Äldre skog över 60 år
- Bullerstörda områden över 55 dB (A)
- 75 m avstånd till kraftledningar

Utblickar och öppna landskap:

- Utsiktsplats
- Öppna vattenområden över 6 ha
- Öppna landskap över 6 ha
- Bullerstörda områden över 55 dB(A)

Variationsrikedom och naturpedagogik:

- Variations- och artrika miljöer (områden som generellt sett är art- eller variationsrika eller som har dokumenterat höga naturvärden t ex kärr eller mossor)
- Odlingslotter
- Naturpedagogiskt objekt
- Naturpedagogisk verksamhet
- Naturstig

Kulturhistoria och levande landsbygd:

- Kulturhistoriska bebyggelsemiljöer
- Aktiva jordbruk, 4H-gårdar, större stall
- Kulturhistoriska landskap
- Jordbruksmark
- Forn- och kulturlämningar

Aktivitet och utmaning:

- Aktivitetsanläggning – idrottsanläggningar, skidbackar, utomhusplaner med lokaler för omklädning och dusch, föreningsstugor, större båtklubbar (fler än 100 medlemmar), stall med ridskola (parkeringsplatser vid dessa typer av anläggning markeras ej i karta eftersom de ingår i begreppet aktivitetsanläggning).
- Badplatser – både iordningställda med parkeringsmöjligheter, kommunalt skötselunderhåll och bekvämligheter såsom toaletter t ex samt naturbad, dvs bad utan service och utan skötsel av kommunen.
- Motionsspår – både elljusspår och vanliga gångstigar
- Ridvägar – anlagda
- Vandringsleder – längre anlagda leder

- Kanotleder
- Cykelleder
- Aktivitetsområden på vattnet
- Aktivitetsområden på land (golfbana)

Service och samvaro:

- Serviceanläggning – anläggningar – i anslutning till naturområden - som erbjuder service i två eller flera olika former, såsom toalett, duschmöjligheter, omklädningsrum, parkering (parkeringsplatser vid dessa typer av anläggning markeras ej i karta eftersom de ingår i begreppet serviceanläggning), servering mm.
- Rast- och grillplatser (iordningsställda, ej spontana)
- Parkeringsplats (endast parkeringsplatser som ligger i anslutning till och kan användas vid besök i områden av rekreativ intresse)
- Informationstavlor, kan vara både utförligare informationstext eller endast namn på verksamheten eller platsen

Övrigt parametrar/tätortsnära natur:

- Båtklubbar/småbåtshamnar
- Skolor
- Förskolor
- Tätortsbebyggelse
- Bostadsnära, mindre naturområden
- Mindre aktivitetsanläggningar, såsom gräsplaner, bouleplaner, lekplatser (i regel anläggningar öppna för allmänheten året och dygnet runt)
- Busshållplatser
- Cykelväg/parkväg
- Stall med ridskola och/eller inackordering
- Störning för friluftslivet, fysisk/visuell störning såsom radiomast, pumpstation mm.

Värdering

Nedan går igenom vilka parametrar som krävs för högt resp mycket högt värde för de sju upplevelsevärdena. Även om ett område inte har värdet mycket högt, utan bara högt värde, kan det i och med den lättillgänglighet som tätortsnära natur innebär, vara mer värdefullt för de boende än ett annat område med ”högt värde” längre bort från tätorten. Detta tas upp i slutsatserna. Den värdering som gäller för de särskilda parametrarna för tätortsnära natur (förskolor, mindre aktivitetsanläggningar mm) finns ej angiven som kartskikt.

Orördhet och trolska naturmiljöer:

Detta upplevelsevärde är enligt RTK:s karta relativt ovanligt i kommunen. Särskilt gäller detta i tätortsnära friluftsområden. Områden med mycket högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer innehåller parametrarna skog äldre än 100 år (dock ej lövskog som inte uppfattas som trolsk) eller trolska, orörda naturmiljöer som t ex bäckraviner, sumpskogar mm (utvalda enligt naturinventeringar och nyckelbiotopsinventeringar). Områdena ska ha en ljudnivå under 45 dBA och ligga på minst 250 meter avstånd till både vägar och bebyggelse och 75 meter från kraftledningar för att klassas som områden med mycket högt värde av orördhet och trolsk naturmiljö. För högt värde krävs orörd skog över 100 år, en ljudnivå under 55 dBA eller ett avstånd på minst 250 meter från större vägar samt 75 meter från kraftledning. Avskildhet från bebyggelse krävs ej för att uppnå ett högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer.

Tillsammans bildar flera mindre närliggande ytor av mycket högt värde ett område med högt värde för upplevelsevärde. (s 18f *Ekerökilen*) När det gäller orördhet och trolska naturmiljöer är även buffertzonen av vikt vid värdering (se nedan).

Skogskänsla:

Parametern för mycket högt värde av skogskänsla är skog över 60 år, en bullernivå under 55 dBA och ett avstånd på 250 meter till vägar och bebyggelse samt 75 meter till kraftledningar. Sammanhängande skog, ett avstånd på 250 meter till vägar och 75 meter till kraftledningar står som parameter för högt värde. Närhet till bebyggelse tar inte bort det höga värdet av skogskänsla. (s 23 *Ekerökilen*). Kommunen har relativt stora arealer av sammanhängande skog. När det gäller skogskänsla är även buffertzonen av vikt vid värdering (se nedan).

Utblickar och öppna landskap:

Mycket högt värde av utblickar och öppna landskap återfinns vid etablerade utsiktsplatser med en bullernivå som understiger 55 dBA. Högt värde innehåller någon av parametrarna utsiktsplatser, öppna landskap eller vattenområden, men är dock oberoende av bullernivå. (s 27 *Ekerökilen*). Upplevelsevärde Utblickar och öppna landskap är karaktäristiskt för kommunen tack vare det öppna och i hög utsträckning brukade landskapet samt Mälarens vatten. Dock finns endast ett fåtal platser med ”mycket högt värde” inom kommunen.

Variationsrikedom och naturpedagogik:

Parametrar för mycket högt värde av variationsrikedom och naturpedagogik är naturpedagogisk verksamhet eller art- och variationsrika miljöer. Området behöver inte innehålla båda parametrarna. Högt värde definieras av en koncentration av vatten- och skogsbryn, naturpedagogiska objekt, odlingslotter m fl parametrar. (s 31 *Ekerökilen*). Upplevelsevärde variationsrikedom och naturpedagogik är relativt vanligt i kommunen, även i tätortsbandet (Jungfrusundåsen och Ekebyhov i Ekerö tätort samt flera större sammanhängande området på södra Färingsö).

Kulturhistoria och levande landsbygd:

Ett mycket högt värde av kulturhistoria och levande landsbygd återfinns i områden med kulturhistoriska bebyggelsemiljöer med omgivande kulturlandskap eller aktiva jordbruk såsom större stall mm med omgivande jordbruksmark. Enskilda kulturhistoriska byggnader, endast jordbruksmark eller kulturlandskap, kulturstigar eller en koncentration av fornlämningar bildar grund för högt värde. Mindre stall (som exempelvis Ekenlund söder om Lövhagen) utgör ingen grund för högt eller mycket högt värde vad gäller kulturhistoria och levande landsbygd. Upplevelsevärden kulturhistoria och levande landsbygd återfinns på många ställen i kommunen, men kulturhistoriska bebyggelsemiljöer och aktiva jordbruk som är två av parametrarna för värdet är ovanliga i tätorterna.

Aktivitet och utmaning:

Upplevelsevärde bygger på parametrar såsom spår och leder, idrottsanläggningar mm. Ett ensamt spår ger högt värde medan spår tillsammans med anläggning ger mycket högt värde enligt RTK:s modell. Allmänt tillgängliga badplatser och båthamnar ger mycket högt värde. Även stall med ridskole- och/eller ridlägerverksamhet samt större båtklubbar utgör grund för värdering som mycket högt värde. Benämningen ridhus i kartor och text kan vara både stall med ridskoleverksamhet och stall med uthyrning av ridhästar/stallplatser för privata hästar. De områden som har mycket höga värden för aktivitet och utmaning är i Ekerö kommun koncentrerade till Kärsö, Lovö, Ekerö tätort och Stenhamra. Ekerö tätort har dock större ytor med värdet än Stenhamra.

Service och samvaro:

Mycket högt värde innebär tillgång till rekreationsanläggningar med tillhörande service såsom dusch- och omklädningsrum, toaletter, servering, uthyrning mm. Ett område med 250 m radie från anläggningen har det mycket höga värdet. Områden med högt värde har definieras som närområdet (ca 500 m avstånd) till serviceanläggningar, samt informationstavlor, grillplatser, rastplatser mm. Upplevelsevärde finns spritt över hela kommunen, men mest koncentrerat till Ekerö tätort och därefter övriga tätortsbandet, Kärsö, Lovö och de nedre delarna av Munsö.

Övriga parametrar för tätortsnära natur:

Högt värde har ett område som ligger nära/i anslutning till två eller flera av följande parametrar: skola, förskola, tätortsbebyggelse, busshållplats och cykelväg/parkväg och/eller innefattar bostadsnära natur använd i förskoleverksamhet. Mycket högt värde kan uppnås om det i område även finns någon eller några av parametrarna båtklubb/småbåtshamn, mindre aktivitetsanläggning eller stall med ridskola/inackordering. Mycket högt värde kan också uppfyllas om fler än två av de förstnämnda parametrarna finns nära området om de anses extra viktiga. En störning innebär ett minus för området, men ett område kan ändå uppfylla mycket högt värde för upplevelsevärde om det har två eller flera båtklubbar, mindre aktivitetsanläggningar eller stall.

Buffertzoner

Runt upplevelsevärdena skogskänsla och orördhet och trolska naturmiljöer finns behov av att skydda ett så kallat buffertområde där ingen (ytterligare) exploatering bör ske. En buffertzon krävs för att bibehålla och utveckla värdet och fungerar som en garant för värdet. Bredden på buffertzonerna beror av topografin samt av vilka parametrarna är för det värde som ska skyddas. Buffertzonerna behöver vara bredare om det värdefulla området angränsar till öppen mark så som öppna fält och åkrar eller gles tallskog. Om det värdefulla området angränsar till en höjd eller tät blandskog behöver buffertzonen inte vara lika bred. (s 45 *Upplevelsevärden* rapport 4:2001) Det är skillnad på värdena skogskänsla och orördhet och trolska naturmiljöer. Skogskänsla kräver inte samma avstånd till bebyggelse som orördhet och trolska naturmiljöer, men är dock beroende av att bullernivån är under 55 dB (A). Därför återges i denna rapport endast förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer. Förslagen gäller både höga och mycket höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer. Buffertzonen är dock egentligen viktigast endast för mycket höga värden av upplevelsevärde, som ju är beroende av avstånd till bebyggelse. Högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer är beroende av avstånd till vägar och kraftledningar.

I genomgången av de olika kommundelarna ges förslag på buffertzoner baserade på kartdata om höjdkurvor. Bredden på avgränsningarna ligger kring 250 meter i enlighet med RTK:s exempel. Vad gäller avgränsningen för buffertzonerna har alla värdefulla områden som befinner sig helt eller delvis inom inventeringsavgränsningen tagits med.

Avgränsningarna i kartorna ska endast ses som förslag. Vid planläggande av områdena (fördjupad översiktsplanering) behöver buffertzonerna undersökas mer detaljerat. Tumregeln angående rapportens buffertzoner är dock att vid exploatering inom dessa zoner riskerar upplevelsevärde att hotas.

Kvalitativ undersökning

Som komplement till ovannämnda klassificering genomförs en kvalitativ undersökning bestående av fältbesök med egna observationer och intervjuer med besökare, samt intervjuer

med företrädare från friluftslivet (idrotts- och friluftsföreningar, skolor och förskolor mm). Syftet är att undersöka den sociala betydelsen av friluftsområdena, dvs besökare, aktiviteter, förväntningar på områdena mm, samt att komplettera ovan nämnda klassificering med parametrar, exempelvis ytterligare ridstigar och aktivitetsanläggningar som ej finns med i RTK:s genomgång. Den information som framkommer i den kvalitativa undersökningen presenteras främst i text och inte i kartor.

Fältbesöken ägde rum under år 2005 vecka 29 (2005-07-18 till 2005-07-22) samt 2005-11-28.

Intervjuer görs med besökare i områdena. Urvalet är kvalitativt då intervjuer görs med personer som befinner sig ute i områdena vid tillfället för fältbesöket.

De övriga intervjuerna har främst skett per telefon, ibland per e-post, men även vid personliga möten. (För lista på medverkande/tillfrågade se källförteckning sist i rapporten.)

Undersökningen bland förskolor är i Stenhamra och södra Färingsö en totalundersökning medan den i Ekerö tätort består av ett urval av förskolorna där de som ligger närmast undersökningsområdena har svarat. Vilka de medverkande förskolorna är framgår av källförteckningen.

Vad gäller skolorna är de inte lika välrepresenterade som förskolorna i intervjuundersökningen. Trots det sämre underlaget för denna brukargrupp har vissa slutsatser dragits angående skolornas användning av den tätortsnära naturen.

Metoden har anpassats till de förutsättningar som råder för genomförandet av denna rapport. I rapporten har egna observationer samt intervjuer med besökare och företrädare för friluftslivet ersatt djupintervjuer med personer som använder friluftsområdena. Intervjuerna kan medverka till att nyansera den bild av området som klassificeringen av parametrar ger.

Bedömning av områdena

Genom egna observationer och intervjuer fås en kvalitativ information om de sociala värdena av områdena. Områdena bedöms sedan utifrån både den inledande klassificeringen och den nya kunskap som tillkommer i och med den kvalitativa undersökningen. Vid bedömningen fungerar Naturvårdsverkets kriterier (se nedan) som bedömningschecklista, vilket är ytterligare en förändring av metoden jämfört med RTK:s ursprungliga modell. Motivet för att använda en typ av checklista är att förenkla rapportens användning som planeringsunderlag genom att tydliggöra värdet av olika områden och möjliggöra jämförelser dem emellan. Ett annat motiv är att dessa kriterier inkluderar faktorer som inte är direkt kopplade till förväntningar men som ändå är förutsättningar för kvaliteten i ett friluftsområde. Dessa är enligt RTK: god tillgänglighet, storlek, tystnad och variation och omväxling.

Bedömningen ges sist i genomgången av varje område. Bedömningen gäller även närområdet till området i fråga. Vad gäller ”Frånvaro av restriktioner” finns inga särskilda uppgifter. Även punkten ”Värdets beständighet” har utelämnats.

Naturvårdsverkets kriterier för kvalitetsbedömning av friluftsområden		
1	Etablerad friluftsverksamhet	Finns det friluftsanläggningar, rastplatser, motionsspår i området?
2	Upplevelsekviteter	Är områdets vegetation omväxlande? Hur är fördelningen mellan mark och vatten?
3	Ekologiska förutsättningar	Finns det möjlighet till jakt, fiske och/eller svamp- och bärplockning?
4	Storlek och form	Är området vidsträckt med möjlighet till rundvandringar?
5	Tillgänglighet och barriärer	Ligger området nära eller långt ifrån besökarna? Är det lätt att ta sig till området utan bil? Går det att få tag på information om området?
6	Framkomlighet	Finns det gott om stigar i området och är det möjligt att vandra utanför stigarna?
7	Frånvaro av restriktioner	Förekommer inskränkningar i allemansrätten eller andra regler?
8	Mångsidighet	Kan området nyttjas för olika aktiviteter? Vilka årstider nyttjas området?
9	Värdets beständighet	Hur mycket slitage klarar området utan att fritidsvärdet försämrats?
10	Frihet från störningar	Störs området av buller, lukt, belysning, reklam mm?
11	Alternativa friluftsområden	Hur pass unikt är området för besökarna? Finns det likvärdiga områden för friluftsliv på samma villkor?

Tabell: Naturvårdsverkets kriterier för kvalitetsbedömning av friluftsområden.

Nr 1-7 behandlar fysiska förutsättningar. Nr 8-11 handlar om mer personliga inställningar och kunskaper (dvs hur man upplever området) och dessa punkter försöker intervjuerna att besvara. Om området kan nyttjas för flera olika aktiviteter vet endast de som utför olika aktiviteter där. Olika besökare accepterar olika mycket slitage. Störningar innebär olika saker för olika personer och beroende på ens förväntningar på ett område varierar möjligheterna till att hitta alternativa områden. Bara genom att besöka området och tala med friluftsutövarna kan man närma sig den speciella kombinationen av aktiviteter och värden ett område har.

Frågeställningar

Frågeställningarna i rapporten bygger på de i RTK:s modell (s 6 *Djupintervjuer om upplevelsevärden i Hanveden*) samt på Naturvårdsverkets kriterier för bedömning av friluftsområden (se ovan).

- Vilka är områdets besökare?
- Hur ofta och vid vilken tidpunkt besöker de området?
- Vad har besökarna för förväntningar/syn på området? Dvs vilka är upplevelsevärdena i området? (inkluderar även de ”nya” tätortsnära upplevelsevärdena)
- På vilka platser kan man uppleva förväntningarna/utföra olika aktiviteter?
- Vilka störningar och problem finns i området?
- Hur kan området utvecklas och förbättras?

Upplägg för fältstudie

Fältstudien presenteras med text, foto och kartor. Inledningsvis presenteras den regionala grönstrukturen och bullerstörda områden i kartor som visar hela tätortsbandet. I inledningen av studien ges även en generell bild av studiens resultat gällande skolor, förskolor och rörelsehindrade – grupper som är särskilt beroende av att naturen är lättillgänglig.

Kapitlet är indelat i tre delar som tar upp de tre inventeringsområdena – de olika geografiska områdena som tätortsbandet består av – Stenhamra, södra Färingsö och Ekerö tätort (inklusive Lindö) (för avgränsningar se respektive fältstudiedel). För varje ovannämnd del av tätortsbandet redovisas kartor som visar grad av upplevelsevärde (en karta för varje upplevelsevärde), samt en karta med friluftsparemetrar, dvs spår, anläggningar, naturtyper

mm. Denna övergripande parameterkarta visar både det friluftsliv som finns innanför och det som finns utanför avgränsningarna för de 13 områdena, såsom bad, anläggningar, rastplatser, utsiktsplatser, p-platser, infotavlor mm. Kartan innehåller även olika spår och stigar: naturstig, motionsspår, ridslingor, vandringsleder, kanotleder, cykelleder samt ”vanliga” stigar/gång- och cykelvägar.

Varje friluftsområde går igenom med en mer detaljerad karta med friluftsp parametrarna samt beskrivningar av dessa och av de sociala värdena – upplevelsevärdena – i området i fråga. Varje områdesbeskrivning avslutas – innan bedömningen - med ett avsnitt som kallas ”Skötsel” och beskriver förslag på framtida planering, skötsel och investeringar i och ikring området.

Som underlag för undersökningen används den rapport som undersöker naturområden i Ekerö kommun (rapport 9:2004 *Ekerökilen – upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar*) samt egna observationer, kartdata såsom ortofoto samt interna mapinfotabeller, kommunens naturinventering (2002) och RTK:s *Grönstrukturen i Stockholmsregionen* (1996).

Fältstudie

Detta kapitel redovisar de övergripande kommundelarnas samt naturområdenas grad av upplevelsevärde och ett urval av de parametrar som ligger till grund för värdena. Urvalet av parametrar baseras på RTK:s metod samt innefattar egna tillägg (se "Inledning").

Naturen i tätortsbandet

Mälardalen beskrivs generellt i kommunens naturinventering som ett jordbrukslandskap med gynnsamt klimat (s 5 Naturinventeringen). Färingsö har ett småbrutet kuperat jordbrukslandskap samt flera större och mindre skogar och partier med ädellövskog. Färingsö är "en typisk Mälardal" enligt kommunens naturinventering och har ett gynnsamt klimat för växtlighet, vilket har givit goda förutsättningar för handelsträdgårdar och för ädellövskog. (s 137 Naturinventeringen) Det område som avgränsas som Ekerö tätort i undersökningen karaktäriseras av Uppsalaåsen, där den dominerande naturtypen är torr tallskog med undervegetation av kruståtel och bärris. På Ekerö finns också åkermark och morän- eller hällmark. (s 87 Naturinventeringen)

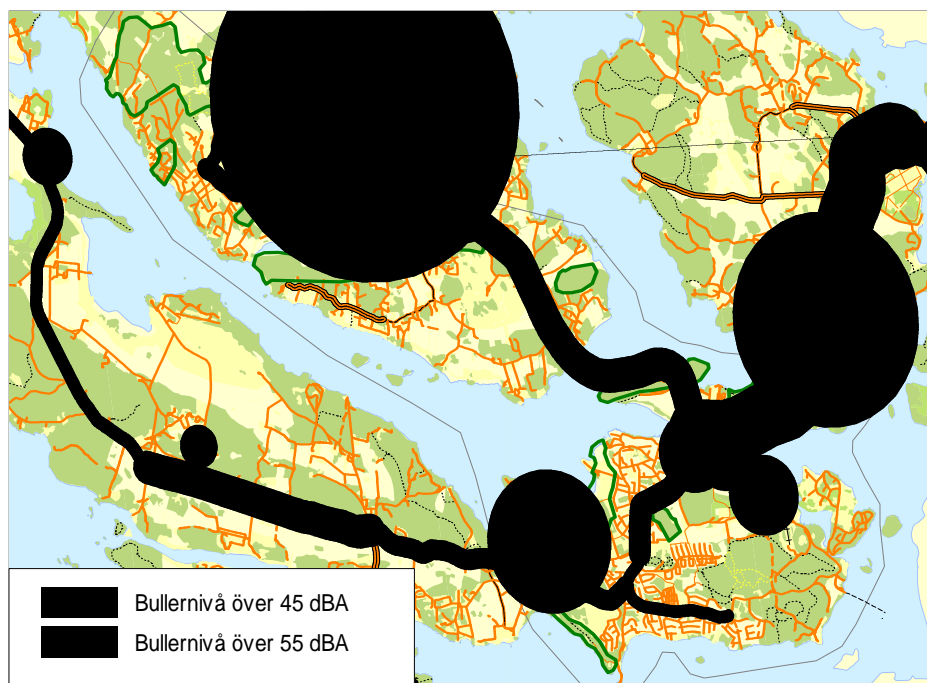
Vissa av grönområdena i Ekerö kommun ligger inom den regionala grönstrukturen (se karta nedan), som består av tio gröna kilor med natur-, kultur- och rekreationsvärden. Den gröna kilen sträcker sig enligt RUFSS från Kärsön och Lovön utmed Ekerö och upp till norra delen av Munsö. Vissa delar av denna grönstruktur karaktäriseras som värdekärnor. Värdekärnorna i denna struktur finns på Kärsön, vid stranden på Lovö, på den övre delen av Ekerö samt längst söderut och norrut på Munsö. Delar av grönstrukturen ingår i tätortsbandet: Lindö (förutom den västra delen), Ekebyhov, Jungfrusund och Asknäs. Lindö är även värdekärna för den gröna kilen.

Ekerö kommuns tätortsband med den regionala grönstrukturen.

Buller

Flera av de tätortsnära naturområdena är helt eller delvis bullerstörda. Bullerkällor är vägtrafiken, flygplatsen vid Skå, skjutbanan på södra Lovön samt industrier såsom grustaget vid Älvnäs. (Se karta nedan)

Karta över bullerstörningar i tätortsbandet.

Förskolornas och skolornas naturbesök

Många förskolor är beroende av natur på kort avstånd för att ha en praktisk möjlighet att vistas i naturen med barnen. I tätortsbandet i Ekerö kommun bedrivs en betydelsefull del av förskolornas verksamhet utomhus. Generellt besöker man ca en gång per vecka mindre naturområden i sin absoluta närhet (för vilka områden se under respektive kapitel), dvs områden på gångavstånd även för de yngre barnen, och lite mindre ofta mer avlägsna områden som t ex Ekebyhov (för de förskolor som inte ligger i närheten av parken), Jungfrusundsåsen och Drottningholm. I tätortsbandet på Färingsö besöker förskolorna dock främst naturområden i förskolans direkta närhet. Mer avlägsna områden nämns inte som alternativ, inte ens för mindre frekventa besök. Av de undersökta områdena är det främst Sandudden inklusive Södranbadet, UGGLEBERGET, Bromma gård, Klevberget och Lövhagen som besöks. Även Ekebyhovsparken och skogen invid Stockmos fruktindustrier ("Äppelparken", "Stockmosskogen") besöks ofta.¹ Flera av både förskolorna och skolorna besöker även iordningställda lekplatser och parker men betonar att det är naturen som är viktigast för lek och inläring.

Flera förskolor talar om besöken i naturen som en mycket viktig del i verksamheten. För många finns heller inga alternativa områden än de absolut näraliggande. Alternativet skulle istället bli att inte gå till skogen lika ofta eller bara med de äldre barnen. Att behöva åka buss ses inte som något alternativ, "då blir det inte av". De spontana besöken skulle utebli om tätortsnära natur inte fanns. Sammantaget är de naturområden som ligger i närheten av förskolorna väldigt viktiga för förskoleverksamheten.

¹ Dessa områden besöks av två eller fler förskolor minst en gång i veckan.

Skolorna är i regel inte lika beroende av natur i sin absoluta närhet, då man har större möjlighet till att besöka mer avlägsna områden som t ex Väsby Hage, Jungfrusund och Helgö. För skolorna utgör den näraliggande naturen bara en del av friluftsverksamheten, och man har fler alternativa områden, även om man ändå speciellt uppskattar de områden som ligger på gångavstånd, exempelvis Älvnäs i Ekerö tätort.

Aktiviteter:

Vad gäller aktiviteterna handlar förskolornas verksamhet i naturen om att lära och leka. I samband med naturbesöken pratar man om allemansrätten. Barnen lär sig om naturen – olika växter och djur, kretsloppet, årstiderna, hur man gör när man går vilse, man har mulleverksamhet. Man tar med sig pinnar, löv och kottar tillbaka till förskolan för att prata om dem och kanske måla av dem. Ibland hittar man skräp i naturen och då blir städandet – att man plockar upp skräpet och slänger det eftersom det inte hör hemma i naturen – en del av den lärande processen om naturen, varför det inte bara är negativt med nedskräpning. En viktig del är vidare den fria leken. Tack vare skogens terräng förbättras motoriken i samband med leken. Man bygger kojor, klättrar i träd och äter matsäck. En förutsättning för denna verksamhet är den naturliga miljön.

Skolornas verksamhet innefattar friluftsdagar och fritidsverksamhet. Man åker skidor och skridskor på upplöjda banor på isen, man gör utflykter, springer enligt olika uppmärkta slingor och leker. Man gör utflykter, vandrar, orienterar samt har praktiskt tillämpning av skolämnen såsom matematik, naturkunskap och miljöarbete.

Kojbygge i Uggleberget.

Tid för besöken:

Förskolorna besöker naturområdena året runt men mest intensivt under terminerna, dvs höst och vår.

Upplevelser och förväntningar:

I naturen kan man uppleva något ”naturligt”. Naturen är inte ”iordningställd” eller ”konstruerad” som de flesta andra miljöer förskolebarnen vistas i. Det är en positiv upplevelse att besöka skogen eftersom barnen tycker att det är mysigt. Vistelsen i skogen blir för förskolebarnen ”meditativ” då det inte ställs några krav och man ”bara får vara”. Att vara i skogen är en upplevelse i sig, en upplevelse av skogskänsla. Att vara i naturen har en positiv inverkan på barnen eftersom de aktiveras. Förskolelärarna behöver inte säga till barnen utan de leker och hittar på saker av sig själva. Sammanfattningsvis ger skogen upplevelser av naturpedagogik och aktivitet för förskolebarnen.

Även för skolbarnen handlar besöken om naturupplevelser och aktivitet och utmaning. Olika typer av växtlighet skapar skilda underlag vilket blir en utmaning för barnen, t ex när man springer slingor. Upplevelserna handlar även om naturpedagogik.

Det naturliga och äkta är följaktligen också en av de förväntade upplevelserna på naturområdena. Man förväntar sig att uppleva ”naturen som den är”. Man förväntar sig skogskänsla, att man i skogen kan möta olika djur, såsom harar och småkryp, olika växter, särskilt blommor och träd, att följa årstidsväxlingarna, att barnen ska lära sig något och få leka. Man förväntar sig varierad natur och kuperad terräng, att det ska vara ”vilt”.

De skolor som deltagit i undersökningen har angivit att man förväntar sig att områdena ska vara städade och att service och anläggningar mm ska vara hela. Barnen förväntar sig att få uppleva njutning och glädje, samt motion och ett lärande. Områdena uppskattas för att de erbjuder fin natur, öppna ytor, kuperat landskap med ojämna ytor samt bra spår. Dessa upplevelser handlar dock främst om områdena Ekebyhov och Jungfrusundsåsen.

Parametrar:

För att uppleva skogskänsla krävs ett lite större område, dock behöver det inte vara så stort då de intervjuade beskrev även mindre skogspartier som områden med skogskänsla. Det är bra att få känslan av att ”komma in” i skogsområdet snabbt, dvs man vill ha en stig rakt in i skogen, inte en grusväg där växtligheten sakta övergår till skog då det tar längre tid innan man kan uppleva skogskänslan. Denna aspekt kan tänkas vara än viktigare för mindre barn som inte orkar gå lika långt.

Skogskänsla i närheten av bebyggelsen. Uggleberget, Ekerö tätort.

Naturen bör vara ”fin” och varierad, så att möjligheten finns att finna olika växter och djur. Även om förväntningarna många gånger handlar om att få uppleva en äkthet och naturlighet, så handlar upplevelserna ibland också om miljöer som är konstruerade av människan. Exempel på det är upplevelsen av lek och frihet när barnen springer i grustaget vid Älvnäs eller när de klättrar på nedfällna träd. Att få möta djur handlar inte heller alltid om djuren i skogen utan upplevelsen av djur och natur fås även av t ex kor i en hage.

För att träna motoriken behöver naturen vara ojämn med olika underlag: högt gräs, upptrampad stig, trädrötter mm; detta är en viktig parameter, liksom ovannämnda mer konstruerade miljöer. Olika typer av underlag och växlighet är viktigt även för skolbarnen för vilka naturbesöken då innebär en utmaning och en känsla av naturupplevelse på samma gång.

Skolorna har lite högre krav på service och anläggningar i naturområdena. Man använder sig av grillplatser, uppmärkta spår och leder, kanotuthyrning, minigolf, upplogade isbanor för skridskor och skidspår, toaletter, omklädningsrum och duschar.

Störning:

De flesta förskolor och skolor upplever inga större störningar. Dock finns ett antal undantag. Skogsavverkning ses som både negativt och positivt; den positiva delen är att de nedfällna träden ger goda möjligheter till lek som bygger på aktivitet och utmaning då man klättrar över trädstammarna mm. Vissa områden är utsatta för slitage, dåligt underhåll och nedskräpning. Klotter är ett stort problem enligt Närlundaskolan.

Skötsel:

Många tycker att områdena inte bör ”skötas” alls – man kan lämna naturen ”naturlig”. Vissa tar dock upp röjning av ris och småsly samt djurhållning för ett öppet landskap som en del i

skötsel av områdena. I de områden som är drabbade av nedskräpning behövs en kontinuerlig översyn så att flaskor, skräp mm städas bort. Det är viktigt att klottersanera direkt när klotter upptäcks då man upplever det som att klottret ökat markant.

Tillgänglighet:

Generellt anser man från förskolorna att tillgängligheten är god, trots att man på vissa håll måste korsa större vägar med barngruppen. Det ses inte som något negativt utan ett led i att lära barnen om trafiksäkerhet. Det påpekas dock också att det är positivt med den glesare trafiken mitt på dagen.

Skolorna anser områdena ligger lättillgängligt men att det finns vissa känsliga övergångsställen på väg till t ex Tranholmsviken och vid Närlundabadet.

Handikappades användning av den tätortsnära naturen

I intervjuundersökningen poängteras att det inte är någon skillnad mellan handikappade och andra på vilka upplevelser man söker i naturen. Skillnaden handlar om vilka förutsättningarna är för tillgänglighet till och i området. För handikappade som är rörelsehindrade är det av stor vikt att områdena är lättillgängliga. Detta innebär konkret att det bör finnas spår och leder som är möjliga att ta sig fram på om man t ex är rullstolsbunden eller har nedsatt gångförmåga t ex p g a protes. Även information om friluftsområden är av vikt. Dessa bör ange vilka spår som finns, vilka underlag spåren har, höjdförhållanden samt vilka vilmöjligheter (bänkar mm) som finns längs leden. Underlagen bör vara av hårdgjort material som sätter sig, dvs inte grus som försvårar/omöjliggör framfart med rullstol, rullator, barnvagn, etc. Spåren och gångvägarna bör vara tillräckligt breda, dvs ha en bredd på ungefär 1,3 m. Det är även viktigt för tillgängligheten till ett friluftsområde att det finns en adress att ange för färdtjänsten som annars inte kan köra/hämta den handikappade på rätt ställe.

Ett allmänt problem i Ekerö kommun gällandes handikappades tillgänglighet till friluftsområden, strövområden och gång- och cykelvägar är vägbommar som sätts upp för att hålla biltrafik borta. Dessa skapar en barriär för handikappade som är rullstolsbundna. Det är även ett problem att gång- och cykeltrafiken blandas då personer med hörsel- och/eller synnedläggelse riskerar att inte upptäcka cykeltrafiken.

Stenhamra

Området Stenhamra i denna rapport innefattar de inventerade områdena Bromma gård, Stenbrottet, Klevberget och Lövhagen samt mindre naturområden, spår, anläggningar mm i närheten av Stenhamra tätort. (Se karta på nästa sida.)

Verksamheter och värden i Stenhamra

Vad gäller aktivitetsanläggningar finns vid Uppgårdsskolan flera idrottverksamheter samlade, bl a tennisbanor, fotbollsplan och elljusspår i anslutning till Stenhamras största friluftsområde Bromma gård. Tennisbanorna drivs av Stenhamra tennisklubb men används även i skolans verksamhet. Fotbollsplanen är öppen för allmänheten om den inte används av föreningar eller skolan. I anslutning till dessa anläggningar finns omklädningsrum som dock ej är tillgängliga för allmänheten. I inomhushallen bedrivs idrottsverksamhet av ett flertal föreningar m fl, såsom Ekerö IK, Skå IK, Korpen, Saga motion.

Det finns två badplatser, båda med parkeringsmöjligheter, en vid Bromma gård samt Stockbybadet. Stockbybadet är kommunalt bad medan badet vid Bromma gård är ett naturbad.

I Stenhamra centrum finns service, såsom parkering, matservering mm. Stenhamraområdet har liksom hela kommunen flera stall. I området Stenbrottet ligger den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljön Stenhuggarbyn.

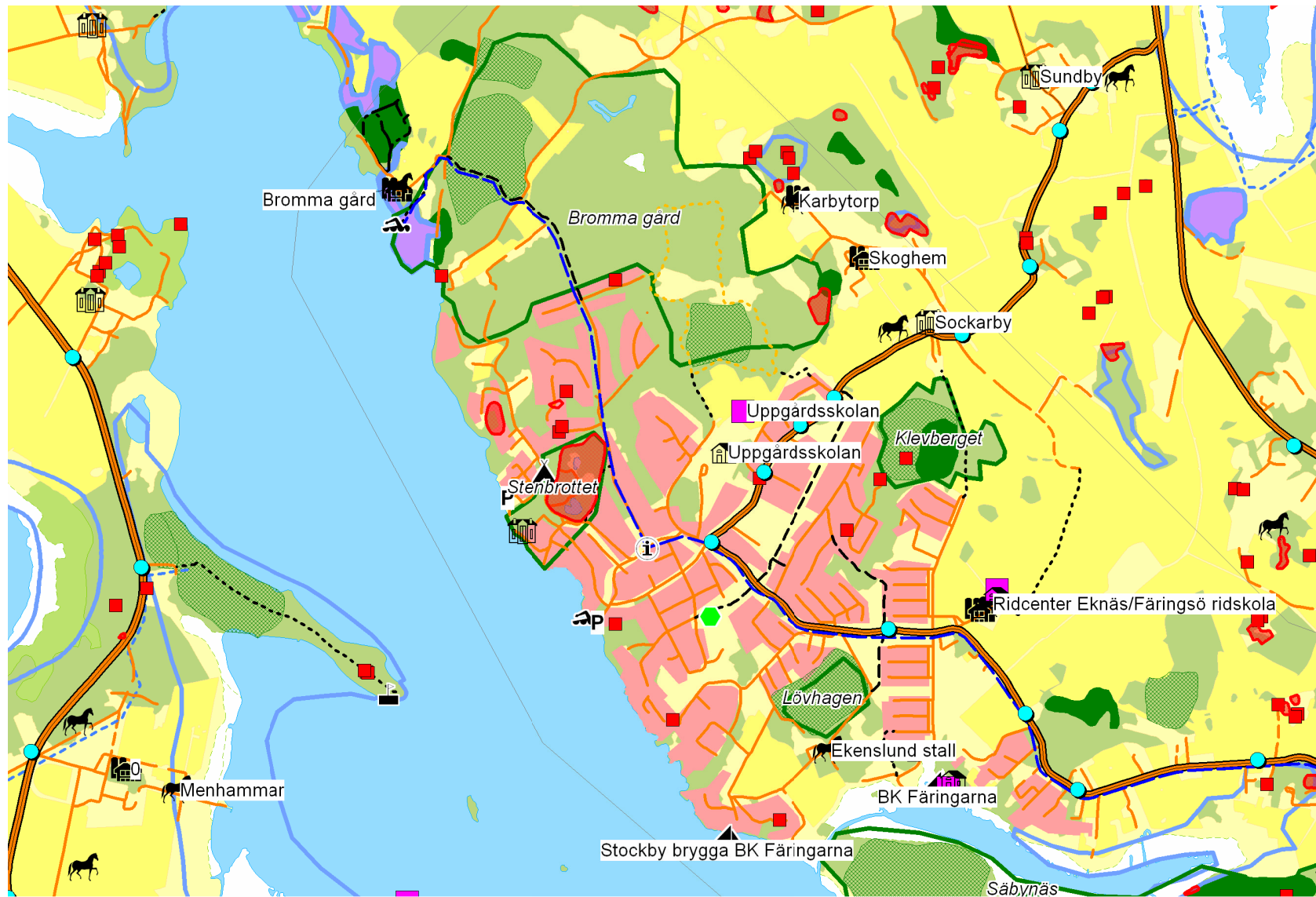
Cykelbanorna används för cykel- och inlinesåkning. T ex brukar Uppgårdsskolan inom ramen för idrottsundervisningen cykla från Stenhamra till Brostugan och man uppskattar i hög grad den fina cykelbanan. I områdesbeskrivningarna gås verksamheterna och värdena igenom mer detaljerat.

Längst söder ner i området finns en båtklubb, BK Färingarna. Båtklubben bildades 1967 och föreningen har omkring 240 medlemmar och ca 200 bryggplatser. Vid båthamnen har man ett klubbhus med toalett, parkeringsmöjligheter och jolleförvaring mm. Båtklubben har organiserad ungdomsverksamhet. Sjöscouterna har ett mindre antal segelbåtar i hamnen i Törnbyviken som man seglar med ute i Långtarmen. Man har ingen aktivitet i Törnbyviken förutom att båtarna ligger förtöjda där. Man går heller inte i land på södra stranden (där området Säbynäs ligger) då den är svårtillgänglig. Man organiserar en jollesektion där ungdomar får segla med optimistjollar i Långtarmen. Jollesektionen håller till vid småbåtshamnen Stockby brygga (fastigheten Stockby 11:1 - ligger inom detaljplan 740 och ägs av kommunen).

Norr om Bromma gård finns spår som går upp mot Sånge-Säby via Alby. Dessa spår binder samman Bromma gårdsområdet med det tätortsnära naturområdet Sånge-Säby. Spåret går längs/nära stranden. Vid den första delen av detta spår finns ett värdefullt naturområde enligt naturinventeringen.

	Aktiva jordbruk/större stall		Utsiktsplats
	Kulturhistorisk bebyggelse		Odlingslott
	Aktivitetsanläggning		Naturpedagogiskt objekt
	Serviceanläggning		Naturpedagogisk verksamhet
	Mindre aktivitetsanläggning		Badplats
	Stall med hästar		Informationstavla
	Brukshundklubb		Rastplats
	Båtklubb/småbåtshamn		Störning
			Busshållplats
	Gångstig		Fornminne, punkt
	Vandringsled		Fornminne, linje
	Naturstig		Fornminne, område
	Eljusspår		Variations- och artrika miljöer
	Cykelväg/parkväg		Trolska naturmiljöer
	Regional cykelled		Skog äldre än 60 år
	Mälardalsleden, cykelled		Skog äldre än 100 år
	Traktorväg		
	Ridslinga		
	Kanotled		
	Inventeringsområde, Tätortsbandet		
	Inventerade områden tätortsnära natur		

Förklaring till symboler i kartan nedan

Karta över friluftsparemetrar, Stenhamra.

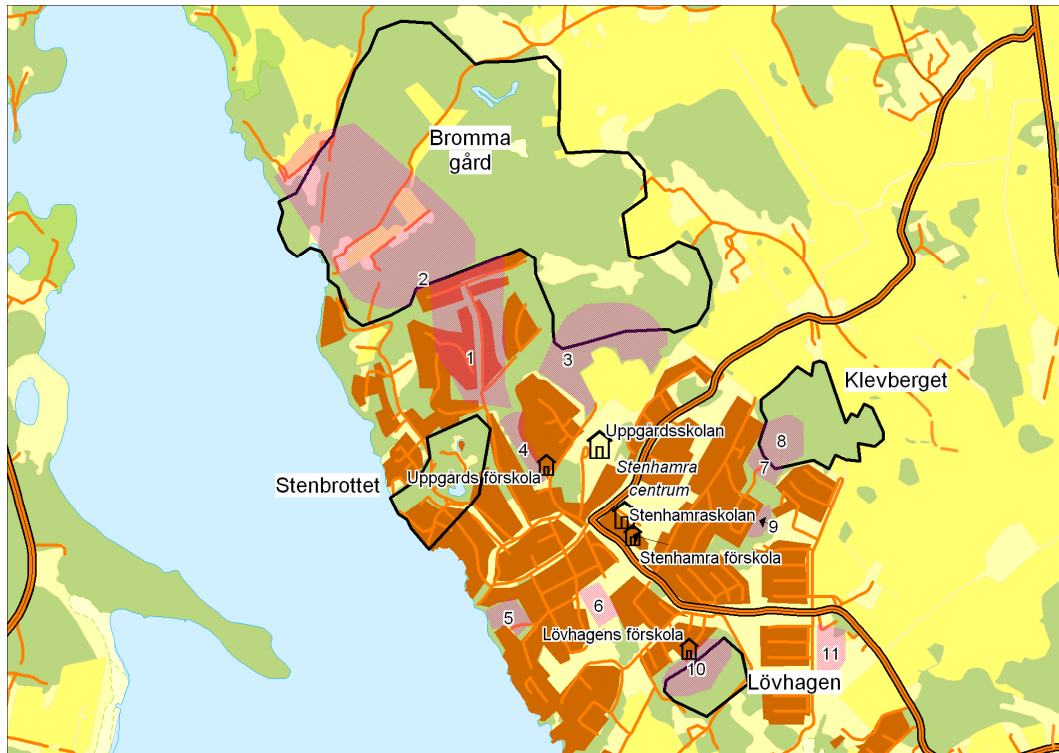
Skolor och förskolor i Stenhamra

De områden som är mest besökta av förskolor kring Stenhamra är Bromma gård (naturområdena nr 2 och 3 på kartan) och Klevberget (nr 7 och 8 på kartan nedan)², samt skogen bakom Stockmos fruktindustrier (nr 9) och Lövhagen (nr 10)³ som besöks av barngrupper minst en gång i veckan. Namnen i listan nedan (med nummer som hänvisar till kartan) är till viss del förskolornas egna namn samt namn på platser/områden intill eller nära.

1. Klyvarstigen. Besöks av Lövhagens förskola. Man promenerar en gång i månaden till Bromma gård för att titta på naturen på vägen dit. Upplevelserna handlar om naturpedagogik.
2. Bromma gård. Lövhagens förskola besöker Bromma gård ca en gång i månaden enligt ovan. Man har matsäck med sig. Utflykter handlar till stor del om promenaden dit.
3. Bromma gård/Uppgårdsskolan. Stenhamra och Uppgårds förskolor besöker ibland till skogen ovanför Uppgårdsskolan. Uppgårdsskolan besöker i samband med idrottsaktiviteter området kring elljusspåret samt skogen ovanför Klyvarstigen. Man uppskattar att spåren är lättframkomliga och upplevelserna handlar om motion och att få röra på sig.
4. Klyvarstigen nedre. Uppgårds förskola är ofta i denna skog då den ligger alldeles in på knuten.
5. Reningsverket/Stockbybadet. Stenhamra förskola går ofta till detta skogsparti som enligt förskolan har stor naturvariation tack vare stenbumlingar, utsikt och blåbär.
6. Skogsvägens IP. Stenhamra förskola går ibland till "Trollskogen" vid denna idrottsplats som passar bra för lek och är speciellt då det är ett lövskogsområde.
7. Vattentornsskogen. Samtliga tre förskolor i Stenhamra besöker området regelbundet. Där kan man uppleva skog, se årstidsväxlingar mm.
8. Klevberget. Se punkten ovan.
9. Stockmosskogen: Besöks av Uppgårds och Stenhamra förskolor. Kallas av Uppgårds förskola även "Äppelparken" vilket syftar på ängen invid skogen.
10. Lövhagen. Kallas "Spökberget" och besöks av både Lövhagens och Stenhamra förskolor. Lövhagen förskola är där ca 3-4 gånger per vecka. Man lär sig om naturen, årstiderna, bygger kojor mm.
11. Eknäs. Här åker man från Lövhagens förskola pulka om vintern.

² Tre av de tillfrågade förskolorna besöker dessa områden.

³ Två av de tillfrågade förskolorna besöker dessa områden.

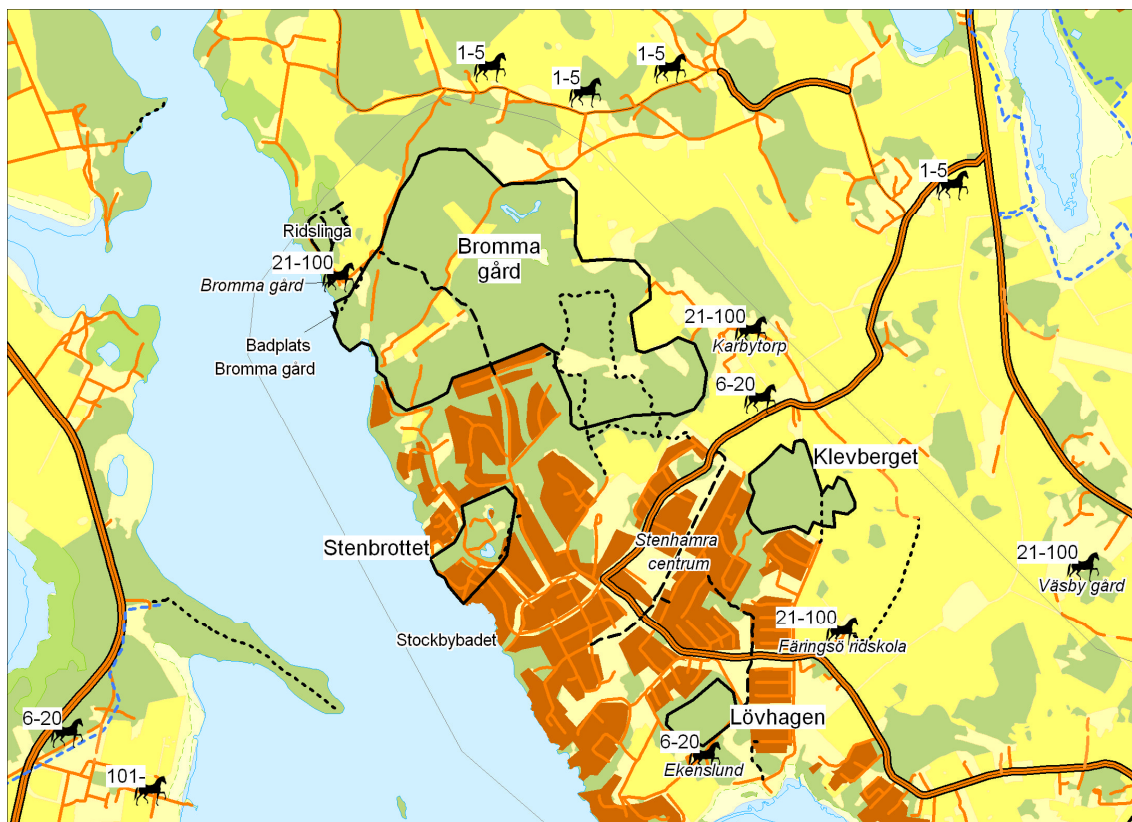
Skolor och förskolor i Stenhamra samt natur som används i verksamheten.

Hästar i Stenhamra

Det finns tre större stall med över 20 hästar, varav en ridskola (Färingsö ridskola), inom inventeringsområdet i Stenhamra. På Bromma gård och Karbytorp har man uthyrning av hästplatser.

Ridstig

I Stenhamraområdet finns en uppmärkt ridstig. Den ligger norr om friluftsområdet Bromma gård (se karta). Det finns även ett antal informella ridvägar. Bland annat mellan Lövhagen och Bromma gård via Klyvarstigen samt mellan Ekenlund/Lövhagen och elljusspåret i Bromma gård via Stenhamra centrum (bakom Konsum).

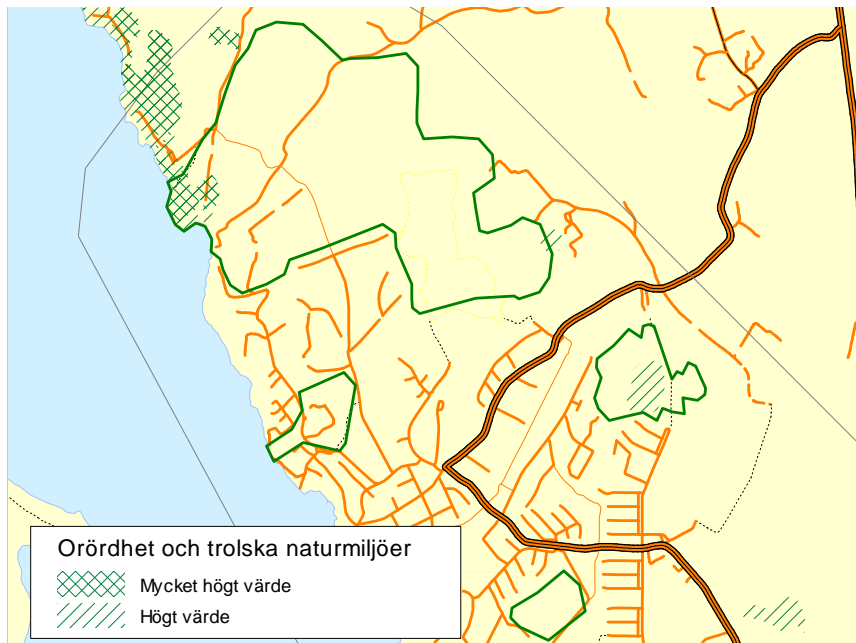
Karta över stall med antal hästar samt uppmärkt ridstig i Stenhamra.

Upplevelsevärden i Stenhamra

Nedan redovisas upplevelsevärdena i Stenhamra enligt RTK:s rapport *Ekerökilen* samt enligt den egna undersökningen. För varje upplevelsevärde kommenteras dess betydelse för området, dess unikheter i kommunen respektive i området, samt vilken parameter den bygger på. Även om ett område inte har värdet ”mycket högt”, utan bara ”högt värde”, kan det i och med den lättillgänglighet som tätortsnära natur innebär, vara mer värdefullt för de boende än ett annat område med ”högt värde” längre bort från tätorten.

Orördhet och trolska naturmiljöer:

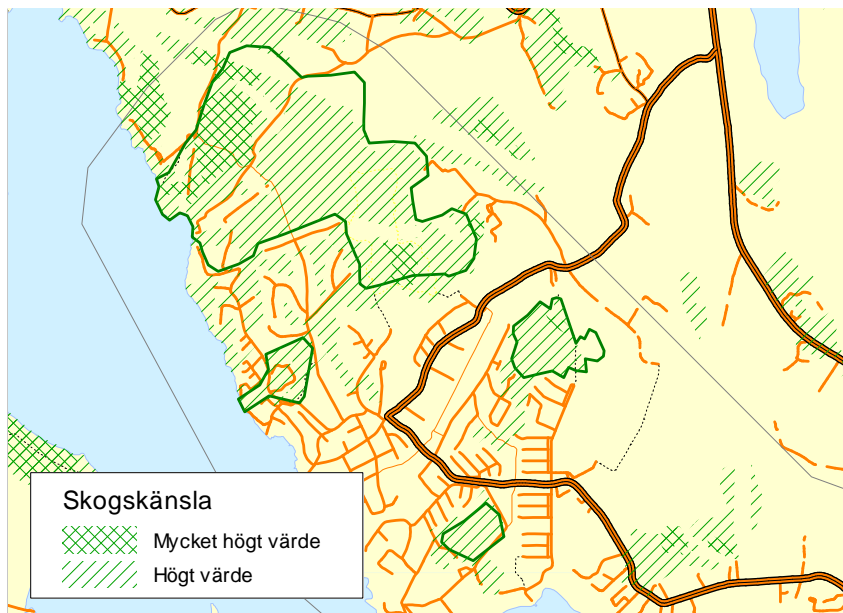
Runt Bromma gård finns skogspartier med mycket högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer, dvs skog över 100 år eller orörda naturmiljöer. Högt värde återfinns inom området Klevberget som också innehåller äldre skog över 100 år men ligger inom en 250 meters radie från bebyggelse.

Orördhet och trolska naturmiljöer

Skogskänsla

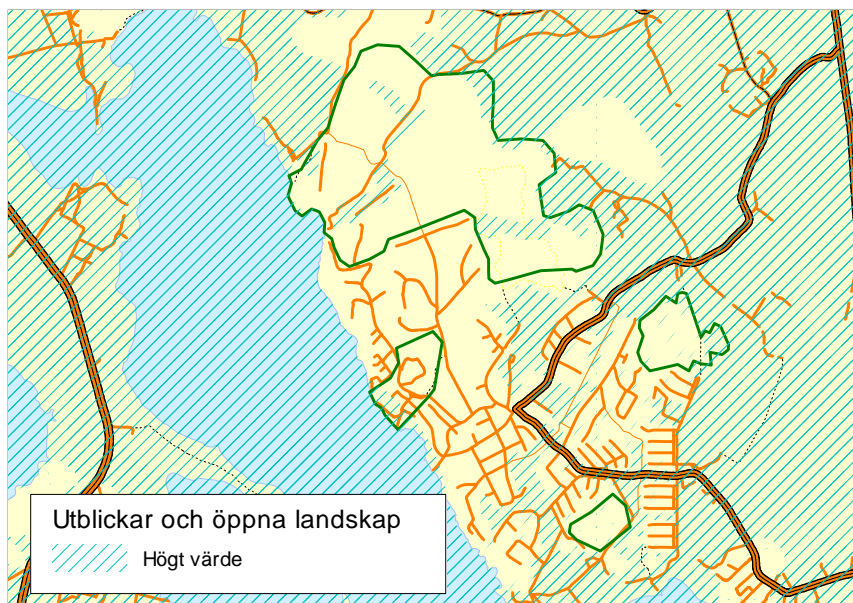
Kommunen har relativt stora arealer av sammanhängande skog, vilket återspeglas i området kring Stenhamra, som därmed är representativt för kommunens proportion av skog i sin helhet. Vid Bromma gård finns ett område med mycket högt värde tack vare avståndet till bebyggelse.

Skogskänsla

Utblickar och öppna landskap

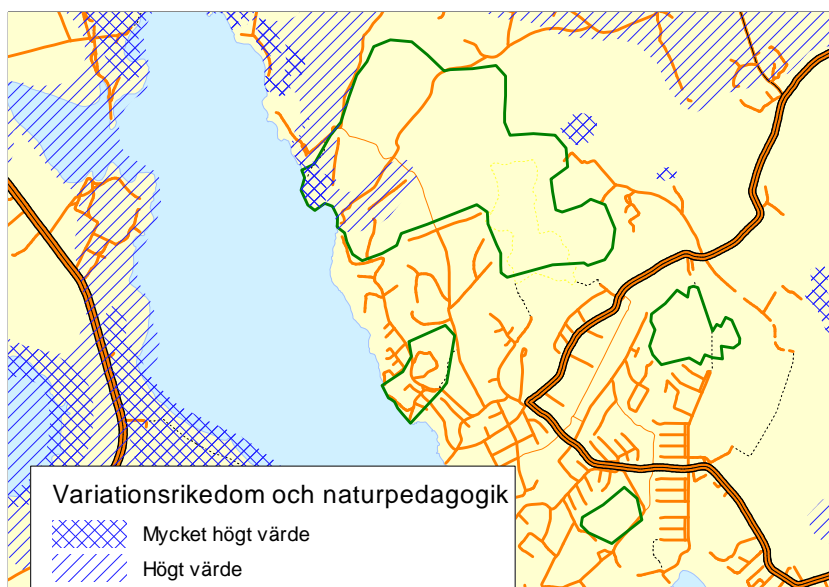
Ingen av kommunens utsiktsplatser återfinns inom Stenhamra. I kartan nedan är det Mälaren i väster och den öppna åkermarken i öster som står för de sammanhållna ytorna med högt värde av utblickar och öppna landskap.

Utblickar och öppna landskap (endast högt värde – inget mycket högt värde finns inom området)

Variationsrikedom och naturpedagogik

Upplevelsevärdet variationsrikedom och naturpedagogik är relativt vanligt i kommunen, även i delar av tätortsbandet. I och omkring Stenhamra är värdet dock ovanligt, vilket innebär att de delar som har värdet i Stenhamra är särskilt värdefulla och viktiga att bevara. Området kring Bromma gård innehåller mycket högt värde av variation och naturpedagogik tack vare den art- och variationsrika miljön. Det höga värdet inne i området beror av koncentrationen av skogsbyn. För förskolor och skolor finns flera områden som innehåller ett värde av naturpedagogik, dock ej enligt RTK:s definitioner. Dessa redovisas i den övergripande kartan och i områdeskartorna som "tätortsnära natur använd av förskolor/skolor". Värdet av naturpedagogik för förskole- och skolverksamheten ligger i förutsättningar att se årstidsväxlingar, lek och inläring i "ej iordningställd miljö" samt möjligheten att hitta olika växter, träd och kryp mm.

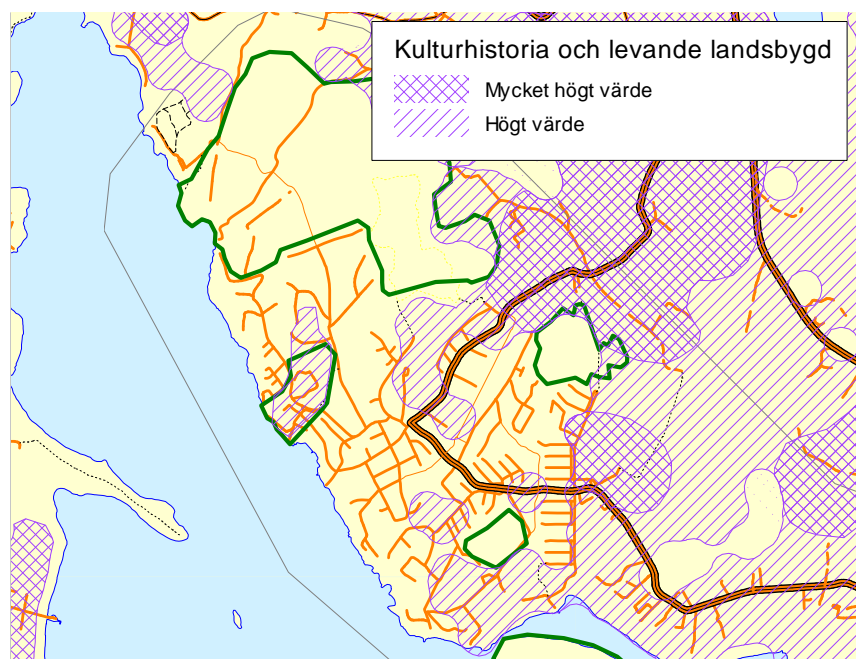

Variationsrikedom och naturpedagogik

Kulturhistoria och levande landsbygd

Liksom utblickar och öppna landskap är värdet kulturhistoria och levande landsbygd relativt vanligt i kommunen. I tätortsbandet är de två parametrarna kulturhistorisk bebyggelse och aktiva jordbruk ovanliga. I Stenhamra återfinns inte värdet i någon större utsträckning inom inventeringsområdenas avgränsningar. Det höga värdet i nordöstra delen av kartan nedan beror av de kulturhistoriska bebyggelsemiljöerna kring Sockarby och Sundby byar och det omkringliggande landskapet som är både kulturhistorisk och fortfarande används som jordbruksmark samt jordbruket i Karbytorp och Skoghem sydost om avgränsningen för Bromma gårdsområdet. Även vid Eknäs stall finns en mycket hög nivå av värdet. Runt den kulturhistoriska bebyggelsemiljön vid Stenhuggarbyn och Stenbrottet finns ett område med högt värde av kulturhistoria och levande landsbygd vilket är ovanligt för tätortsnära friluftsområden.

Bromma gård är eventuellt föremål för mycket högt värde om jordbruket har omgivande jordbruksmark.

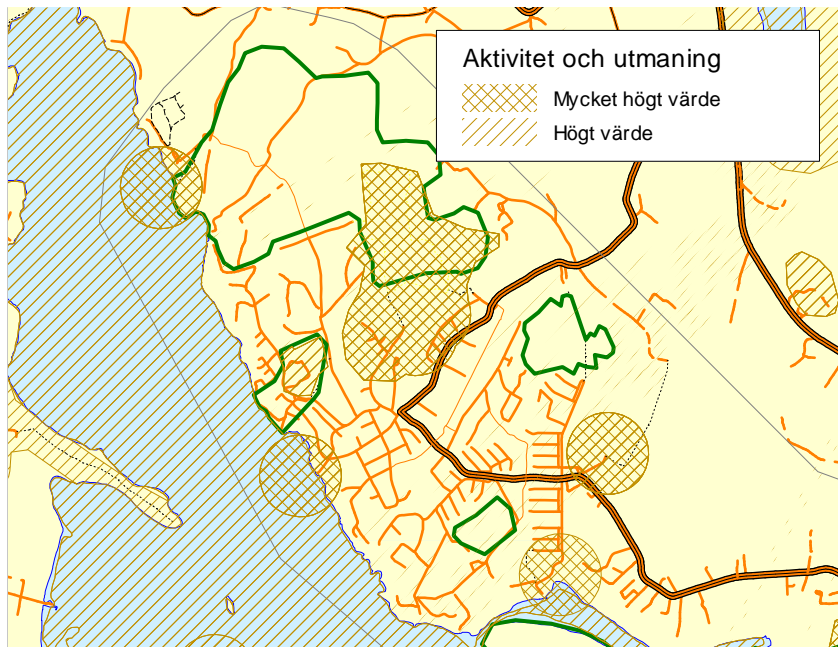

Kulturhistoria och levande landsbygd

Aktivitet och utmaning

Värdet aktivitet och utmaning återfinns i kommunen framförallt på Lovön och invid Ekerö tätort, men inte i lika hög utsträckning invid Stenhamra tätort. Badplatserna (avgränsningarna invid vattnet) och anläggningarna, vid Uppgårdsskolan samt ridcentret Eknäs är därför mycket värdefulla ur friluftssynpunkt för Stenhamraborna. Skogsområdet vid stenbrottet och ridslingan ovanför Bromma gård samt Mälarens vatten har ett högt värde.

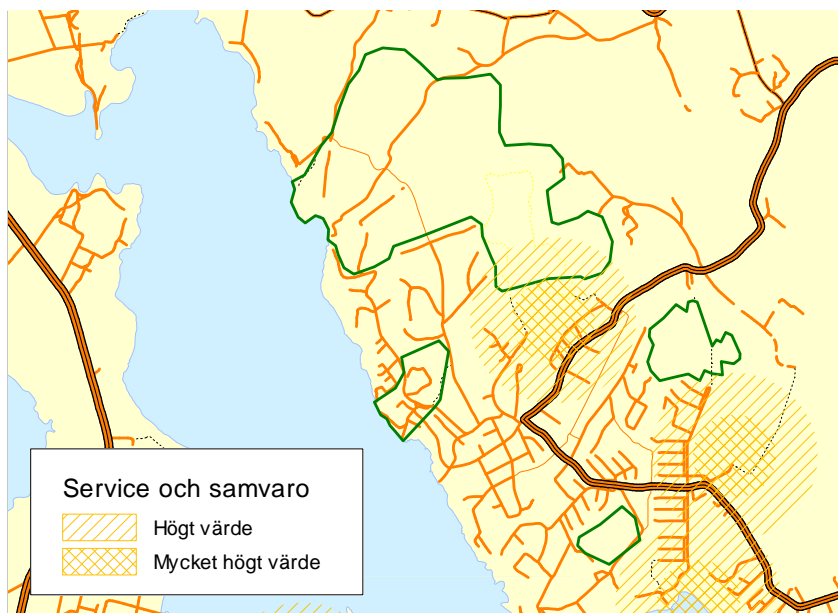
Cykelleder har en betydelse för värdet, men dessa är inte utmarkerade i kartan, endast vägen genom Bromma gårdsområdet.

Aktivitet och utmaning

Service och samvaro

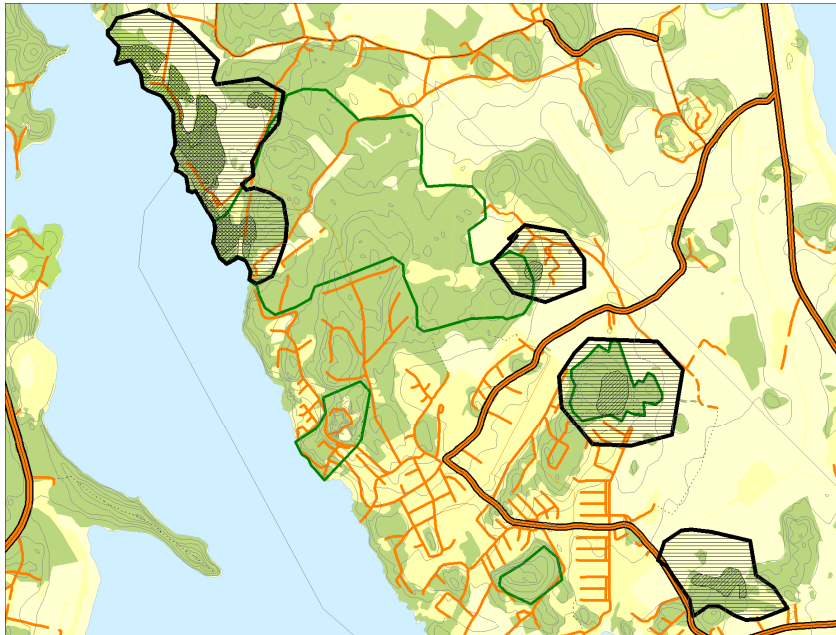
Detta upplevelsevärde finns främst representerat i tätortsbandet samt på Lovön. Stenhamra har få serviceanläggningar i jämförelse med södra Färingsö och Ekerö tätort. Stockbybadet har mycket högt värde av service och samvaro tack vare parkeringsmöjligheter, wc och omklädningsrum. Även BK Färingarnas båthamn räknas som serviceanläggning då där finns parkering samt lokaler med toalett.

Service och samvaro

Förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer Stenhamra

Hela Klevberget täcks av en buffertzon för orördhet och trolska naturmiljöer. Norr om Bromma gård finns en till buffertzon för orördhet och trolska naturmiljöer och vid Skoghem i den östra delen av Bromma gårdsområdet finns ett mindre buffertområde för orördhet och trolska naturmiljöer. Även invid Stenhamravägen nordväst om Törnby finns en buffertzon. (Se karta nedan.)

Förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer i Stenhamra.

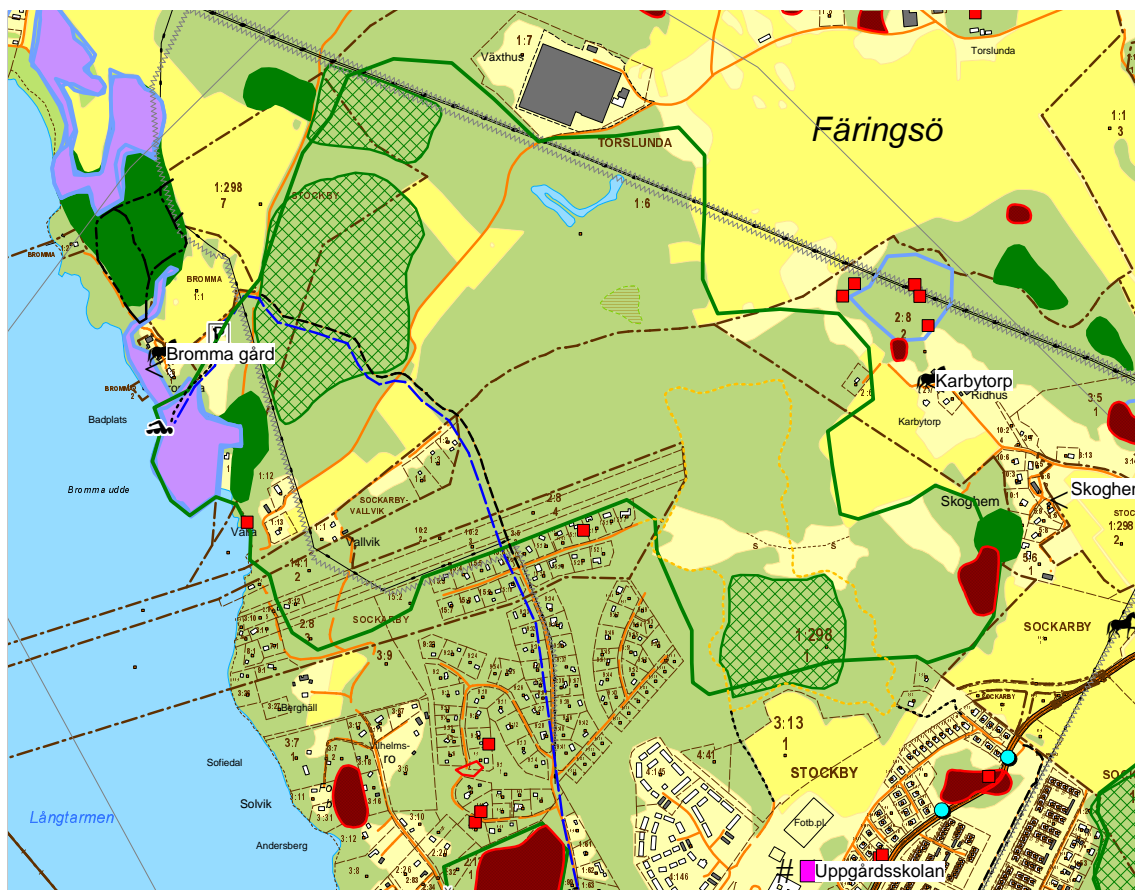
Bromma gård

Bromma gård är Stenhamras största tätortsnära friluftsområde och ligger strax norr om Stenhamra. Namnet kommer av den gård som ligger högst upp i området. Det är ett varierat friluftsområde med badplats, lundområden, torrbackar, hållmarksområden mm vid stranden av Långtarmen enligt kommunens naturinventering (Naturinventering nr 87).

Området består till störst del av granskog. Det finns även öppen mark i form av djurhagar och åker. Genom området från Klyvarstigen till Bromma gård sträcker sig en relativt bred grusstig och ut från den finns ett fåtal smala skogsstigar.

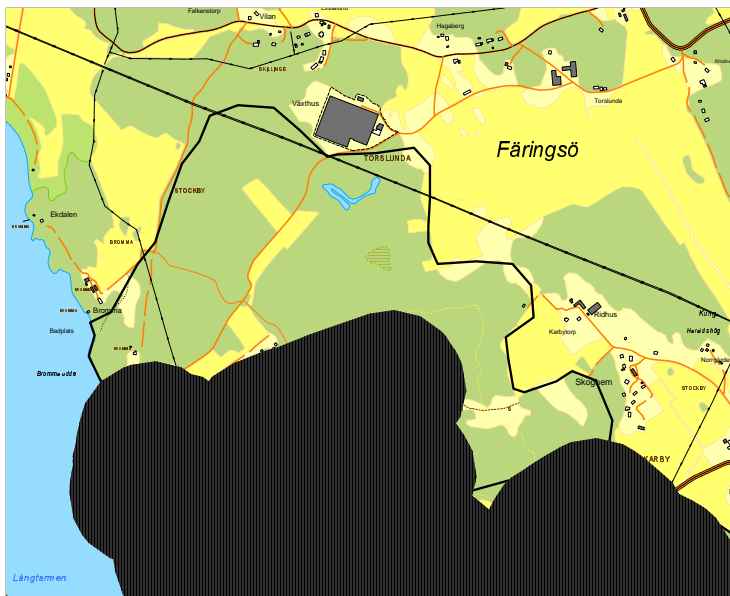
I sydöstra delen av området finns ett elljusspår på 2,5 km som man kan nå från Uppgårdsskolan och från Fällvägens slut.

Vid stranden vid Bromma gård finns en badplats (dock ej kommunalt bad) utan omklädningsrum eller toalett. Vid badet finns en parkering för ca 15-20 bilar och en stig ned till vattnet.

Karta över Bromma gård

Området är nästan helt befriat från buller då endast en liten bit av den östra delen har bullernivåer på över 45 dB p g a flygplatsen. (För bullerkarta se kapitel "Buller" s 16.) Nedre delen av området ligger nära bostadsbebyggelsen vid bl a Klyvarstigen. Annars angränsar området till åkermark mestadels, medan skogen fortsätter norrut. (Se karta nedan.)

Bromma gård; 250 meters zon från bebyggelse.

Verksamheter och aktiviteter

Bromma gårdsområdet är ett omväxlande friluftsområde. Förutom att användas som strövområde används området till svamp- och bärplockning och hundpromenader. Elljusspåret används till motion och promenader. Man plockar svamp främst i den sydöstra delen av området. Till badklipporna vid Bromma gård kan man gå eller åka bil. Det förekommer ridning i området, men det är endast ridslingan ovanför området i skogen norr om Bromma gård som det finns avtal om (*Avtal om upplåtelse av mark för ridslinga*, Tekniska kontoret 2005-07-13). Grusvägen genom skogen används för ridning och är särskilt populär eftersom det går att trava och galoppera på vägen (vilket inte går på skogsstigar). Även förskolor använder sig av området. Området används året runt, samt på kvällstid tack vare elljusspåret.

Urval av besöksintervjuer:

En ung kvinna med hundar berättar att hon brukar använda elljusspåret. Av en tillfällighet har hon dock gått vilse och är på grusvägen med sina hundar. Hon tycker om skogen eftersom hennes hundar kan springa fria. Hon förväntar sig att kunna ha mycket mark för hundarna att röra sig på. "Elljusspåret är det enda ultimata." Hon skulle vilja ha någon mer sådan slinga som kombinerar trygghet och vildhet; uppmärksa stigar så man inte går vilse men ändå skogskänsla eftersom man "inte vill stöta på vägar". Hon önskar också att man kunde snöröja elljusspåret eftersom hon använder det året runt.

Tillgänglighet

Området är lättillgängligt från tätorten, både från Klyvarstigen och från Uppgårdsskolan. Området är tillgängligt både till fots och med andra färdmedel t ex cykel då det finns gång- och cykelbana från Stenhamra. Det är även tillgängligt med buss och bil. Dock finns inga direkta parkeringsplatser vid ingången till området från Klyvarstigen. Vid ingången till området från Klyvarstigen ligger två större stenar för att hindra fordonstrafik och det finns även en vägbom som är öppningsbar (den var öppen vid fältbesökstillfället).

Ingången till området från Klyvarstigen.

Till skillnad mot de andra områdena på Färingsö ligger Bromma gårdsområdet inte i direkt anslutning till tätbebyggda bostadsområden, utan har mer karaktären av ett traditionellt friluftsområde lite utanför tätorten. De närmsta bostadsområdena är villorna på Stenstigen och Klyvarstigen samt Skoghem. Bromma gård är även det enda av områdena i rapporten som har skyltning från tätorten; vid Stockbygården när man viker av upp på Klyvarstigen finns en skylt om Bromma gård med strövarsymbol.

Det tar cirka 20 minuter att gå från Stenhamra centrum till starten på grusvägen. Från Klyvarstigens slut till Bromma gård tar det ytterligare ungefär 20 minuter till fots.

Störning:

Störningar kan uppkomma mellan olika brukarkategorier t ex gentemot hundägare och ryttare.

Upplevelsevärden

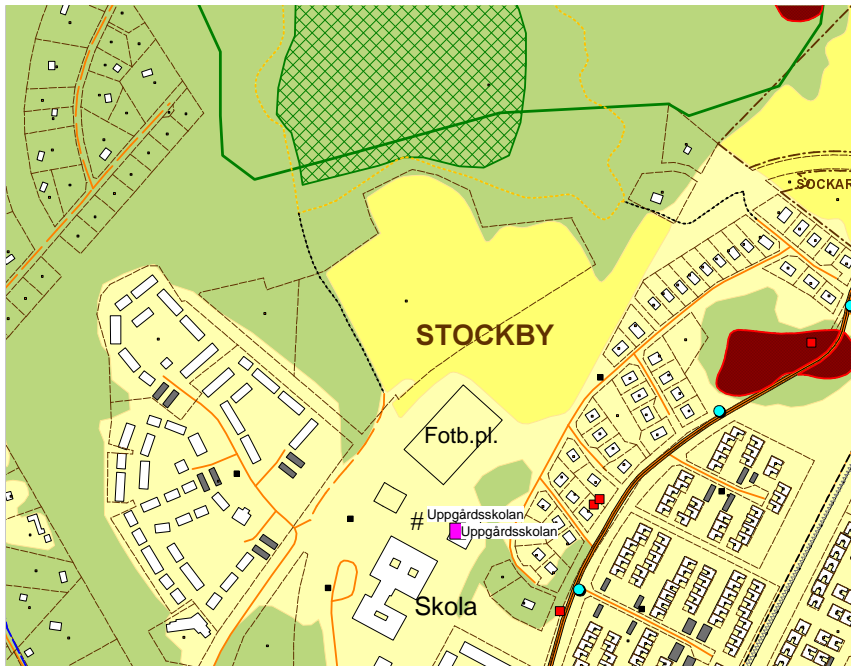
I Bromma gårdsområdet finns samtliga värden representerade. Mycket högt värde finns av orördhet och trolska naturmiljöer, skogskänsla, variationsrikedom och naturpedagogik (invid Bromma gård) samt aktivitet och utmaning tack vare cykelleden, elljusspåret och badet. Även strax norr om gården finns värdet aktivitet och utmaning tack vare ridslingan. Bromma gård har högt värde av skogskänsla, utblickar och öppna landskap (vid skogsbrynen och vattnet), variationsrikedom och naturpedagogik, kulturhistoria och levande landsbygd (ett mindre område i östra delen vid gränsen till Karbytorp och Skoghem), service och samvaro samt de övriga parametrarna för tätortsnära natur.

Skötsel

Det finns önskemål om att underhålla elljusspåret vintertid. Även önskemål om fler uppmärkta slingor och spår finns.

Övriga områden och aktiviteter i närheten av området

Söder om elljusspåret ligger Uppgårdskolan. Vid skolan finns två tennisplaner och en fotbollsplan, samt omklädningsrum med dusch och toaletter. Inte bara skolan utan även föreningar har tillgång till dessa lokaler på kvällstid. Allmänheten kan använda sig av fotbollsplanen om den inte är upptagen av skolan/föreningar.

Uppgårdsskolans idrottsplaner samt ingången till elljusspåret.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Bromma gård

Etablerad friluftsvksamhet: I området finns elljusspår och aktivitetsanläggningar.

Upplevelsekvaiteter: Naturen är omväxlande med både skog, öppen mark, och strandområden.

Ekologiska förutsättningar: Det finns möjlighet till fiske samt svamp- och bärplockning.

Storlek och form: Området är vidsträckt med möjlighet till rundvandringar.

Tillgänglighet och barriärer: Området är lättillgängligt och man kan promenera till det. Det finns skyltning till området.

Framkomlighet: Det finns både bredare gångväg, elljusspår samt stigar i området och det är möjligt att vandra utanför stigarna.

Mångsidighet: Området kan utnyttjas för flera olika aktiviteter såsom bad, strövande, motion mm.

Frihet från störningar: Området störs inte av buller i någon stor utsträckning.

Alternativa friluftsområden: Området är unikt i Stenhamra inventeringsområde.

Stenbrottet

Området Stenbrottet är ett stenigt skogsområde där en av de främsta attraktionerna är det

gamla stenbrottet som ligger invid Vallviksvägen i södra delen av området. Här har den största delen av kullerstenen på Stockholms torg och gator brutits kring förra sekelskiftet när staden var i en kraftig utbyggnadsfas. Stenbrottet drevs 1884 till 1937 (s 35 Mälardalsleden. Norra delen/del 1). Det är fortfarande Stockholms stad som äger marken, runt både brottet och stenhuggarbyn, de välbevarade arbetarbostäderna på andra sidan Vallviksvägen.

Jordkällare i Stenhuggarbyn utanför Stenhamra. Foto: förf.

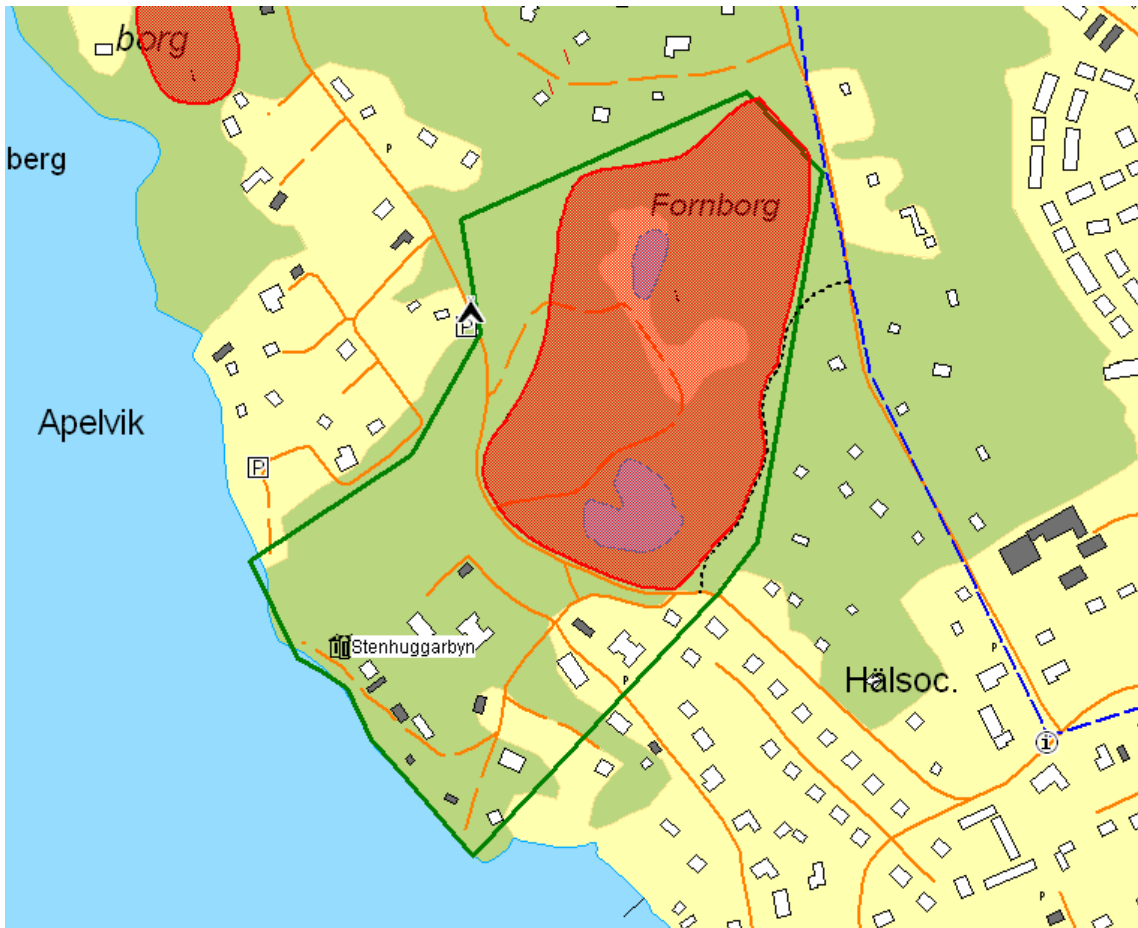
Själva stenbrottet är djupt och fyllt med regnvatten och ger ett dramatiskt och vilt intryck. Flera filminspelningar har ägt rum här genom årens lopp. Området är ett av få i rapporten genom vilket det går en bilväg (Vallviksvägen). **Det finns även andra stigar.** I vattnet har man planterat in ädelfisk som det krävs fiskekort för att fiska.

Det vattenfyllda stenbrottet. Foto: förf.

I området ligger ett fornminnesområde som är en fornborg, se röd markering i karta nedan.

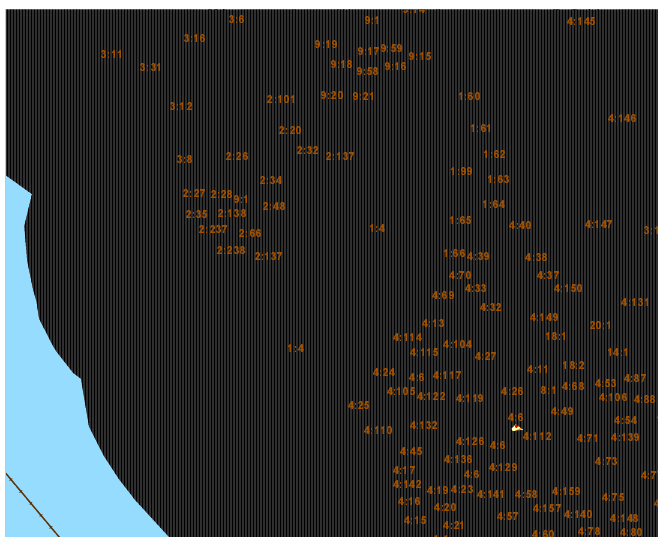
På andra sidan Vallviksvägen finns en informell rastplats med utsikt över Mälaren och plats för bilparkering. Här finns rester av eldning/grill.

Passagen ner till Mälaren från Vallviksvägen är brant och kuperad. Förutom vid Stenhuggarbyn är stranden inom området Stenbrottet mest tillgänglig från norra sidan där en bilväg (Smedsbacksvägen) går genom ett villaområde relativt långt fram mot vattnet. Vid slutet av denna väg finns möjlighet att parkera bilen och promenera ned till stranden som mestadels är bevuxen men där det dock finns en smal remsa med sandstrand. Slutet av vägen ligger på en av de fastigheter som ägs av Stockholms stad, Stenhuggarbyn. Marken har viss karaktär av privat mark på grund av att den används som upplag för villaägarna bredvid.

Stenbrottet med omgivningar.

Bullernivån i området ligger under 45 dB enligt RTK:s inventering. Däremot ligger området insprängt mellan bostadsbebyggelsen vilket gör att den ligger inom en zon på 250 meter från bebyggelse (se karta nedan). (För buller, se karta i inledningen till Fältstudiekapitlet.)

Stenbrottet; 250 meters zon till bebyggelse.

Verksamheter/aktiviteter

Stenbrottet är framförallt ett utflyktsområde. Den skogiga nordöstra delen av området används till promenader, bilutflykter med familjen. Man grillar, samlas på kvällen. Det är även ett populärt ställe för ungdomar.

Vid fältstudiebesöket fanns flera personer i området. En barnfamilj var på utflykt i vid stenbrottet och vid Stenhuggarbyn badade man från bryggan vid stranden. Vad gäller stenbrottet i mellersta delen av det avgränsade området uppskattas det för att det är bra för barnen. Det är spännande och lite vilt, så barnen kan klättra bland stenblocken. Man besöker området för upplevelsen. Det finns inget dåligt med området, särskilt stenbrottet och stigen runt i området är bra.

Tillgänglighet

Då bilvägen går genom området är det lätt att ta sig hit med bil. Det finns en liten parkering för ett par bilar i anslutning till stenbrottet. Både stenbrottet och Stockbybadet ligger nära – på gångavstånd från Stenhamra C. Stenhuggarbyn känns privat då flera familjer bor permanent eller över sommaren i de gamla arbetarbostäderna. Här finns dock en utförlig informationstext om områdets historia.

Störning

Eventuellt kan besökare uppfatta stranden som svårtillgänglig p g a den känns som privat område.

Upplevelsevärden

Stenbrottet har inga upplevelsevärden som är mycket höga. Höga värden finns i området av skogskänsla, utblickar och öppna landskap, kulturhistoria och levande landsbygd samt aktivitet och utmaning.

Övriga områden/aktiviteter i närheten av Stenbrottet

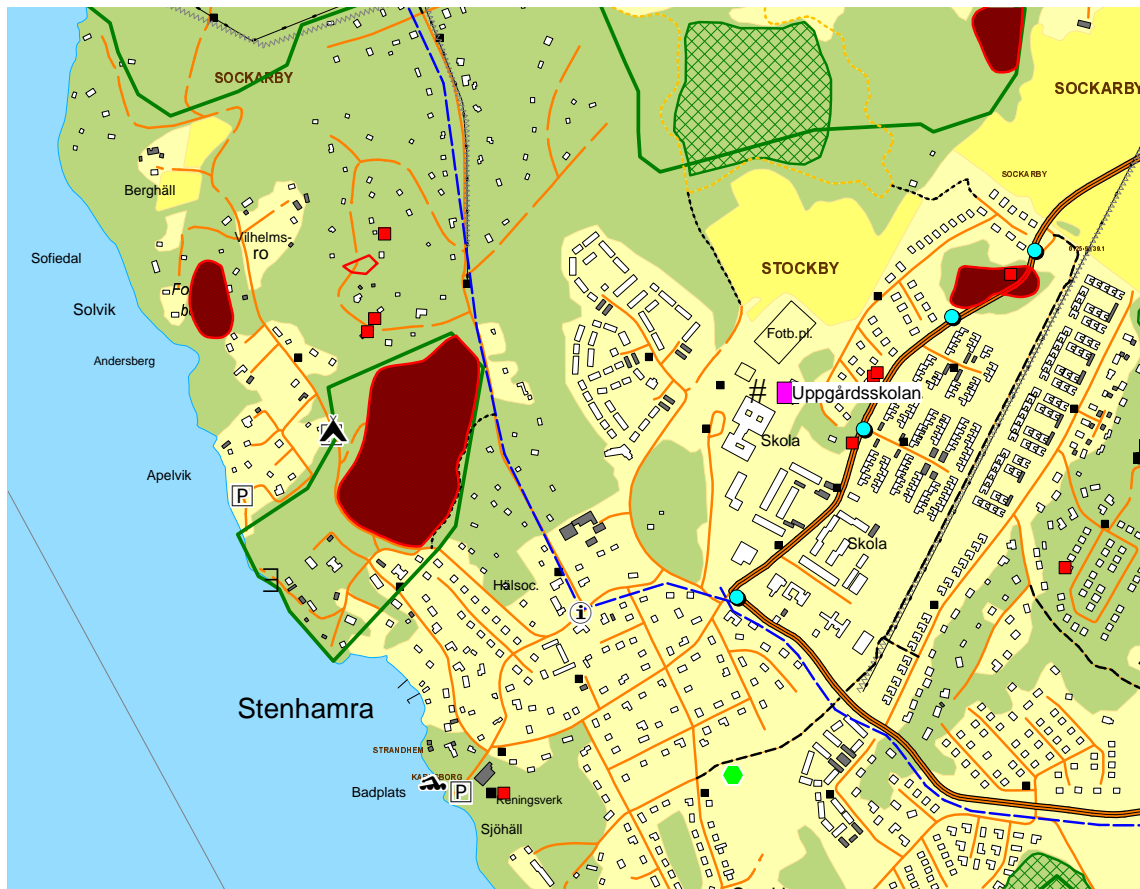

Söder om Stenbrottetområdet ligger Stockbybadet (se karta ovan). Det är ett serviceutrustat bad med omklädningsrum, bajamajor, parkering för ca 15 bilar, gräs och sandstrand, samt ångbåtsbrygga med bänkar och hoppflotte. Dock är bryggan inte byggd för bad och en skaderisk föreligger vid hopp från bryggan då vattnet är grunt på vissa ställen.

Besöksintervjuer

Tonårskillar vid Stockbybadet, bor i Stenhamra: "När solen skiner kryllar det av folk här." De skulle vilja ha en

gräsplan för att spela fotboll med kompisar en 7-mannaplan i närheten. Den vid Uppgårdsskolan är förstörd av fordon kört på den.

Stenbrottet med omgivningar

Skötsel

En förbättrad tillgänglighet till Mälaren är viktigt i Stenbrottetområdet. Både vid Stenhuggarbyn och i nordvästra delen av området finns en känsla av privat område. Stockbybadet är det enda serviceutrustade badet i närheten av Stenhamra och är välbesökt om sommarna. Eventuellt finns behov av utökad badplatsen med tanke på det stora antalet besökare redan i dagsläget och utbyggnadsplanerna som finns för tätortsbandet. Vid ångbåtsbryggan behövs skyltning angående riskerna vid bad, särskilt dykning, från bryggan.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Stenbrottet

Etablerad friluftsverksamhet: Det finns ett par rastplatser i området.

Upplevelsekvalliteter: Naturen är omväxlande med både skog och strandområden.

Ekologiska förutsättningar: Det finns möjligheter till fiske i området.

Storlek och form: Området är inte vidsträckt men det finns möjlighet till rundvandring.

Tillgänglighet och barriärer: Området är lättillgängligt från tätorten även utan bil.

Framkomlighet: Det finns stigar i området. Området är stenigt vilket minskar framkomligheten men är ett värde för friluftslivet.

Mångsidighet: Här finns både natur- och kulturvärden tack vare den kulturhistoriska bebyggelsemiljön i Stenhuggarbyn.

Frihet från störningar: Området störs ej av buller.

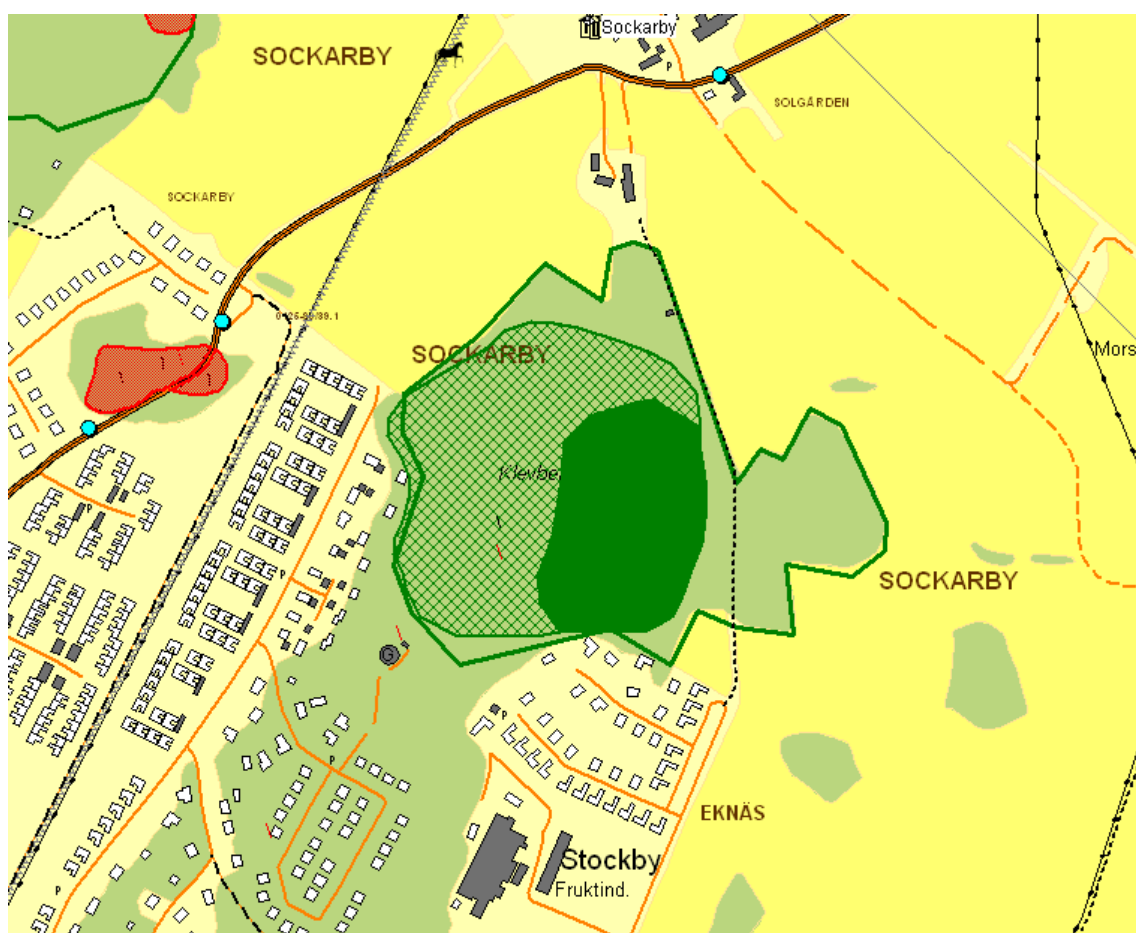
Alternativa friluftsområden: Stenbrottet är en unik miljö som utflyktsområde för hela regionen.

Klevberget

Området består av ett skogsbeklätt berg som heter Klevberget. Det är ett litet område, och det ligger insprängt mellan tätbebyggda bostadsområden i söder och väster och åkrar i norr och öster. Stockby kallas också "vattentornsskogen" eftersom det ligger ett vattentorn sydväst om området. Klevberget är ett varierande närströvsområde och är värderat till ett högt värde ur kommunperspektiv. Mot åkrarna finns flera vackra åkerholmar. Största delen av berget består av äldre skog över 60 år och en betydande del av den är äldre än 100 år.

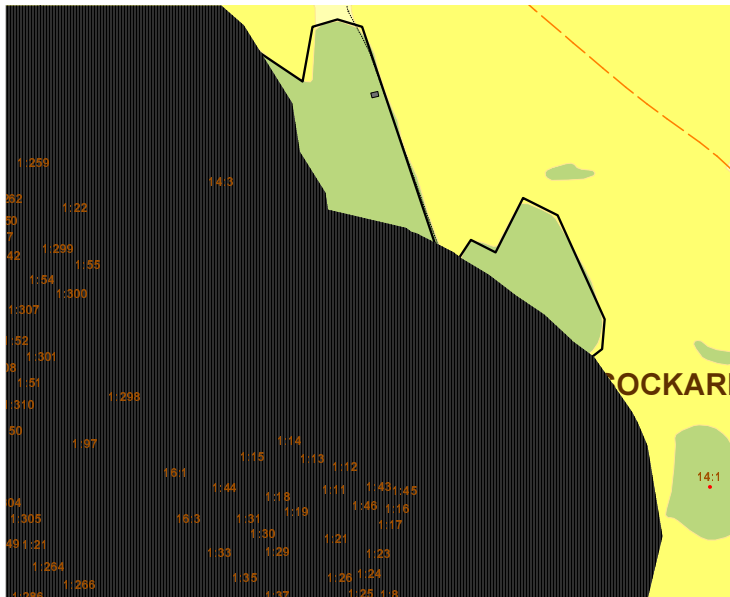
Området används av de närboende och av förskolor. In till skogen leder en smal skogsstig från gång- och cykelvägen.

Området finns med i kommunens naturinventering (nr 89).

Karta över Klevberget.

Klevberget har en bullernivå på över 45 dB p g a flygplatsen. Det är nästan helt täckt av 250 meterszonen kring bebyggelse (se karta nedan).

Karta med bullerstört område i Klevberget.

Verksamheter/aktiviteter

Klevberget är väl lämpat som närströvsområde. Det fungerar också som naturområde för närbelägen skola. Det förekommer ridning genom skogen samt i anslutning till åkermarken. Främst ägnar sig besökarna åt hundpromenader, och barnen som bor i närheten leker ofta i skogen.

Tillgänglighet

Området är lättillgängligt för de närboende och det är lätt att hitta stigen in till skogen. Det finns ingen skyltning, åtminstone inte om man kommer till det från Klevbergsvägen nordväst om området.

Störning

Det finns en konflikt mellan ridning och andra verksamheter.

Upplevelsevärden

Klevberget har mycket höga värden för parametrar för tätortsnära natur då området exempelvis är flitigt använt av förskolegrupper och de boende. Höga värden finns för orördhet och trolska naturmiljöer samt skogskänsla. Området angränsar till ett område med mycket höga värden för kulturhistoria och levande landsbygd.

Skötsel

Vid framtida planering i området, exempelvis bostadsbyggande, bör buffertzonen för värdet orördhet och trolska naturmiljöer respekteras.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Klevberget

Etablerad friluftsverksamhet: Nej

Upplevelsekvaiteter: Naturen består av skog. Området omgivs dock av öppen åkermark.

Ekologiska förutsättningar: Eventuellt möjligheter till bär- och svamplockning.

Storlek och form: Området är relativt litet.

Tillgänglighet och barriärer: Området är väldigt lättillgängligt och ligger nära de boende.

Framkomlighet: Det finns stigar i området.

Mångsidighet: Området utnyttjas mest av förskolor och av de närboende för hundpromenader och de boendes barn leker där.

Frihet från störningar: Området störs till viss del av buller från flygplatsen.

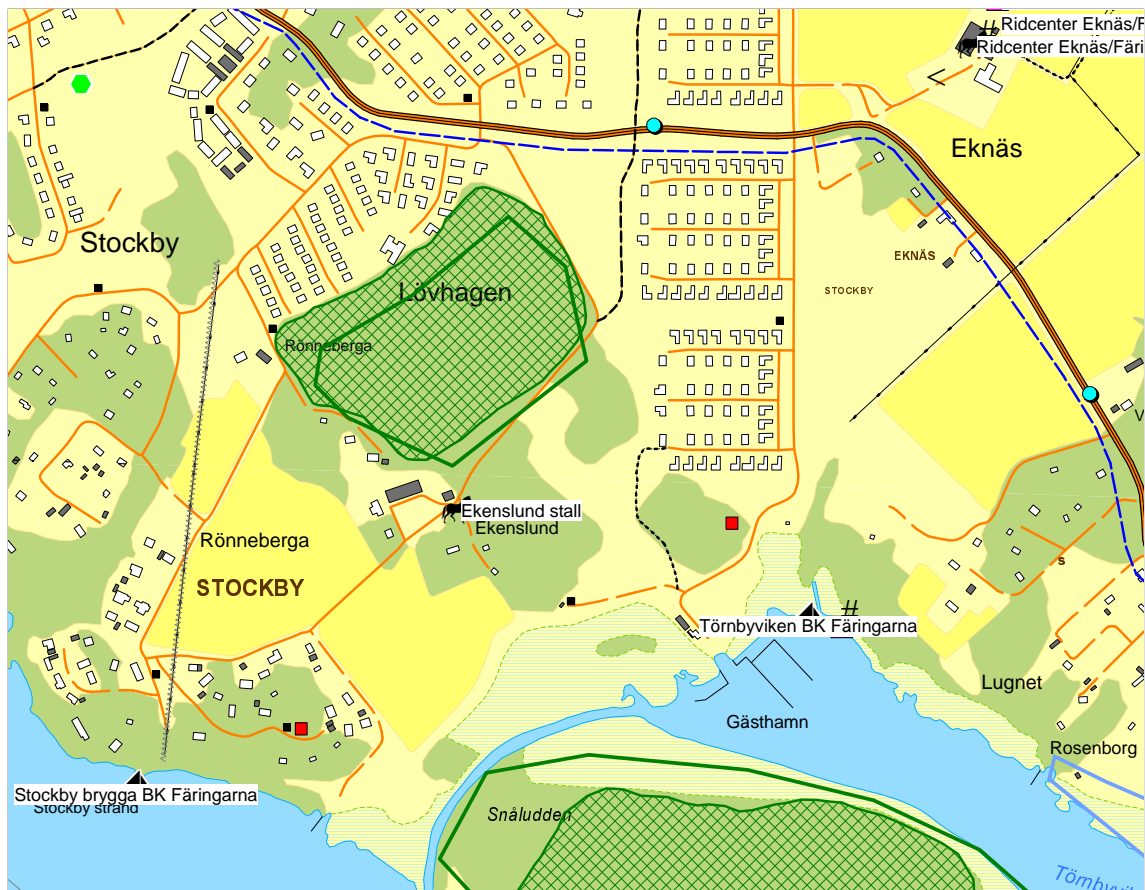
Alternativa friluftsområden: Området är endast unikt tack vare sin närhet till användarna (de boende och förskolor).

Lövhagen

Lövhagen är ett litet skogsområde vid Ekenlunds gård. Ekenlund har ett stall där man kan hyra plats för sin häst. Man har dock ingen ridskoleverksamhet. Området ligger insprängt mellan bostadsområden och söder om skogspartiet ligger stallet. Skogen är äldre än 60 år.

Verksamheter/aktiviteter

Det förekommer ridning i området. Man rider bl a till Bromma gård. Denna används dock inte längre i så stor utsträckning. Området besöks även av förskolor.

Karta över Lövhagen med omgivningar.

Hela området ligger inom zonen för 250 meter från bebyggelse.

Tillgänglighet

Det är lätt att komma till området till fots från gång- och cykelvägarna invid bostadsområdet och det ligger nära busshållplatsen på Stenhamravägen. Skogen i Lövhagen uppfattas dock som ”risig” och svårtillgänglig.

Störning

Det saknas bättre ridvägar för trav i anslutning till stallet enligt hästägare som hyr plats på Ekenlund.

Upplevelsevärden

Lövhamen har få traditionella upplevelsevärden för friluftslivet. Området har dock mycket höga värden för tätortsnära natur då det ligger nära tätortsbebyggelse, busshållplats och förskola samt används i förskoleverksamheten. Området har höga värden av skogskänsla. Angränsningen till Ekenlunds stall och omgivande kulturlandskap innebär att ett område med högt värde för kulturhistoria och levande landsbygd ligger strax intill.

Skötsel

Då området uppfattas som risigt och svårtillgängligt bör en uppröjning av skogen ske i området för att förbättra friluftsvärdet.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Lövhamen

Etablerad friluftsvksamhet: Nej

Upplevelsekvaiteter: Vegetationen är inte omväxlande utan består av endast skog.

Ekologiska förutsättningar: Eventuellt bär- och svamplockning

Storlek och form: Området är litet

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger nära tätbebyggt område.

Framkomlighet: Området anses vara risigt och igenvuxet.

Mångsidighet: Utanför området ligger Ekenlunds stall och ridning förekommer därför i anslutning till området.

Frihet från störningar: Halva området är bullerstört.

Alternativa friluftsområden: Området är unikt för användarna vilka är hästägarna och förskolor i första hand.

Södra Färingsö

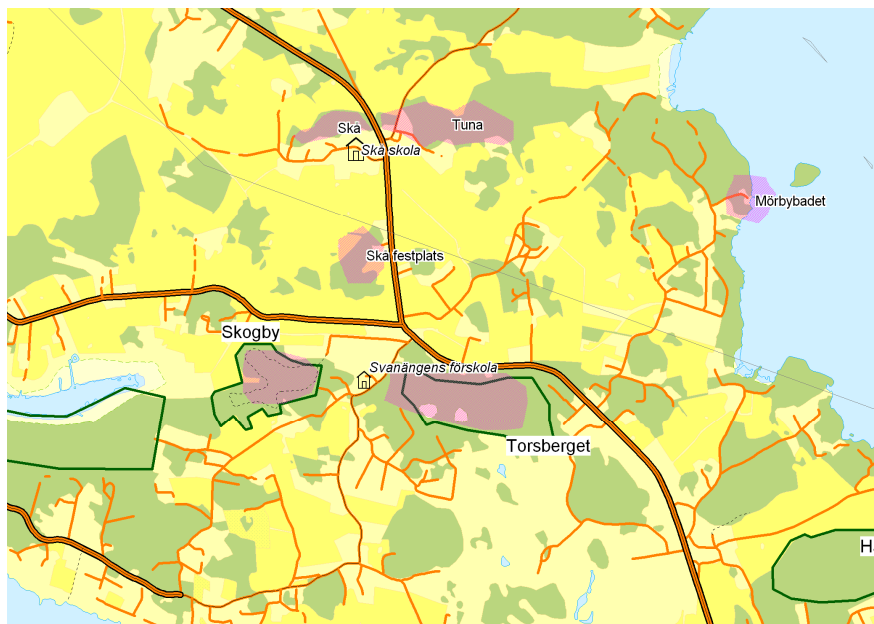
Det övergripande området Södra Färingsö innefattar områdena Säbynäs vid Törnbyviken, Skogby vid Svanängens IP, Söderberga och Hammaren (se karta på nästa uppslag).

Verksamheter på södra Färingsö

Mellan områdena Skogby och Torsberget ligger Svanängens IP som har en grusplan och en gräsplan samt omklädningsrum mm. Här ligger även Allhallen, en inomhusishall. I anslutning till idrottsanläggningarna ligger ett elljusspår i Skogby. På södra Färingsö ligger Troxhammars golfbana, båtklubben Färingarna som har två småbåtshamnar vid Törnbyviken (BK Färingarna se kapitlet om Stenhamra) samt flertalet ridcentra med ridskole- eller ridlägerverksamhet: Fågelängens ridskola, Eneby ridcenter och Karlshems gård (se vidare nedan under hästar på södra Färingsö). Vid Eneby ligger en brukshundklubb som bl a använder sig av skogen intill Eneby gård för skjutövningar enligt överenskommelse med Eneby ridcenter. Ridcentret arrenderar marken i skogen av kommunen för en anlagd ridslinga (se vidare nedan). Cykelbanorna används för cykel- och inlinesåkande. I Södra Färingsö finns inget kommunalt bad.

Skolor och förskolor på södra Färingsö

Skå skola⁴ använder sig mycket av naturen både i undervisning och på raster. Dock besöker man inte Skogby eller Torsberget, utan de områden man besöker är den skog som ligger i direkt anslutning till skolan, på båda sidor om Färentunavägen samt skogen bakom Skå festplats (se karta). Gräsytan mellan skolan och kyrkan har i praktiken blivit en del av skolgården. Man är även vid Mörbybadet om somrarna. Varje fredagseftermiddag är man ute hela skolan. Man har gymnastikövningar, bygger kojor, letar träsorter, tränar balansen.

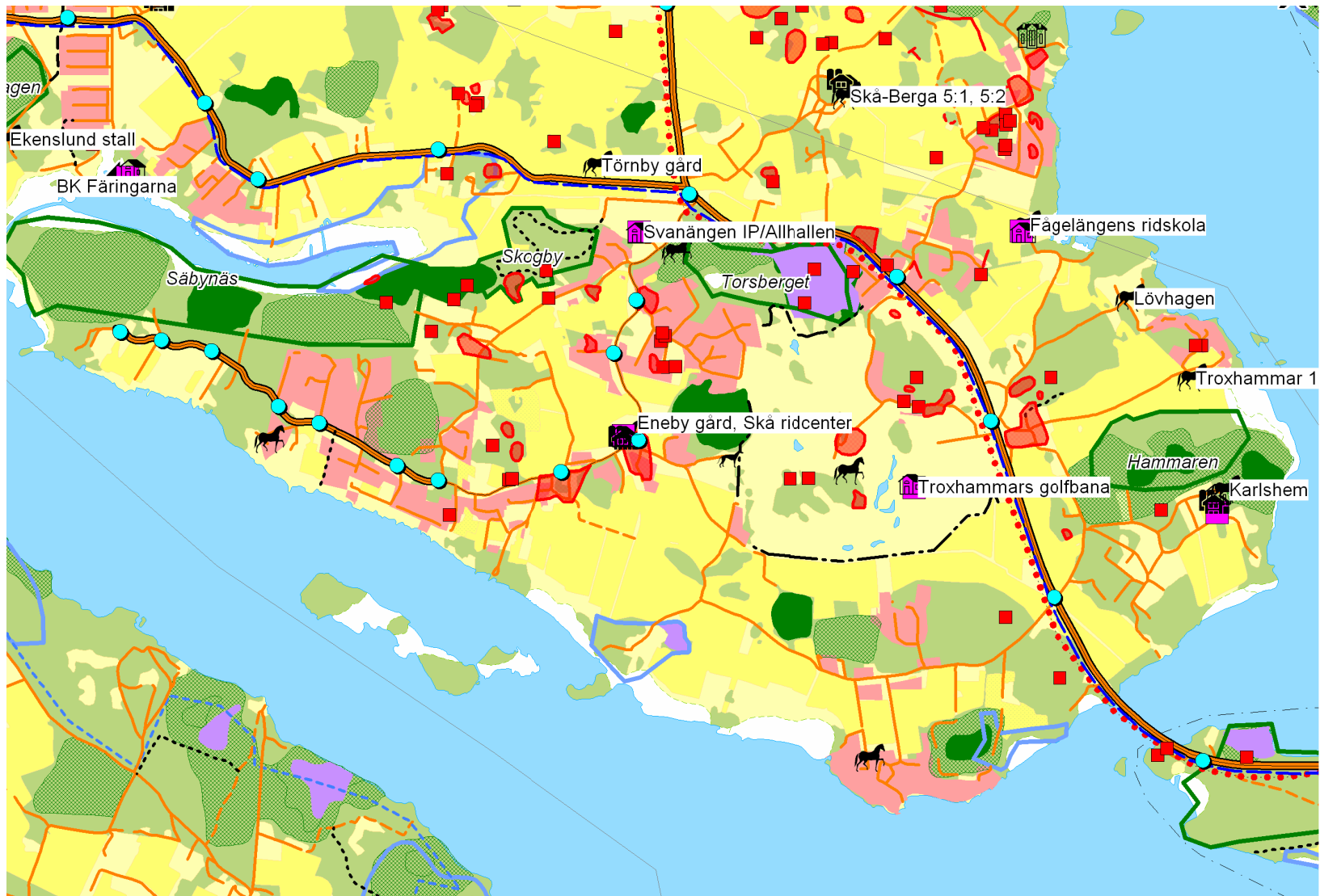

Skolor och förskolor på södra Färingsö samt naturområden som används i verksamheten.

⁴ Skå skola ligger egentligen utanför inventeringsavgränsningen för tätortsbandet, men tas med för att undersöka om skolan använder sig av områdena Skogby och Söderberga.

	Aktiva jordbruk/större stall		Utsiktsplats
	Kulturhistorisk bebyggelse		Odlingslott
	Aktivitetsanläggning		Naturpedagogiskt objekt
	Serviceanläggning		Naturpedagogisk verksamhet
	Mindre aktivitetsanläggning		Badplats
	Stall med hästar		Informationstavla
	Brukshundklubb		Rastplats
	Båtklubb/småbåtshamn		Busshållplats
	Vandringsled		Fornminne, punkt
	Naturstig		Fornminne, linje
	Elljusspår		Fornminne, område
	Cykelväg/parkväg		Variations- och artrika miljöer
	Regional cykelled		Trolska naturmiljöer
	Traktorväg		Skog äldre än 60 år
	Ridslinga		Skog äldre än 100 år
	Kanotled		
	Mälardalsleden, cykelled		
	Inventeringsområde, Tätortsbandet		
	Inventerade områden tätortsnära natur		

Förklaring till symboler i kartan nedan

Karta över friluftsparemetrar, södra Färingsö.

Förutom fredagarna bedrivs viss del av undervisningen utomhus, t ex inom naturorienterande ämnen och inom matematik.

De förväntningar man har handlar om att få uppleva orörd natur och all typ av skog. Man ser skogen runt knuten som ett ”uterum” till skolan och kallar skolan för ”uteskola”. Man ser inte att det finns några störningar utan är nöjd med områdena kring skolan. Dock finns behov av att ta hand om den gamla skolträdgården och de gamla fruktträden mellan skolhusen. De skulle behövas bli omplanterade eftersom de gamla träden står och ruttar.

Svanängens förskola besöker båda områdena Skogby och Torsberget, samt skogen bakom Skå festplats.

Hästar på södra Färingsö

I det avgränsade området Södra Färingsö finns två stall som bedriver ridskoleverksamhet, Skå ridcenter (på Eneby gård) och Fågelängens ridskola, varav det förstnämnda är ett större stall. Karlshams gård har ridlägerverksamhet om somrarna. På Törnby gård, Berga gård, Lövhagen och de övriga stallen har man uthyrning av hästplatser samt i viss mån egna hästar. (Se karta nedan.)

På Skå ridcenter bedriver man ridskola, ridläger om somrarna samt inackorderingsstall. Utomhusridningen beror av väderleken då marken kan ta skada vid för blött väglag. Man rider utomhus främst under sommarhalvåret då det är torrt i marken och på vintern då det är kallt. Vad gäller underlaget är det viktigt att det är mjukt och inte för ojämnt. Det bästa är om underlaget är preparerat som ridväg. Man rider gärna ute då det är viktigt både för hästar och eleverna att komma ut, inte minst för de stadsbor som inte annars kommer ut så mycket i naturen. Både öppna marker och skog med fina stigar uppskattas som ställen att rida på. Vad gäller ridslingsor är det viktigt att man kommer runt, dvs att slingan går runt så man slipper rida till en punkt och vända tillbaka.

Ridstigar

På södra Färingsö finns både uppmärkta och ett flertal informella ridslingsor. Runt Troxhammars golfbana finns en uppmärkt ridstig. Den går på insidan längs med kanten av golfbanan samt på gång- och cykelvägen längs med väg 800 (se karta nedan). Ridstigen är central för ridverksamheten på Eneby gård. Man önskar dock att den skulle göras iordning så att man slipper rida på cykelvägen då det innebär konflikt mellan ryttare och andra som färdas på cykelbanan såsom skateboardåkare, rollerbladesåkare m fl. Även södra delen av slingan är provisorisk och bör prepareras, och norr om golfbanan bör ris och sly röjas bort. Förut hade man på Eneby gård (Skå ridcenter) ett bra samarbete med rättaren på Malmvik (Klas Malmberg) och fick använda Malmviksskogen för ridning. För att ta sig på häst till Malmvik rider man längs Enlundavägen till Färingsö trä för att sedan ta sig över Lullehavsbron. På ridcentret skulle man uppskatta att ridstigen runt Troxhammars golfbana bands ihop med Malmviksskogen genom preparerade ridvägar både i skogspartier mellan södra Färingsö och Malmvik (bl a så att man slipper rida på Enlundavägen som är en bilväg) och inom Malmvik så att konflikter med andra brukare inte uppstår. Man skulle gärna även se att stråket bands ihop med Drottningholm.

Förutom ridstigen runt golfbanan finns flera ouppmärkta/”spontana” ridvägar där man rider. En av dessa (som används av hästägarna på Ekenslunds stall) går från Ekenslund vid

Lövhagen (undersökt naturområde i Stenhamra) till Berga gård med övergång över Stenhamravägen vid Rosenborg. På ridskolan på Eneby ridcenter rider man förutom runt golfbanan på ovannämnda Enlundavägen samt på Skogbyvägen och i skogen invid ridanläggningen där man arrenderar mark av kommunen.

Från Eneby gård (Skå ridcenter) rider man aldrig upp mot Törnbyviken (området Säbynäs) men ryttare från Törnby gård rider i detta område.

För att konflikter och markförstörelse ej ska uppstå finns behov av att sätta upp skyltar i stallen (särskilt gäller detta inackorderingsstallen) med kartor över accepterade vägar, samt utbilda hästägarna i hur man rider för att visa markägare hänsyn.

Från Karlshems gård rider man främst i skogen ovanför gården, kallad "Lövagensskogen" (den östra delen av Hammaren). Man rider även mellan Berga gård och Karlshem genom Hammaren, över åkern (Troxhammar 8:1 som ägs av Anders Blomkvist), korsar Länstavägen, över åkern (mellan fastigheterna Troxhammar 1:2 och 1:5), genom skogen, svänger vänster på vägen för att sedan fortsätta upp mot Mörby längs Mörbyvägen till Berga gård. I dagsläget rider man in genom bebyggelsen i Orrburen men det finns önskemål om att istället anlägga ridväg så att det går att rida över "industriängen" fastigheten Mörby 1:2. Det finns även en vilja att binda ihop Kumla by med Karlshems gård genom en ridväg mot Berga, förbi Mörbybadet, genom skogen mot Berga gård, vidare till och genom Barnbyn Skå och sedan till Kumla by.

Passagen över Färentunavägen är känslig med häst. En viktig övergång är strax nedanför Troxhammars butiksby, i höjd med naturområdet Hammaren.

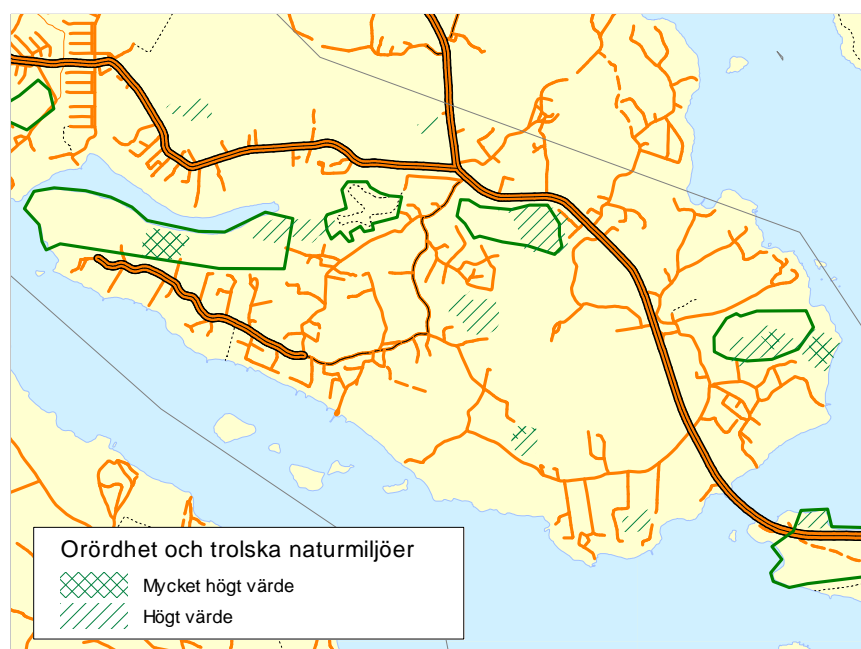
Karta över stall med antal hästar samt uppmärkt ridstig på södra Färingsö.

Upplevelsevärden i södra Färingsö

Nedan redovisas upplevelsevärdena i södra Färingsö enligt RTK:s rapport *Ekerökilen* samt enligt den egna undersökningen. För varje upplevelsevärde kommenteras vilken parameter den bygger på, dess unikheter i kommunen respektive i området, samt dess betydelse för området. Vad gäller betydelsen av upplevelsevärdet för området kan ett område i och med den lättillgänglighet som tätortsnära natur innebär, även om det inte har värdet "mycket högt" utan bara "högt värde", vara mer värdefullt för de boende än ett annat område med "högt värde" längre bort från tätorten.

Orördhet och trolska naturmiljöer:

Mycket höga värden återfinns i Säbynäs och till viss del i Hammaren. Östra Torsberget har högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer. (Se karta nedan.)

Orördhet och trolska naturmiljöer

Skogskänsla

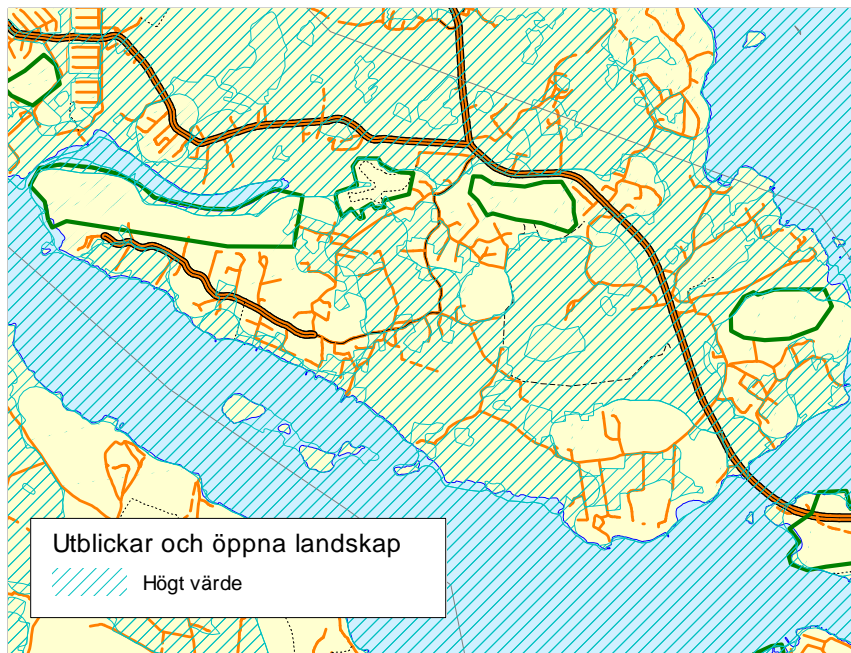
Kommunen har relativt stora arealer av sammanhängande skog, vilket även syns i områdena på södra Färingsö. (Se karta nedan.)

Skogskänsla

Utblickar och öppna landskap

Ingen av kommunens utsiktsplatser återfinns inom södra Färingsö. I kartan nedan är det Mälaren och den öppna åkermarken som står för de sammanhållna ytorna med högt värde av utblickar och öppna landskap.

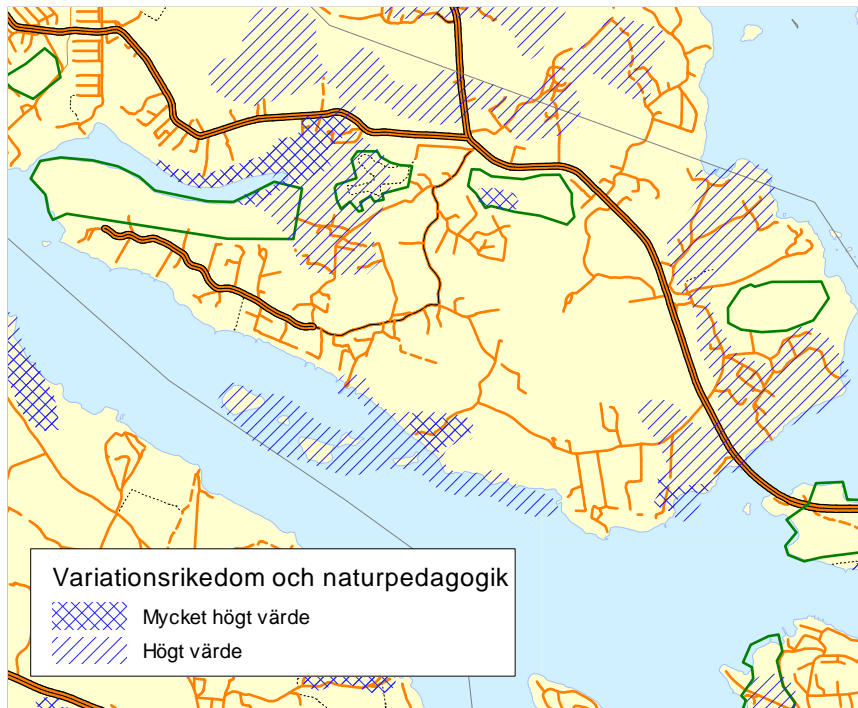

Utblickar (endast högt värde – inget mycket högt värde finns inom området)

Variationsrikedom och naturpedagogik

Upplevelsevärdet variationsrikedom och naturpedagogik är relativt vanligt i kommunen, även i delar av tätortsbandet. I södra Färingsö finns ett mycket högt värde av variationsrikedom och

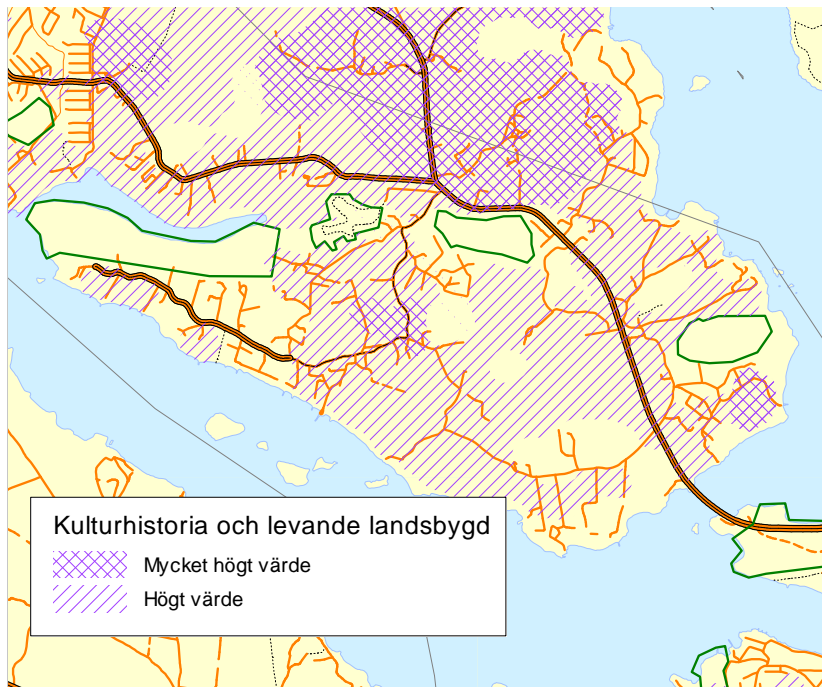
naturpedagogik endast på mindre ytor dels invid Törnbyviken dels i södra delen av området.
(Se karta nedan.)

Variationsrikedom och naturpedagogik

Kulturhistoria och levande landsbygd

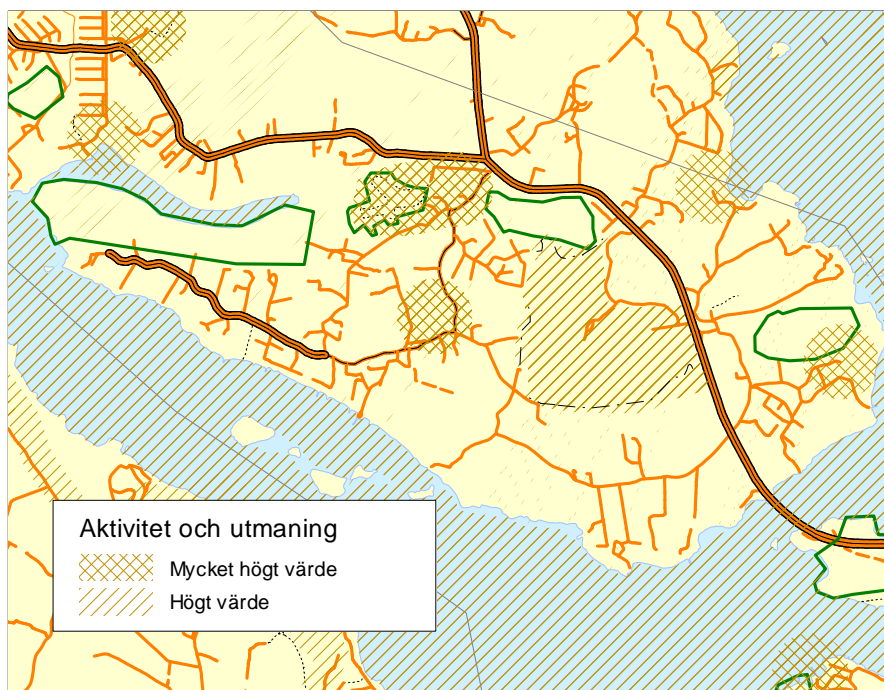
Liksom utblickar och öppna landskap är värdet kulturhistoria och levande landsbygd relativt vanligt i kommunen. Södra Färingsö har tre områden med mycket högt värde av upplevelsevärde, kring Skå-Säby, kring Karlshems gård samt norr om Färentunavägen upp mot Skå-Väsby.

Kulturhistoria och levande landsbygd

Aktivitet och utmaning

Värdet aktivitet och utmaning återfinns i kommunen framförallt på Lovön och invid Ekerö tätort. På södra Färingsö finns de mycket höga värdena vid Karlshems gård, Fågelängens ridskola och Skå ridcenter samt vid Svanhagens IP och elljusspåret i Skogby (ev BK Färingarna om hamnen är ”allmänt tillgänglig”) (se karta nedan). Högt värde ligger över golfbanan och ridslingan runt golfbanan.

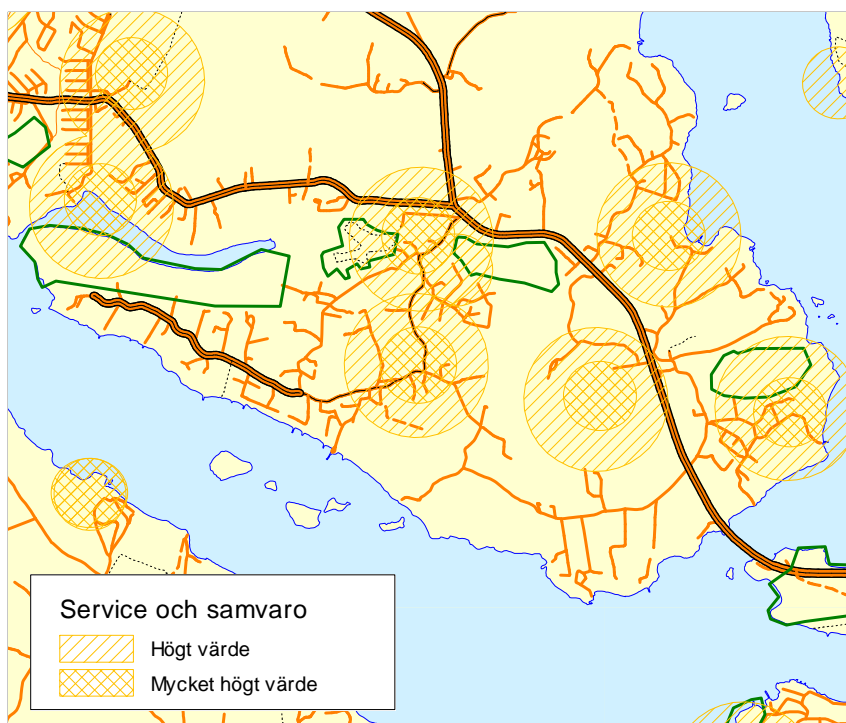

Aktivitet och utmaning

Service och samvaro

Detta upplevelsevärde finns främst representerat i tätortsbandet samt på Lovön.

Markeringarna med mycket högt värde i kartan nedan är från vänster Båtklubben Färingarna, Eneby ridcenter, Svanhagens IP, Troxhammars golfbana. Karlshem och Fågelängen har på grund av ridskoleverksamheten med tillhörande servicemöjligheter mycket högt värde även för service och samvaro.

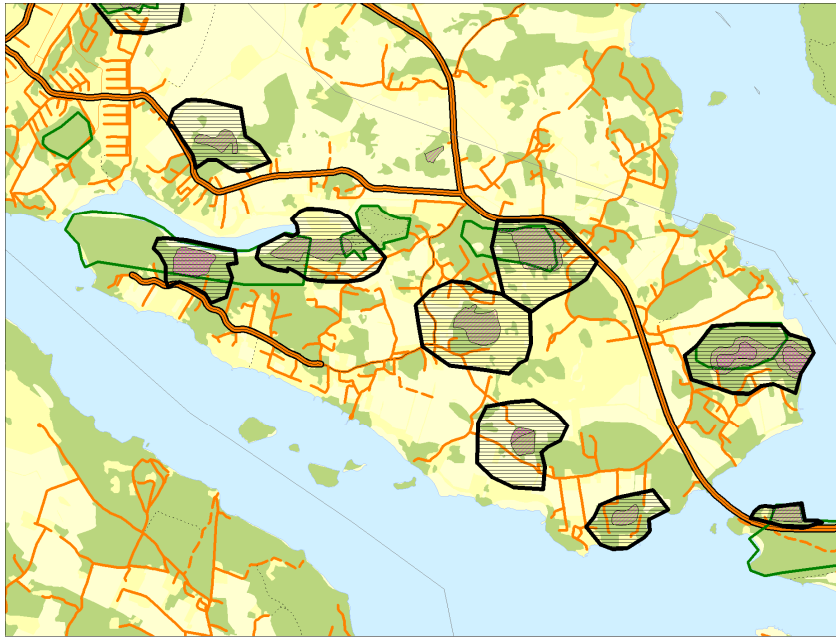

Service och samvaro

Förslag på buffertzoner södra Färingsö

Buffertzoner fungerar som riktlinjer för planerandet. Vid exploatering inom dessa riskerar upplevelsevärdet att förändras. Nedanstående avgränsningar ska ses som förslag som bör utredas vidare vid planer på exploatering.

Hela området Hammaren är täckt av en buffertzon för orördhet och trolska naturmiljöer. Delar av Torsberget, Skogby och Säbynäs täcks av buffertzoner för orördhet. (Se karta nedan.)

Förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer på södra Färingsö.

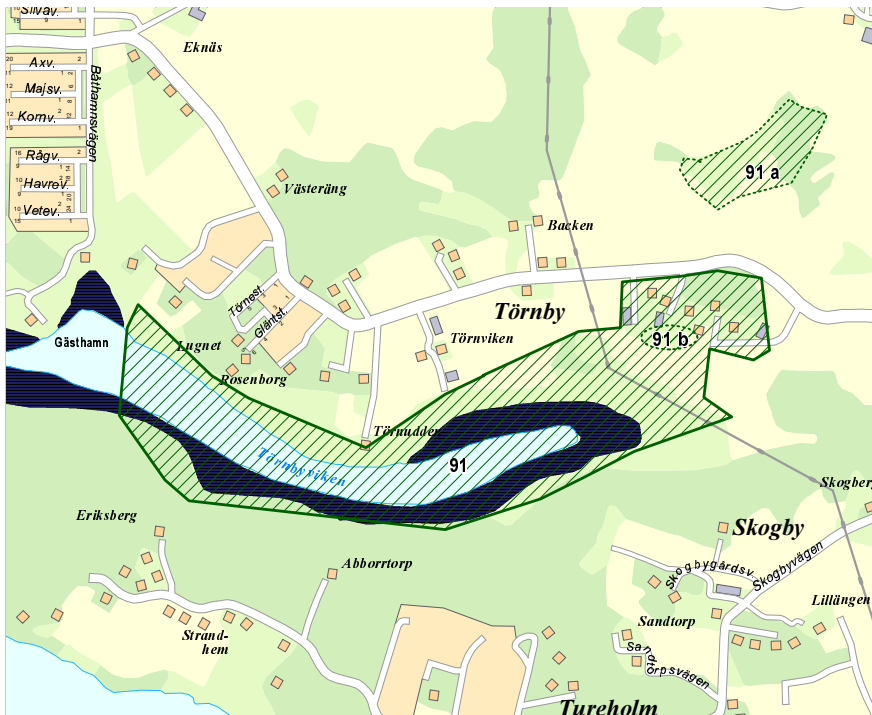
Säbynäs

Säbynäs kallas området vid Törnbyvikens södra strand. Det är ett relativt stort område till större delen täckt av skog. In i skogen går en smal skogsstig och det finns märken av hovar i leran. Stigen sträcker sig över åsen. Det är en blandskog med övervägande lövträd, höga glest växande träd. Upp från viken sträcker sig en skogsbeklädd sluttning. Vid vattnet är lövskogen ganska låg. Det finns smultron, blåbär, djurspilling och skogen är ganska öppen och vissa berghällar är täckta med tuvor/gräs. Inga människor stöttes på i området vid inventeringstillfället.

Området Säbynäs.

I området finns stora ytor med äldre skog över 60 år, vid Abborrtorp (i mitten av området) och Skogby över 100 år gammal skog. Den norra och södra stranden längst in i Törnbyviken kategoriseras som art- och variationsrik miljö. Samma område samt en förlängning västerut i viken mot Mälaren ingår i kommunens naturinventering (FÄR:91 – se karta nedan). Området har klass III (dvs högt värde ur kommunperspektiv) och beskrivs som ett vackert jordbrukslandskap med åkerholmar som tidigare betades. Det avgränsade området 91 b, kallat ”Fårbacken”, är en av två värdefulla åkerholmar i området. Den andra åkerholmen, 91 a, har varit den artrikaste gräsmarken på Färingösö och kan motiveras i klass II om den börjar betas eller slås då den nu hotas av igenväxtning.

Naturinventerat område vid Säbynäs, FÄR:91.

Större delen av området ligger utanför zonen på 250 meter till bebyggelse (se karta nedan). Den östra delen av området är även bullerstörd och har en bullernivå över 45 dB(A).

Zon för 250 meter till bebyggelse, Säbynäs.

Verksamheter/aktiviteter

Norr om Törnbyviken ligger båtklubben Färingarna (beskrivs närmare i inledning till kapitlet om Stenhamra). Då stranden är otillgänglig från vattnet går man dock ej i land i Säbynäs.

Ridning förekommer i området och över åsen går en strövstig. I området finns spår av motor cross-verksamhet.

Tillgänglighet

Från Tureholm västerut i området finns en ingång från bostadsbebyggelsen till stigen. Området är svårtillgängligt från östra sidan, om man kommer till området från Stenhamravägen. Den östliga ingången till området ligger bakom Skogby gård och man tar sig in i skogen från Skogby gårds väg som kantas av sten- och skrotupplag. Det finns ingen skyltning om friluftsområde. Bredvid stigen som går in i skogen finns fordonsspår in i skogen.

Störning

En av ingångarna till området är ett skrotupplag. Det kan vara svårt att hitta området p g a brist på skyltning. Fordonsspår förstör skogsupplevelsen. Området uppfattas som till viss del igenvuxet.

Upplevelsevärden

Säbynäs har flera naturvärden för friluftslivet. Inom området finns mycket höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer, skogskänsla samt variationsrikedom och naturpedagogik (i östra delen).

Skötsel

Det kan vara värdefullt med ett ”vilt” och ”naturligt” skogsområde utan breda gångvägar eller uppmärkta spår. Men vad gäller Säbynäs bör man förbättra tillgängligheten och skyltningen *till* området så att de boende kan använda området i högre grad. Detta gäller specifikt vid en framtida utbyggnad/förtätning av södra Färingsö. Eventuellt bör området röjas så att det inte uppfattas som igenvuxet. Området kan med fördel sammankopplas med Skogby och motionsspåret genom bättre vägförbindelser mellan områdena samt skyltning.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Säbynäs

Etablerad friluftsverksamhet: Nej

Upplevelsekvantiteter: Vegetationen är omväxlande och området har höga naturvärden.

Ekologiska förutsättningar: Det finns möjlighet till svamp- och bärplockning. Ev fiske beroende på tillgänglighet till vattnet.

Storlek och form: Området är stort och ev finns möjligheter till rundvandringar.

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger relativt långt från tätbebyggt område.

Framkomlighet: Det finns en stig som går över åsen. Området har relativt dålig framkomlighet från öster.

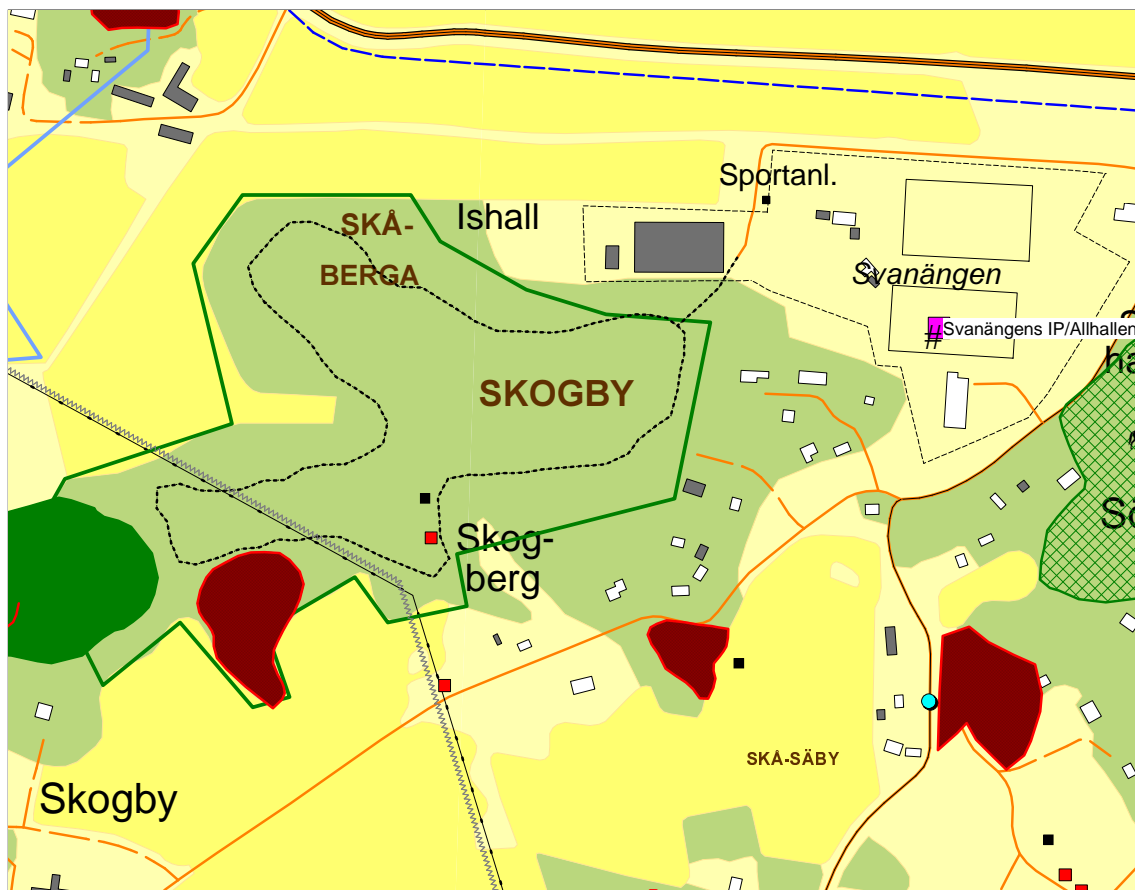
Mångsidighet: Området utnyttjas för ridning och ev strövning.

Frihet från störningar: En mindre del av området störs av buller.

Alternativa friluftsområden: Området är unikt i inventeringsområde Södra Färingsö p g a att det är så stort.

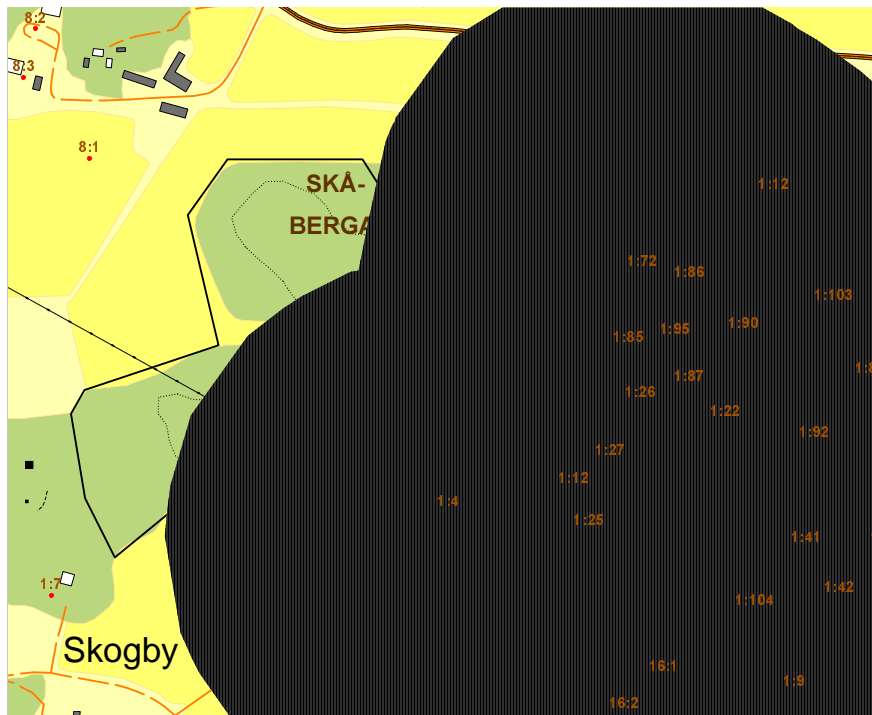
Skogby

Skogby är ett mindre skogsparti med barrskog intill sportanläggningen och ishallen vid Svanängen (Skå IK). Det består till största delen av gran och tall och är ganska glesbevuxet och backigt. Man hör trafiken väl från Stenhamravägen vid början av spåret. Vid tillfället för fältbesöket (juli 2005) hade skogsbruk skett och nedfällna träd låg precis vid början av spåret. Genom större delen av området går en elljusslinga som mäter ungefär en bilbredd. En liten del i den västra delen av området består av äldre skog över 100 år. Genom området går en kraftledning. (Se karta nedan.)

Karta över området Skogby samt Svanängens IP.

Större delen av området ligger inom 250 meterszonen från bebyggelse (se karta nedan). Området är bullerstört främst från flygplatsen men även från Stenhamravägen. Bullernivån ligger över 45 dB (A).

Zon för 250 meter till bebyggelse, Skogby.

Verksamheter/aktiviteter

Förutom elljusspåret i skogen finns Svanängens idrottsanläggning som har en gräs- och en grusplan samt en inomhusishall. I anslutning till spåret finns ett redskapsställe. Söder om Skogby ligger en brukshundklubb samt Skå ridcenter (se vidare i inledningen till ”Södra Färingsö”). Vid ICA vid Stenhamravägen in mot Skogsbyvägen finns skyltning för dessa anläggningar.

Svanängens förskola brukar vistas i området, minst en gång i veckan besöker man antingen Skogby eller den angränsande skogen i öster, Torsberget. Man tittar på träd, mossor, växter och klättrar. Man anser att det skogsbruk med fällning av träd mm varit negativt för skogen. Skogskänslan försvinner då man ser vägen, ”det är en helt annan skog”. Dock har det även kommit att innebära en positiv effekt då kalhygget används som lekplats.

Ridning förekommer i utkanten väster om området. Inga människor stöttes på vid fältstudietillfället.

Tillgänglighet

Skogby är ett lättillgängligt område. Det är lätt att ta sig dit från Svanängens idrottsplats, och elljusspåret har hög framkomlighet. En fördel med Skogby för förskolans del är att barnen inte behöver korsa någon bilväg för att ta sig dit.

Störning

Möjliga störningsmoment kan vara skogsbruk, samt buller från Stenhamravägen. Dessa båda faktorer verkar dock inverka måttligt på upplevelsevärdena i området. Viktigare är elljusspåret som enligt Svanängens förskola är dåligt underhållet och detsamma gäller redskapsstället som står och förfaller.

Upplevelsevärden

Området har mycket höga värden av aktivitet och utmaning. Höga värden återfinns av skogskänsla (mycket högt i västra delen), variationsrikedom och naturpedagogik samt service och samvaro. En liten del av området har högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer. Området har mycket höga värden gällande övriga parametrarna för tätortsnära natur då det ligger i anslutning bebyggelsen, en förskola och busshållplats, samt har ett lättillgänglig och lättframkomligt spår och ingen fysisk störning.

Skötsel

För att i fortsättningen upprätthålla ovannämnda värden behövs en upprustning av redskapsstället och spåret, samt ett långsiktigt hållbart skogsbruk.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Skogby

Etablerad friluftsverksamhet: Motionsspår samt aktivitets- och serviceanläggningar i anslutning till området.

Upplevelsekvaliteter: Området består endast av skog.

Ekologiska förutsättningar: Möjlighet till svamp- och bärplockning finns.

Storlek och form: Området är relativt litet men möjlighet till rundvandring finns tack vare spåret.

Tillgänglighet och barriärer: Området är tillgängligt men relativt långt från tätbebyggt område.

Framkomlighet: Det finns ett motionsspår och ev andra skogsstigar.

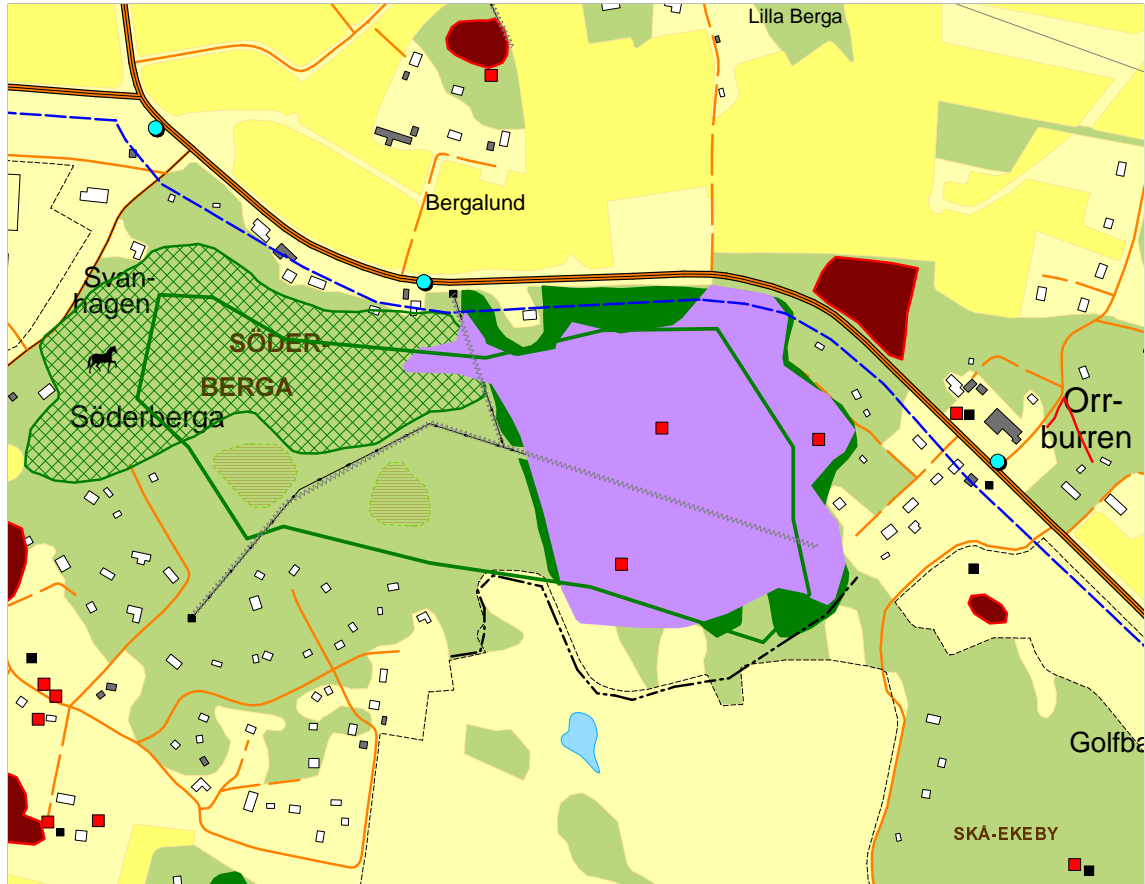
Mångsidighet: Man utnyttjar området främst för motion och besök från förskolan i närheten.

Frihet från störningar: Området är bullerstört.

Alternativa friluftsområden: Området är viktigt då det ligger i anslutning till idrottsanläggningen.

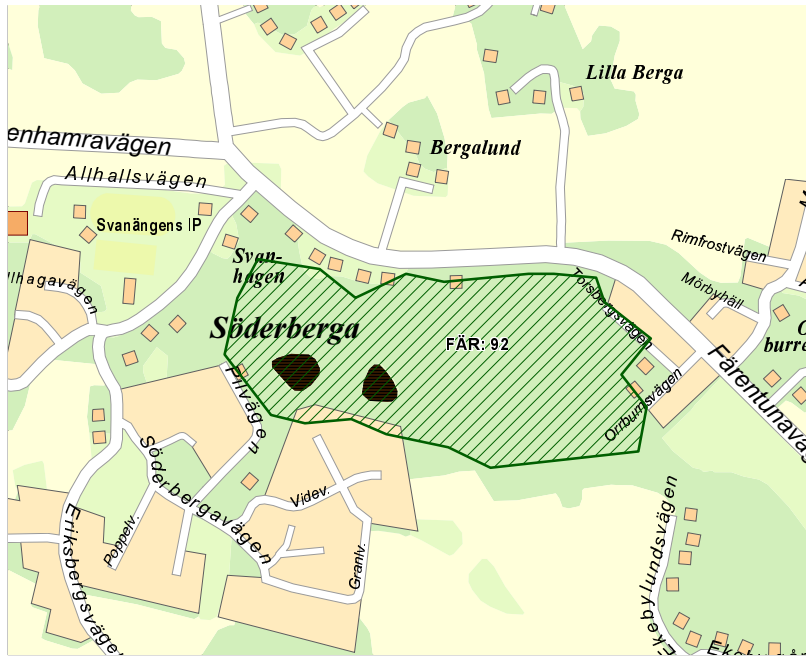
Torsberget

Torsberget är ett skogsområde strax söder om Färentunavägen. Området är kuperat och har flera smala skogsstigar. Det växer blåbär i området.

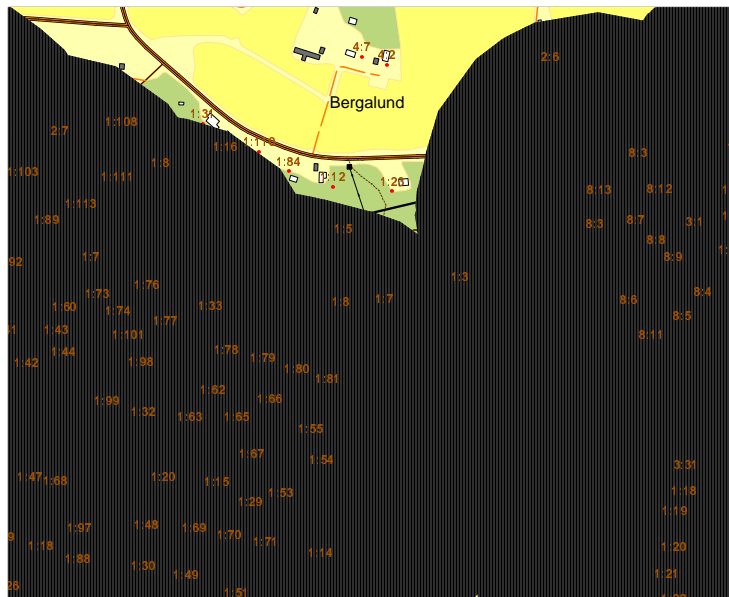
Torsberget med friluftsparemetrar.

Torsberget finns beskrivet i kommunens naturinventering (s 196f, FÄR: 92, se karta nedan). Naturen består, förutom av barrskog av naturskogskaraktär, av två mindre våtmarker (kärr). Det finns även inslag av lövträd och hållmarker. I östra delen av området finns tre fornlämningar (ett röse och två stensättningar). Kärrarna är artrika och bedöms i naturinventeringen som särskilt värdefulla.

Naturinventerat område vid Söderberga, FÄR: 92.

Inga människor befann sig i området vid fältstudiebesöket (troligtvis på grund av regnigt väder). Hela området ligger inom en 250 metersradie från bebyggelse. (Se karta nedan.)

Zon för 250 meter till bebyggelse, Torsberget..

Verksamheter/aktiviteter

Skogen har flera smala stigar. I området finns även flera naturvärden, t ex växer här blåsippar. Skogen besöks bl a av Svanängens förskola. Man tittar på träd, mossor, växter och klättrar. I utkanterna av området förekommer ridning, t ex i angränsning till golfbanan.

Tillgänglighet

Det finns ingen skyltning till området eller information om området. Man kan komma in i området dels direkt från Färentunavägen (mellan två villatomter) dels från området Orrburren längre in från Färentunavägen, exempelvis vid fornlämningarna.

Störning

Ev kan vägbuller vara en störningskälla.

Upplevelsevärden

Liksom vad gäller det angränsande området Skogby uppskattas Torsberget för sin skogskänsla. Flera av områdets upplevelsevärden beror av skogens höga naturvärden. Östra delen av området har höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer tack vare äldre skog över 100 år och bäckraviner, sumpskogar mm. Hela området har höga värden av skogskänsla. Området vid kärren i sydvästra delen av skogen har mycket höga värden av variationsrikedom och naturpedagogik. Eftersom området ligger nära idrottsanläggningen i Svanhagen har det även höga värden av service och samvaro. Tack vare närheten till bebyggelsen i Söderberga utgör området ett bra närströvområde. Området har mycket höga värden gällande de övriga parametrarna för tätortsnära natur eftersom det ligger nära både förskola, tätortsbebyggelse och busshållplats samt utgör så kallad bostadsnära natur då förskolan vistas i området.

Skötsel

Omgivande bebyggelse bör inte utvidgas så att skogsområdet krymper, enligt naturinventeringen. För att upprätthålla det höga värdet av orördhet och trolska naturmiljöer i östra delen av området bör utbyggnad av bebyggelsen in mot skogen undvikas.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Torsberget

Etablerad friluftsverksamhet: Nej

Upplevelsekvaiteter: Området består mestadels av barrskog.

Ekologiska förutsättningar: Ev möjlighet till svamp- och bärplockning.

Storlek och form: Området är relativt stort.

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger nära boende och förskolan. Dock behöver man korsa bilväg för att komma dit från förskolan.

Framkomlighet: Det finns flera smala skogsstigar i området.

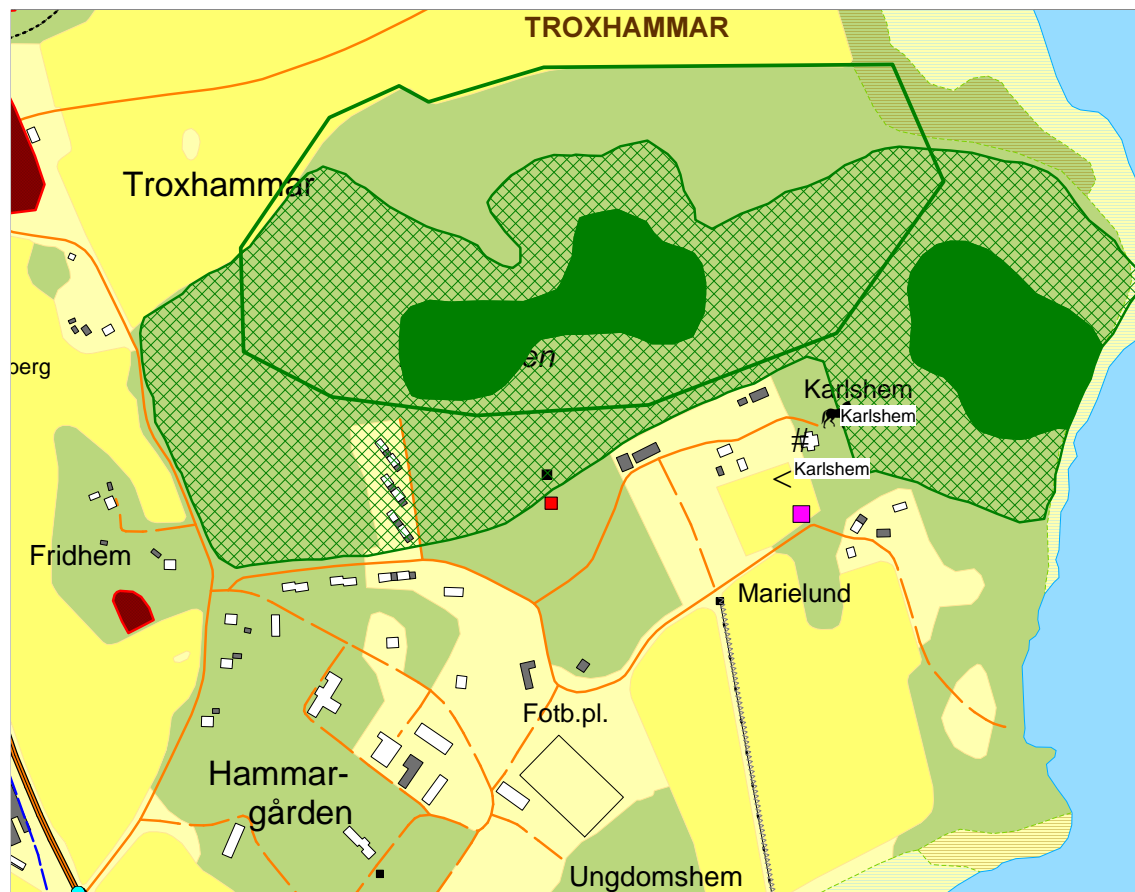
Mångsidighet: Man utnyttjar området från förskolan.

Frihet från störningar: Området är bullerstört.

Alternativa friluftsområden: Förskolan besöker både Skogby och Torsberget. Områdena har sinsemellan lite olika karaktär men är i viss utsträckning utbytbara för förskolan.

Hammararen

Hammararen är ett barrskogsområde som ligger öster om Färentunavägen, lite längre in från vägen än t ex Torsberget. Det är ett bergigt område med få stigar. I mitten av Hammararen finns äldre skog över 100 år. Den största delen av den övriga skogen är över 60 år. Ingen tätortsbebyggelse finns i närheten. Längs grusbilvägen in mot skogen finns ett fåtal äldre och nybyggda villor. Söder om Hammararen ligger ett ungdomshem (fastigheten har två enheter: LVM-hemmet Rebeckagården med vård för myndiga och Hammargården med vård för omyndiga) samt Karlshems gård/stall och i norr finns åkermarker.

Hammararen

Verksamheter/aktiviteter

Mellan området och Färentunavägen ligger ett kafé (Troxhönan). Lännstavägen norr om området används av många som promenadväg från Färentunavägen ner mot vattnet alternativt upp norrut genom skogen mot Lövhagens gårdsväg och sedan tillbaka till Troxhammars butiksbö. Vid vattnet finns ett bad, som dock ej är iordningsställt men med enklare parkeringsmöjligheter, samt bryggor med båtar. Hammararen fungerar dock ej som strövområde i samma utsträckning, utan här förekommer framförallt ridning. I västra delen av området finns motionsspår som enligt uppgift används i Hammargårdens verksamhet. Det framgår dock ej klart om Hammargårdens använder sig av skogen. Ledningen för ungdomshemmet anger att man mest är inom den egna fastigheten och inte använder sig så mycket av naturen. Sydöst om området, direkt angränsande, har Karlshems gård en hage med getter. På

Karlshems gård finns inackorderingsstall samt under sommaren ridlägerverksamhet ("hästkollo").

I skogen ovanför Hammaren norr om Länstavägen förekommer både ridning och promenader. En informell ridstig går här förbi upp mot Berga. I denna skog växer även svamp.

De som besöker området i och kring Hammaren kommer i stor utsträckning med bil till butiksbyn och tar sedan en promenad t ex ned till vattnet. Inga människor stöttes dock på i Hammarenområdet vid fältstudiebesöket.

Zon för 250 meter till bebyggelse, Hammare..

Tillgänglighet

Området ligger långt från tätbebyggda bostadsområden. Hammargårdens bebyggelse som ligger nära området i söder innebär dock att en del av området ligger inom 250 meterszonen från tätortsbebyggelse. (Se karta ovan.)

Det är svårt att ta sig till Hammaren om man inte redan bor/befinner sig på rätt sida om vägen. Om man kommer med buss norrifrån, t ex från Stenhamra, finns det inget övergångsställe över Färentunavägen, vilket gör passagen över vägen svår. Det finns heller ingen skyltning om friluftsområde.

Störning

Färentunavägen är en barriär för tillgång till området. Eventuellt kan konflikt mellan ridning och andra verksamheter uppstå till följd av ett mer frekvent utnyttjande av området även som strövområde.

Upplevelsevärden

Mycket höga värden finns i Hammaren av upplevelsevärdena orördhet och trolska naturmiljöer (en liten del samt ett större område strax öster om Hammarens avgränsning) och skogskänsla (större delen av området). Utanför området ligger Karlshems gård som utgör

mycket högt värde för kulturhistoria och levande landskap då det är ett aktivt jordbruk, samt mycket högt värde för aktivitet och utmaning tack vare hästkolloverksamheten. Tack vare närheten till denna gård, som även alltså är en rekreationsanläggning, täcks hela området av högt värde för service och samvaro. Närheten till butiksbyn och kaféet är även viktigt för detta upplevelsevärde.

Skötsel

För att uppleva Hammaren samt omkringliggande områden som exempelvis butiksbyn och Karlshems gård som ett friluftsområde som utgör en helhet bör möjligheter till promenader och cykelturer samt eventuellt även ridning till och inom området garanteras. Övergången över Färentunavägen bör säkras då det är en viktig passage för både människor och hästar (från stallen öster om vägen som ska till ridslingan på golfbanan). För att förbättra naturområdet för framtida besökare bör eventuellt ridningen formaliseras genom nya ridslingor så att konflikter mellan ryttare och andra brukare inte uppstår. Buffertzonen runt gammelskogen bör inte inskränkas om upplevelsevärdet orördhet och trolska naturmiljöer ska bestå.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Hammaren

Etablerad friluftsverksamhet: Eventuellt finns motionsspår i västra delen av området.

Upplevelsekvalliteter: Området består av skog.

Ekologiska förutsättningar: Ev möjlighet till svamp- och bärplockning.

Storlek och form: Relativt stort skogsområde.

Tillgänglighet och barriärer: En barriär är Färentunavägen beroende på vilken sida man befinner sig. Långt ifrån tätbebyggda bostadsområden.

Framkomlighet: Det finns stigar i området.

Mångsidighet: Främst förekommer ridning i området.

Frihet från störningar: Området störs ej av buller.

Alternativa friluftsområden: I dagsläget är området inte helt unikt då andra områden finns att tillgå för ridning.

Ekerö tätort

Det övergripande området Ekerö tätort (vilket även inbegriper Lindö – för avgränsning se karta nedan) karaktäriseras av de rika rekreationsintressena i bl a Ekebyhovsparken och på Jungfrusundsåsen. Dessa områden utreds dock inte djupare i denna rapport då de utgör egna självständiga utredningar. I detta kapitel beskrivs den övriga friluftsvksamheten kring tätorten vilket innefattar områdena Kavleberg, Malmvik, Älvnäs, Uggleberget och Sandudden samt de friluftsvsintressen som ligger mellan och i anslutning till områdena såsom mindre naturområden, anläggningar och strövstråk (se karta på nästa uppslag).

Verksamheter och aktiviteter

Det finns flera aktivitetsanläggningar inom Ekerö tätort. Genom tätorten –Ekebyhovsbacken, Träkvistavallen, Älvnäs - sträcker sig ett band av friluftsvärden, den s k ”rekreationsdalen”. Vid Ekebyhovs slott ligger Ekerö tennis (en inomhushall), Ekerö ridskola och lite längre österut ligger Mälarö alpina skidklubbs anläggning, Ekebyhovsbacken, en skidbacke med liftsystem. Andra aktivitetsanläggningar är Träkvistavallen, som har en ishall, friidrottsplaner, två 11-mannaplaner (en grus- och en gräsplan) samt tennishall. Här ligger även en fritidsgård med verksamheter för både unga och äldre. Vid vattentorget öster om Träkvistavallen låg förr en slalombacke med skidlift. En bit söder om Träkvistavallen ligger Ekerövallen som är en utomhusplan för fotboll med tillhörande omklädningslokaler.

Mälarö SOK har sin verksamhet vid Ekerö tätort. Föreningen har spår och leder på Jungfrusundsåsen som man sköter på uppdrag av kommunen. Föreningsstugan ligger vid Knalleborg i norra delen av friluftsvsområdet Jungfrusundsåsen. Man har även löparverksamhet på Träkvistavallen, samt verksamhet i Ekebyhov och på Lovön. Vad gäller Färingsö har man en gammal orienteringskarta över en stor del av Färingsö. I dagsläget är den p g a den snabba bebyggelseutvecklingen, inaktuell och man har sökt bidrag för att göra en ny orienteringskarta. Man har flera ungdomar från t ex Stenhamra som orienterar. Man är negativ till den planerade bebyggelsen av Skärvik p g a detta områdes goda förutsättningar för anläggning av skidspår vintertid då marken fryser och håller sig avkyld lättare än i skogsområdet (tack vare att det är ett öppet område).

I och ikring tätorten finns flera badplatser, både naturbad och iordningställda badstränder som sköts av kommunen. De kommunala baden är Södran som har kiosk och parkering samt Lundhagen där det finns dusch och omklädningsrum, kiosk och parkering. Busviken, Närlundabadet och badet vid Nytorpsviken (Malmvik) är naturbad. De två förstnämnda har viss möjlighet till parkering av bilen. Badet vid Busviken erbjuder utblickar och tystnad.

Inom undersökningsområdet vid Träkvista på Ekerö startar en vandringsled på 35 km som leder till Munsö. Friluftsvsfrämjandet har planer på att från den ursprungliga leden göra en kortare led som går runt Malmens grustäkt och längs med Ekerövägen, förbi Fantans hög och tillbaka till Träkvista torg. I detta område, mellan Älvnäsvägen och Ekerövägen, förekommer spontan skidåkning (dvs inga spår), promenader och området har många stigar. Här finns även ett utsiktstorn.

Gång- och cykelbanorna används flitigt, t ex för cykel- och inlinesåkande. Mälardalsleden och en annan regional cykelled sträcker sig genom undersökningsområdet kring Ekerö tätort. Gångstigar håller på att byggas ut på Gällstaö, varav en är färdig (för ungefärlig sträckning se karta). Dessa är breda grusvägar där även barnvagnar och rullstolar bör kunna framföras.

Vad gäller service finns Ekerö centrum och Träkvista torg med servering, handel och parkering mm. Vid färjeläget vid Jungfrusund finns ett kafé.

Strandremsan vid Tappström är viktig som naturområde för flera förskolor i närheten, men även för andra boende. Man promenerar, fiskar, matar fåglar. Här finns även ett bad med sand/grusstrand. Dock utan höga värden eftersom vattnet blir lerigt om för många badar.

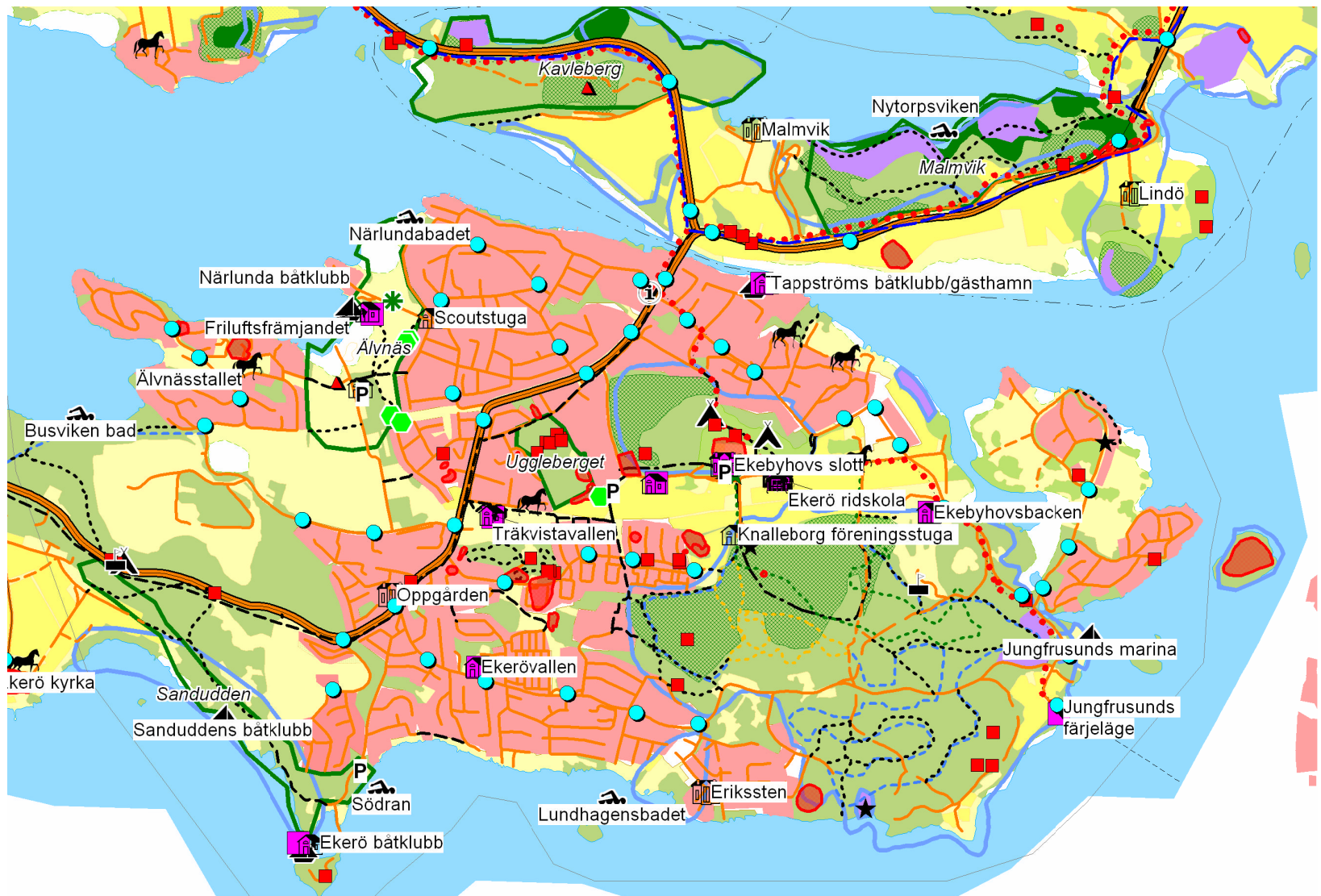
Flera områden i Ekerö tätort har god tillgänglighet för handikappade. Dessa är Ekebyhov, Sandudden och Älvnäs. Parkslingan på Gällstaö (som dock är en bilväg) är ett promenadstråk som kan passa även rörelsehindrade. Det finns dock en del tillgänglighetsproblem för handikappade när det gäller friluftsliv vid Ekerö tätort. Gruset på vägen upp mot Ekebyhovs slott skapar problem att ta sig fram med rullstol, rullator mm; istället behövs fast underlag.

Det finns flera småbåtshamnar och båtklubbar. Vid Ekerö centrum ligger Tappströms båtklubb som har gästhamn och strax norr om Jungfrusund färjeläge ligger Jungfrusunds marina. I Älvnäs ligger Närlunda båtsällskap och i Sandudden Ekerö båtklubb och Sanduddens båtklubb. Ekerö båtklubb är den största och har även tillhörande servicelokaler.

På Lindö finns två kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer: Malmviks gård och Lindö – två 1700-talsflyglar till Malmvik (Bratt). På Ekerö finns Ekebyhovs slott, Erikssten (ett välbevarat sommarvillaområde från 1910-tal, s 130 Bratt) samt Oppgården i Träkvista (s 189 Bratt).

	Aktiva jordbruk/större stall		Utsiktsplats
	Kulturhistorisk bebyggelse		Odlingslott
	Aktivitetsanläggning		Naturpedagogiskt objekt
	Serviceanläggning		Naturpedagogisk verksamhet
	Mindre aktivitetsanläggning		Badplats
	Stall med hästar		Informationstavla
	Brukshundklubb		Rastplats
	Båtklubb/småbåthamn		Störning
	Vandringsled		Fornminne, punkt
	Naturstig		Fornminne, linje
	Elljusspår		Fornminne, område
	Cykelväg/parkväg		Variations- och artrika miljöer
	Regional cykelled		Trolska naturmiljöer
	Traktorväg		Skog äldre än 60 år
	Ridslinga		Skog äldre än 100 år
	Kanotled		
	Mälardalsleden, cykelled		
	Inventeringsområde, Tätortsbandet		
	Inventerade områden tätortsnära natur		

Förklaring till symboler i kartan nedan

Karta över friluftsparemetrar i Ekerö tätort.

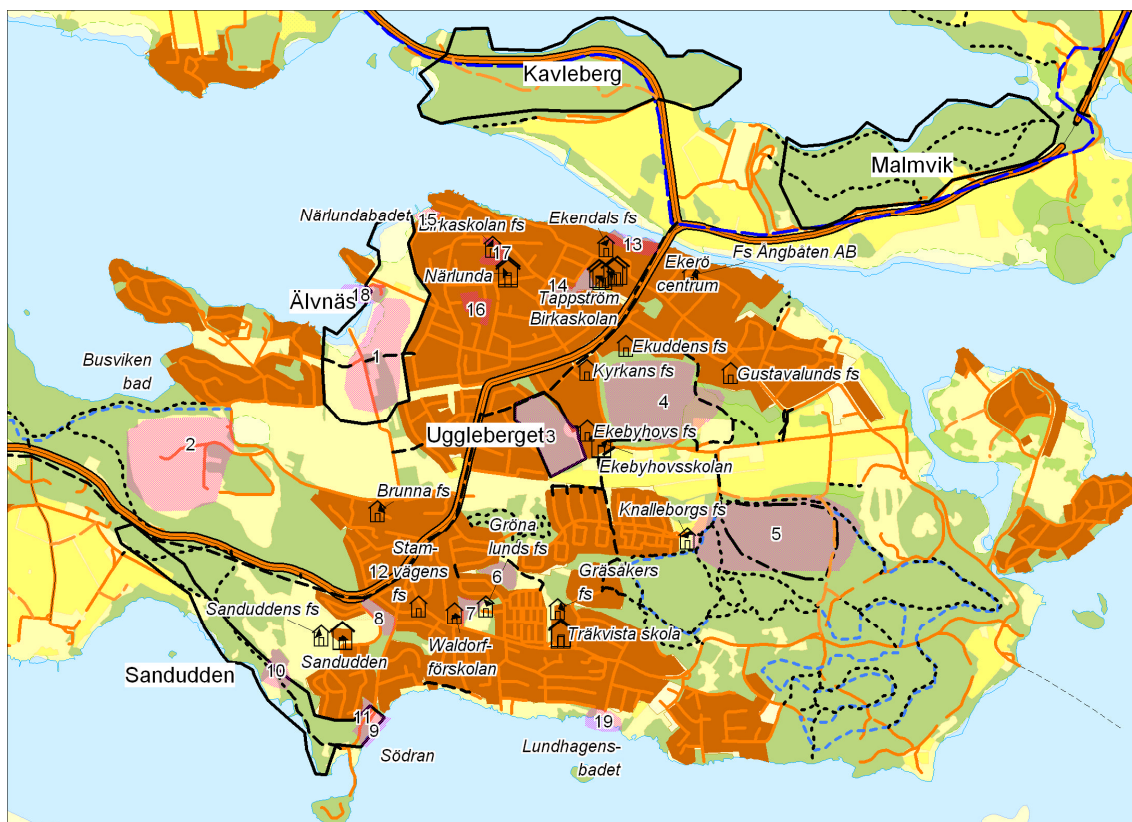
Skolor och förskolor i Ekerö tätort

En betydelsefull del av förskolornas verksamhet i Ekerö tätort bedrivs utomhus. Minst en gång i veckan och gärna oftare besöker man naturområden i närheten av förskolan. Generellt besöker man ca en gång per vecka områden i sin absoluta närhet, dvs områden på gångavstånd även för de yngre barnen. Dessa är de undersökta friluftsområdena Sandudden inklusive Södranbadet, Uggleberget och Älvnäs, samt även andra mindre naturområden som ”Helikopterparken” (Tråkvista 3:136), Filippaparken (egentligen en lekplats) samt flertalet andra mindre skogsområden i direkt anslutning till bebyggelsen (se kartan nedan).

Även skolorna har en viktig del av sin undervisning utomhus. Närlundaskolan besöker ofta Tranholmsviken (i Älvnäsområdet) både med skolan - inom ramen för idrottsundervisning och friluftsdagar - och med fritids. Där åker man skridskor och skidor på isen vintertid och springer markerad slinga höst och vår på idrotten. Ekebyhovsskolan besöker främst områden utanför inventeringsområdena, såsom Ekebyhov, Jungfrusund och Kärsön. Man besöker även Lundhagsbadet. Man verkar inte ha samma beroende av de tätortsnära områdena som förskolorna då man ser Adelsö, Birka och Munsö som kommundelar med alternativa naturområden. Man förflyttar sig förutom till fots även med cykel och buss. Aktiviteter i områdena är utflykter, vandringar, orientering, bad, praktisk matematik mm. Den service man använder sig av i området är grillplatser, utmärkta spår och vandringsleder, kanotuthyrning, minigolf, toaletter, omklädningsrum och duschar. Man är ute främst vår och höst. (Se kartan nedan.)

1. Älvnäs. Älvnäs är ett varierat område och det besöks för den öppna marken (ängen) och för badets skull. Brunna förskola besöker södra delen där man förut mycket uppskattade de kor som gick på bete. Birka förskola och Närlundaskolan besöker Närlundabadet norr om området. Närlundaskolan åker skridskor och skidor vid Tranholmsviken samt använder ängsområdet på idrotten.
2. Sandtaget. Grustäkten besöks av Brunna förskola för lek.
3. Uggleberget. Ett av de populäraste områdena tack vare den varierade naturen som möjliggör mulleverksamhet, och att man direkt kommer in i skogen på smala stigar vilket gör att även de minsta barnen kan uppleva skogskänsla. Man tittar på naturen, plockar svamp och tränar motoriken på det ojämna underlaget. Besöks av Kyrkans heltidsförskola och Ekebyhovs förskola flera gånger i veckan.
4. Ekebyhov. Ekebyhov är det område som flest förskolor besöker men endast en gång per månad eller mindre. Man uppskattar Friluftsförbundets vindskydd som erbjuder stockar att sitta på, stenhäll för grillning och presentning som vindskydd. Man tränar motoriken och upplever äkthet, en skog som ”inte är konstruerad”. Besöks av Ekebyhovs, Brunna, Sanduddens och Kyrkans förskolor samt Närlundaskolan och Ekebyhovsskolan.
5. Jungfrusundsåsen. Liksom Ekebyhov är Jungfrusundsåsen ett mindre frekvent besöksmål som besöks av Gröna Lunds förskola ca två gånger per termin. Man lär om ekologi, tränar motorik mm. Även Närlundaskolan och Ekebyhovsskolan besöker området.
6. Atriumhusen. Ett litet skogsparti i närheten av Gröna Lunds förskola.
7. Allmänning vid Gröns Lunds förskola.
8. Stamvägen. Skogsområde invid Stamvägens förskola.
9. Södran. Badet och skogen intill besöks av Stamvägens förskola och Birksskolans förskola. Även Ekebyhovsskolan gör badutflykter till Södran.

10. Sandudden. Ett skogsparti med äldre tallar i sluttning, besöks av Sanduddens förskola.
11. Södran övre. Skogsområdet besöks av Stamvägens förskola.
12. Helikopterparken. Lekplats och skogsplätt som besöks av Sanduddens förskola.
13. Tappströmskanalen. Naturremsan vid kanalen besöks ibland under sommartid av Kyrkans förskola. Även Ekendals förskola (som dock ej ingår i undersökningen) ligger i anslutning till kanalen.
14. Tappströmsskolan. Skogen bakom Tappströmsskolan besöks ofta av Birkaskolans förskola.
15. Närlundabadet. Besöks sommartid av Birkaskolans förskola.
16. Filippaparken. Lekplats besöks av Birkaskolans förskola och Närlundaskolan.
17. Närlundaskolan. Skogsparti mellan Närlundaskolan och Birkaskolans förskola som besöks av den senare.
18. Tranholmsviken. Besöks av Närlundaskolan och deras fritids året runt. Man åker skridskor, skidor, springer snitslad bana mm.
19. Lundhagen. Ekebyhovsskolan gör badutflykter till Lundhagensbadet.

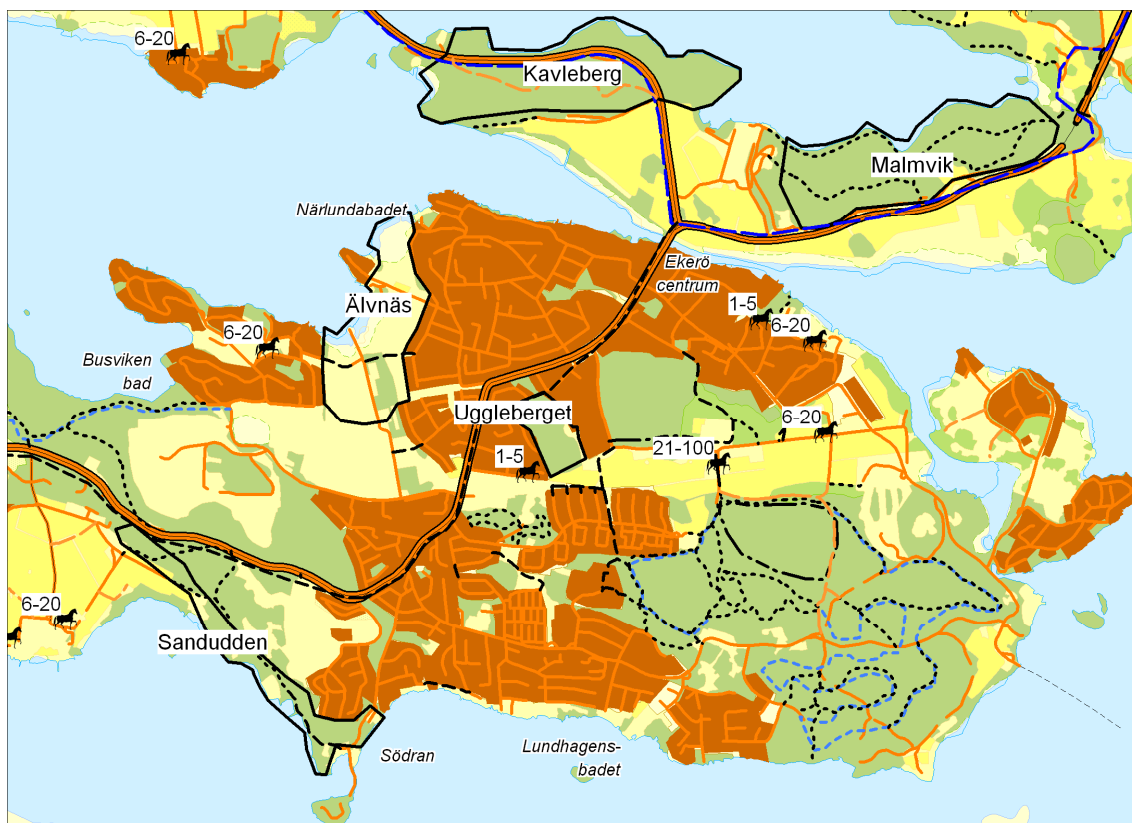

Skolor och förskolor i Ekerö tätort samt tätortsnära natur som används i verksamheten.

Hästar

Inom inventeringsområdet i Ekerö tätort finns sex stall varav ett – det största – är ridskola: Ekerö ridskola som ligger strax söder om Ekebyhovs slott. Det stall som ligger i närheten av Uggleberget är osäkert om det i fortsättningen kommer ha hästar. Mälaröarnas ridklubb som håller till på Ekerö ridskola rider såväl i ridhuset som på anlagda stigar på Jungfrusundsåsen. Ridslingan på Jungfrusundsåsen lockar även ryttare från Färingsö. Problem vad gäller

ridningen i på åsen är den dåliga dräneringen och att rullstensåsen ibland rasar, samt att skyltningen på vissa spår är bristfällig. (Se karta nedan.)

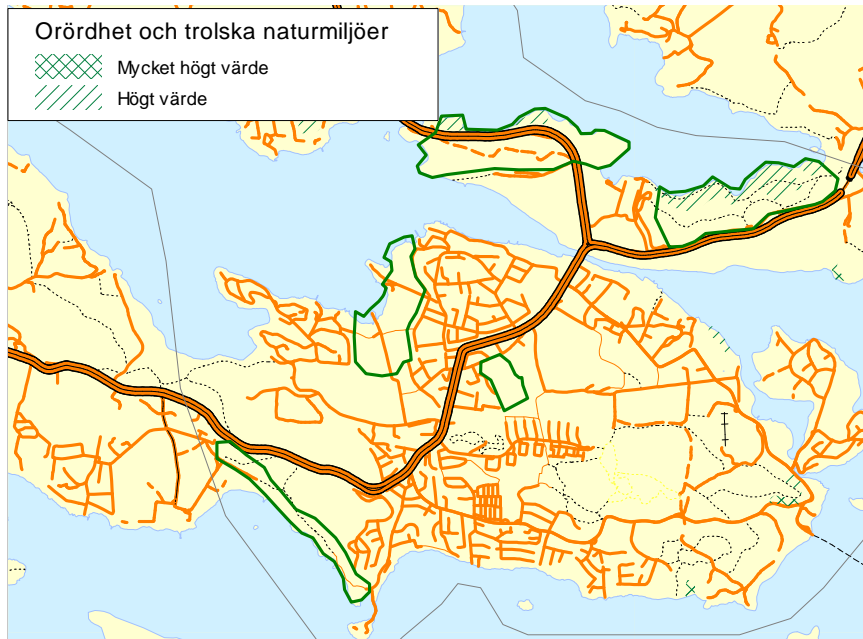
Karta över stall i Ekerö tätort samt antalet hästar.

Upplevelsevärden kring Ekerö tätort

Nedan redovisas upplevelsevärdena i Ekerö tätort enligt RTK:s rapport *Ekerökilen* samt enligt den egna undersökningen. För varje upplevelsevärde kommenteras vilken parameter den bygger på, dess unikheter i kommunen respektive i området, samt dess betydelse för området. Vad gäller betydelsen av upplevelsevärdet för området kan ett område i och med den lättillgänglighet som tätortsnära natur innebär, även om det inte har värdet "mycket högt" utan bara "högt värde", vara mer värdefullt för de boende än ett annat område med "högt värde" längre bort från tätorten.

Orördhet och trolska naturmiljöer:

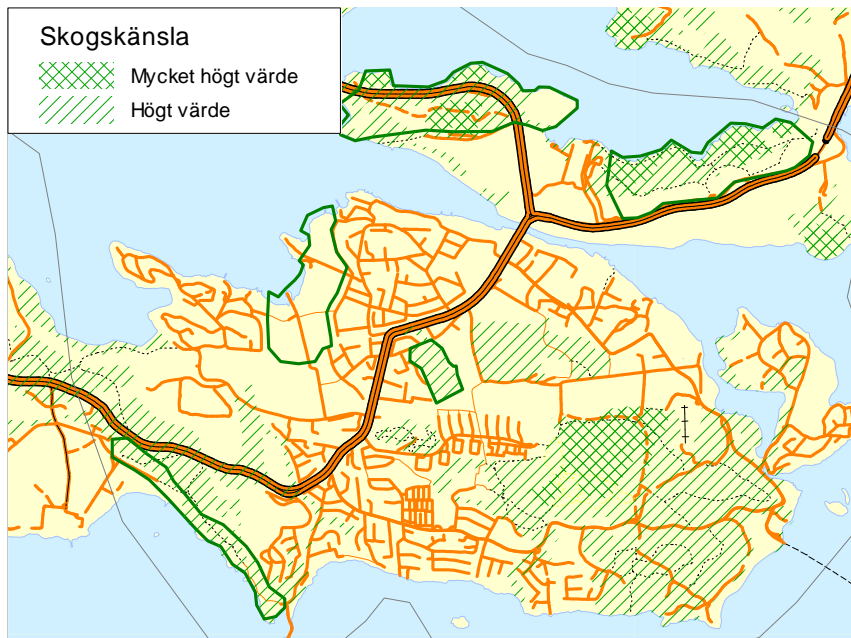
Värdet återfinns på väldigt få ställen i Ekerö tätort. Ett av områdena för mycket högt värde för orördhet och trolska naturmiljöer ligger nära Jungfrusunds marina och är ev. endast högt värde p g a närheten till hamnen. Malmvik har ett större område med högt värde av orördhet och trolska naturmiljöer.

Orördhet och trolska naturmiljöer

Skogskänsla

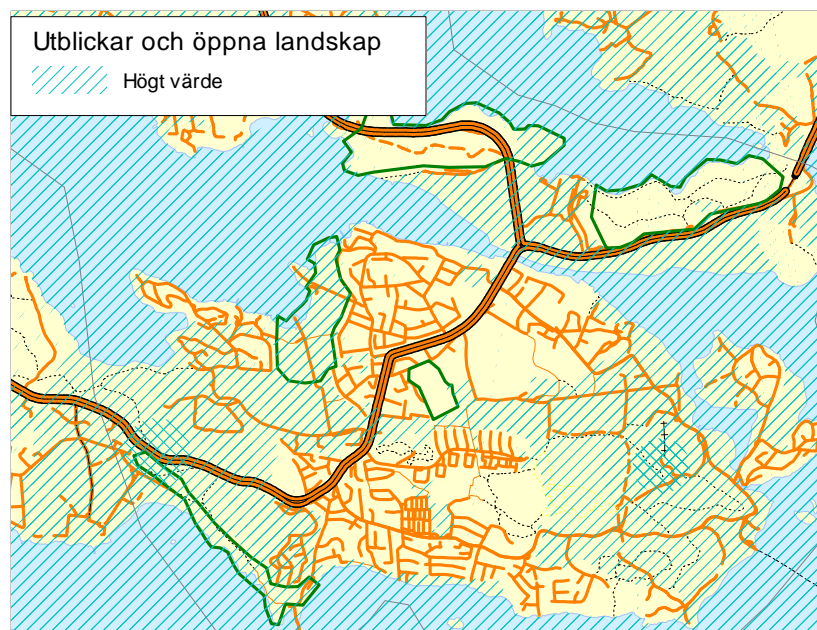
Kommunen har relativt stora arealer av sammanhängande skog, vilket återspeglas i området kring Ekerö tätort. Högt värde av skogskänsla kräver ett avstånd på 250 meter till vägar med fler än 10 000 fordon per dygn (f/d). Intill Ekerövägen i Ekerö tätort finns flera områden med högt värde av skogskänsla eftersom vägen inte har så höga trafikflöden. Dock är Uggleberget ett gränsfall. Det gäller en sträcka på ca 150 meter in i området från den sidan Ekerövägen ligger. Detta eftersom trafikmängderna ligger strax över 10 000 f/d fram till korsningen Ekerövägen/Närlundavägen. Vid en ökad bebyggelseutveckling i tätortsbandet under den framtida översiktsplanperioden kan upplevelsevärdet skogskänsla komma att upphöra på ett avstånd av 250 meter från vägen.

Skogskänsla

Utblickar och öppna landskap

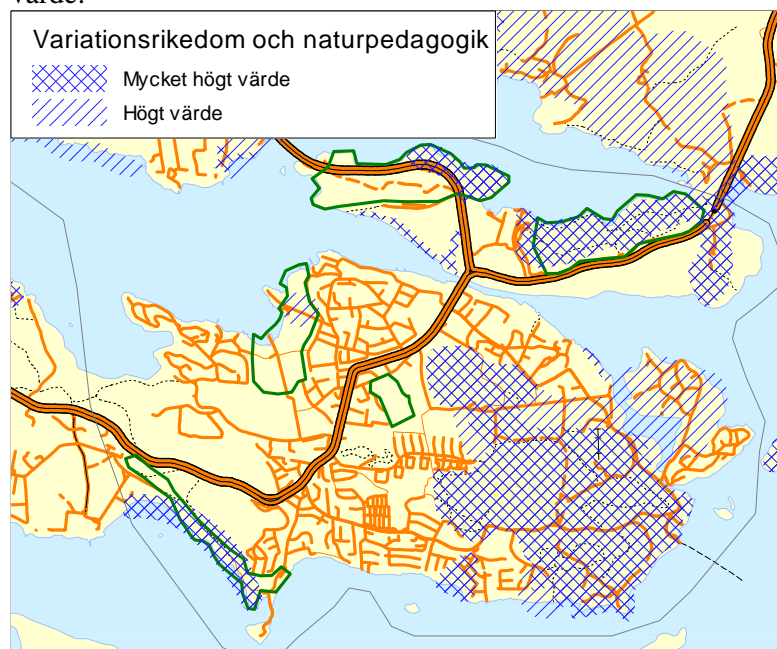
De områden som har mycket högt värde är skidbacken på Jungfrusundsåsen, Ekebyhovsbacken, och rastplatsen/utsiktsplatsen vid Ekerövägen norr om Sanduddenområdet.

Utblickar och öppna landskap

Variationsrikedom och naturpedagogik

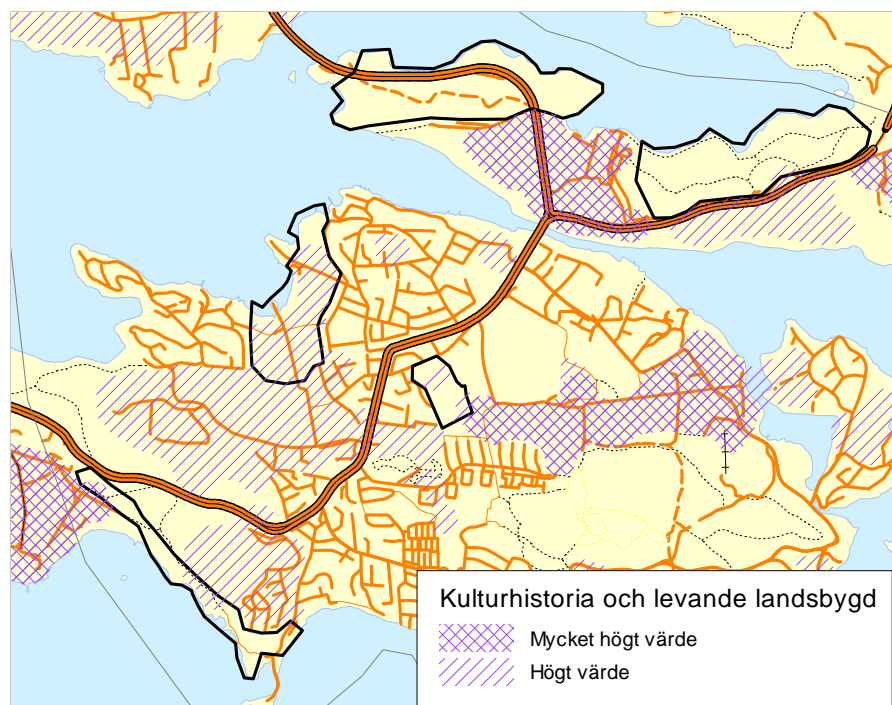
Upplevelsevärdet variationsrikedom och naturpedagogik är relativt vanligt i kommunen, även i delar av tätortsbandet. Stora delar av Ekebyhov, Sandudden och Jungfrusund är täck av värdet samt Malmvik och nordöstra Kavleberg. Koloniträdgårdarna i Älvnäsområdet ger högt värde.

Variationsrikedom och naturpedagogik

Kulturhistoria och levande landsbygd

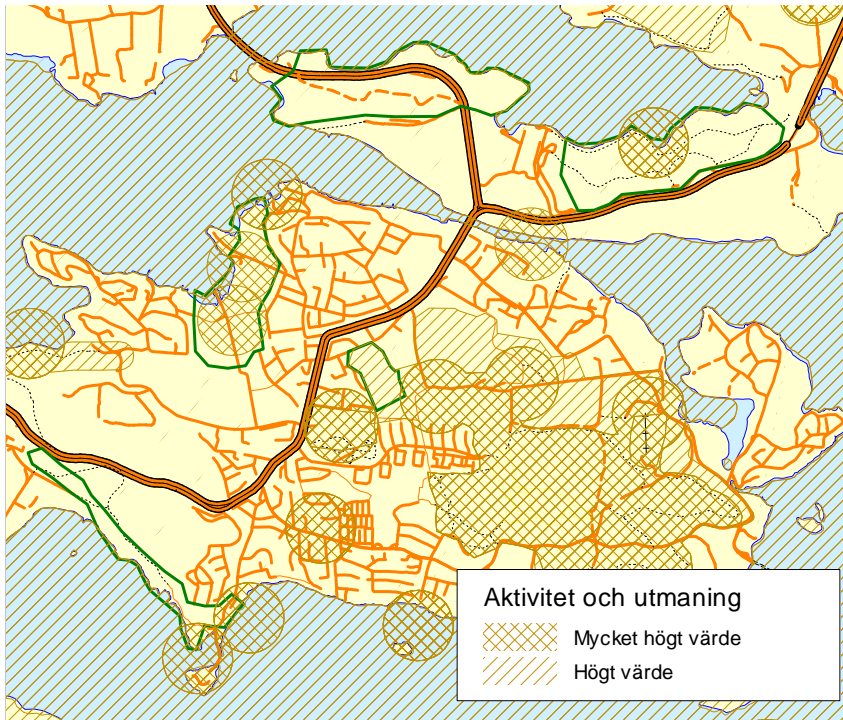
Liksom utblickar och öppna landskap är värdet kulturhistoria och levande landsbygd relativt vanligt i kommunen. Mycket högt värde återfinns bl a ikring Ekerö kyrka, vid Malmvik samt mellan Ekebyhov och Jungfrusundsåsen. Koncentrationen av fornlämningar i Ugglebergsområdet ger högt värde av kulturhistoria och levande landsbygd på en liten del av området.

Kulturhistoria och levande landsbygd

Aktivitet och utmaning

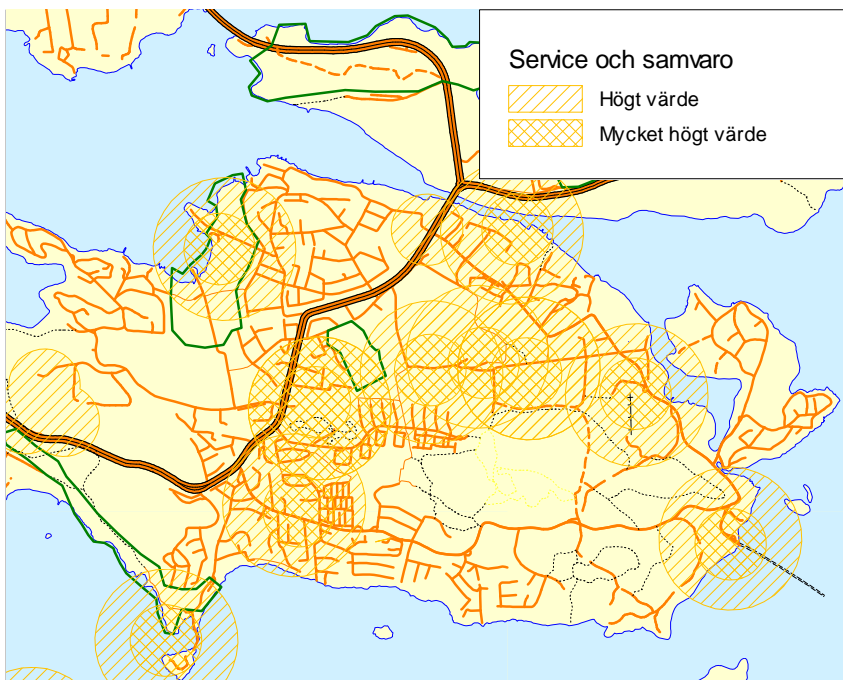
Värdet aktivitet och utmaning återfinns i kommunen framförallt på Lovön och invid Ekerö tätort. Baden Närlundabadet, Busviken, Södran och Lundhagensbadet ger mycket högt värde. Naturbadet vid Malmvik ger också mycket högt värde trots att det ej är en iordningsställd badplats med parkering. Det finns endast en stig dit. Tennisbanorna och friluftsförbundets verksamhet med bl a uthyrning av kanoter och kajaker vid Tranholmsviken ger ett område med mycket högt värde för aktivitet och utmaning i Älvnäsoområdet. De regionala cykelleder som går längs väg 261 genom Malmvik och längs väg 800 genom Kavleberg samt Mälardalsleden som går från Jungfrusund till Tappström och vidare ut över Lovö är värdefulla för friluftslivet i hela regionen (ej utmarkerad i kartan).

Aktivitet och utmaning

Service och samvaro

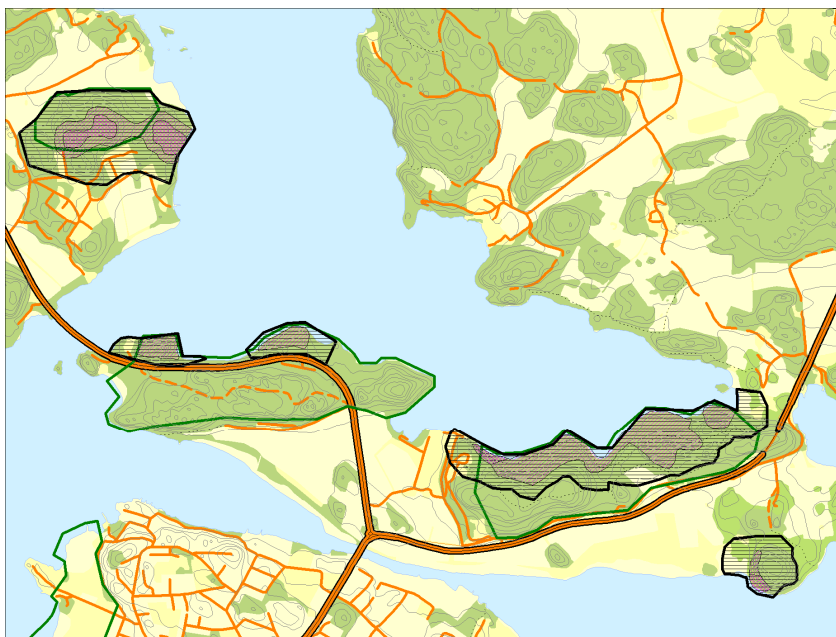
Detta upplevelsevärde finns främst representerat i tätortsbandet samt på Lovön. Förutom på Jungfrusundsåsen och vid de olika aktivitets- och serviceanläggningarna där, återfinns värdet i Älvnäsområdet tack vare Friluftsförbundets verksamhet vid Tranholmsviken.

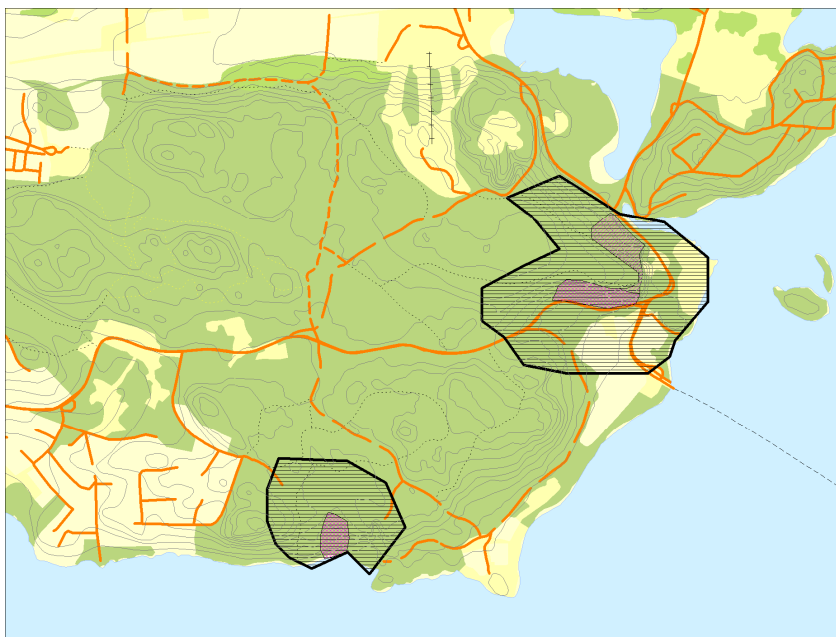
Service och samvaro

Förslag på buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer Ekerö tätort

Då värdet orördhet och trolska naturmiljöer är ovanligt i Ekerö tätort finns buffertzoner för värdet endast på Jungfrusundsåsen på Ekerön. Buffertzoner finns även strax norr om Färentunavägen och i Kavleberg och i norra Malmviksområdet samt på södra Lindö. (Se kartor nedan.)

Förslag till buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer på Lindö.

Förslag till buffertzoner för orördhet och trolska naturmiljöer på Jungfrusundsåsen.

Kavleberg

Området Kavleberg kallas även Betlehemsskogen, som egentligen är endast en del av området (strax nordost om Färentunavägen). Det är en på sina ställen väldigt tät skog som främst består av gran. Genom området på södra sidan går en bred grusväg, traktorväg. Spår av fordon syns på vägen. Det finns vägbommar både vid start och slut. Få stigar löper ut från grusvägen. Skogen har flera gläntor och naturligt omkullfallna träd. I vissa delar av skogen växer bär; längs grusvägen finns smultron och vildhallon, och på flera ställen växer blåbär och även lingon. Det finns en utsiktsplats från berget på udden längst västerut i området, dock ej iordningställd. Det finns en radiomast i skogen och skogsbruk har skett vid fältstudiebesöket i södra delen av området.

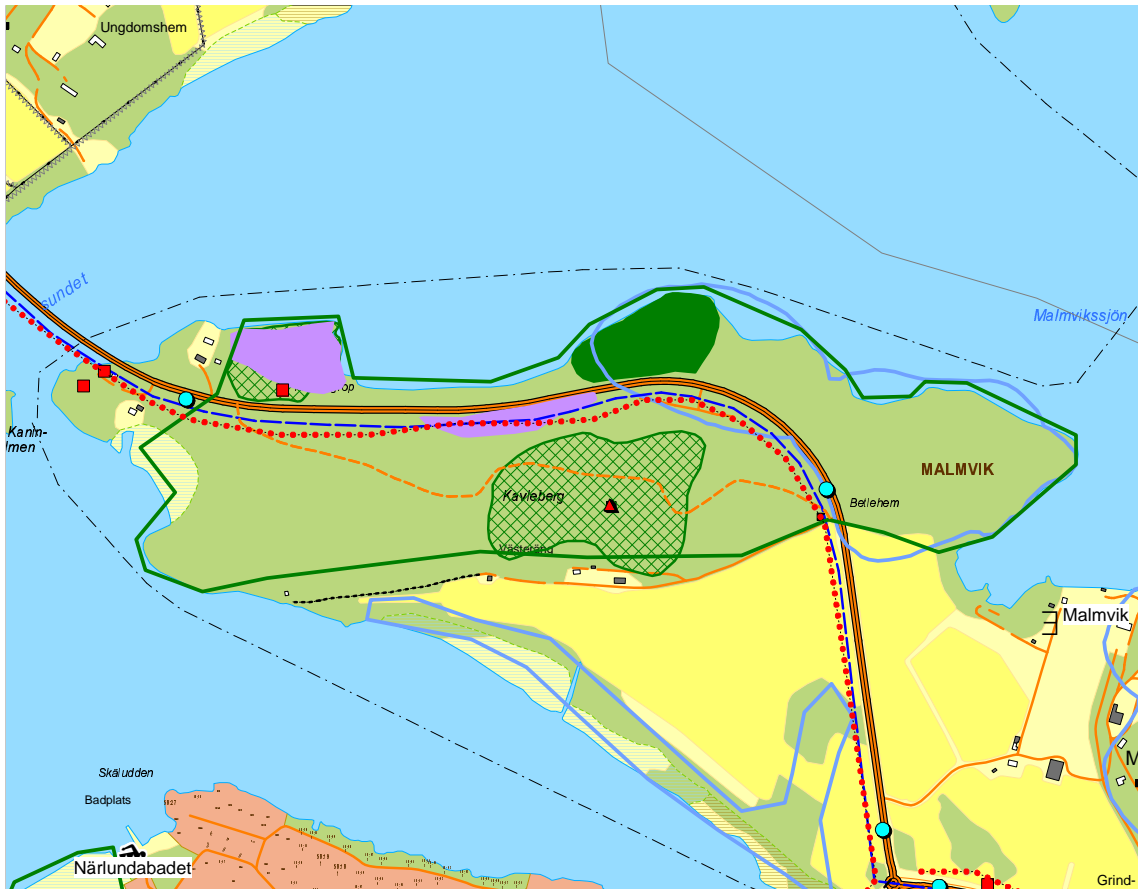
Smultron invid väggkanten i Kavleberg.

Området finns med i kommunens naturinventering – nr 106, klassning III (II vid Betlehem) – i vilken det framgår att det i området växer blåbär och svamp. Den östra delen av Kavleberg ligger inom RUFs regionala gröonstrukturområde och tillhör en av värdekärnorna.

I nordvästra delen av Kavleberg finns tre fornlämningar. Invid vägen nära Lullehovsbron finns ett vägmärke samt en ”fornlämningsliknande lämning”. Längre österut finns en fångstgrop. Mellan områdena Kavleberg och Malmvik ligger Malmvik gård, en kulturhistorisk bebyggelsemiljö som ägs av stiftelse med privat arrendator.

Verksamheter/aktiviteter

Inga människor befann sig i Kavleberg vid tidpunkten för fältbesöket (juli 2005). Då området ligger en bit ifrån tätbebyggt område används det inte som strövområde eller för bär- och svamplockning i någon större utsträckning. Gång- och cykelbanan används i rekreationssyfte, bl a går Mälardalsleden och en annan regional cykelled längs med Färentunavägen. Runt Kavleberg på Mälaren går en kanotled som sträcker sig runt hela Lovö och Lindö. (Se karta nedan.)

Karta över Kavleberg.

Karta över Kavleberg och område inom 250 m zon till tätortsbebyggelse.

Tillgänglighet

Det är lättast att ta sig till området med någon form av transportmedel, t ex bil, buss eller cykel – inga tätbebyggda områden finns i anslutning till Kavleberg (se karta ovan). Vägen

kan skapa en barriär för boende, exempelvis i Ekerö tätort, att ta sig till fots till norra sidan av Färentunavägen, t ex Betlehemsskogen. För att komma till denna sida av skogen från Ekerö tätort måste man gå längs vägrenen från Malmviksrondellen eller åka buss (mot Färingsö) till hållplatsen vid Betlehem och gå in i skogen där. Få ingångar finns till norra delen av skogen. Det finns ett par väginfarter med vägbommar och en mindre stig där skogen slutar i den östra delen.

Vid ingången från Ekeröhållet samt vid ingången vid Lullehovsbron finns vägbommar vilket minskar alternativt helt utesluter handikappades tillgänglighet till området. Vägen inne i området är dock lätt att ta sig fram på med rullstol eller barnvagn t ex.

Störning

Färentunavägen, som saknar övergångsställen på partiet genom skogen, fungerar som en barriär genom området. Även buller från vägtrafiken skapar störning vid skogsbesöket. Radiomasten inne i området kan vara ett annat störningsmoment för upplevelsen. Inne i området finns ett kalhygge samt hjulspår från fordon, vilket kan uppfattas som en störning i upplevelsen av skogen.

Radiomast i Kavlebergsområdet.

Upplevelsevärden

Kavleberg har flera naturvärden för friluftslivet. Mycket höga värden finns för skogskänsla och variationsrikedom och naturpedagogik. Höga värden finns för orördhet och trolska naturmiljöer samt utblickar och öppna landskap. Området ligger dock relativt avlägset jämfört med många av de övriga områdena.

Skötsel

Skogsbruket bör för upplevelsevärdenas skull skötas på ett hållbart sätt som inte inverkar för mycket på friluftslivet. Området har potential att bli ett mer utnyttjat närströvsområde i samband med en eventuell framtida utbyggnad av bostäder och service i Västeräng.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Kavleberg

Etablerad friluftsvksamhet: Gång- och cykelvägen går längs med Färentunavägen genom området.

Upplevelsekvaiteter: Området består av barrskog och en lång strandkant som dock är relativt otillgänglig p g a höjdskillnader.

Ekologiska förutsättningar: Ev möjlighet till svamp- och bärplockning.

Storlek och form: Området är stort men det är svårt att ta sig runt.

Tillgänglighet och barriärer: Färentunavägen är en barriär i området.

Framkomlighet: Det finns en bredare grusväg genom området. Vissa delar av skogen är väldigt svårframkomlig.

Mångsidighet: Vet ej.

Frihet från störningar: Den största delen av området är bullerstört p g a Färentunavägen. I området finns en radiomast som förstör naturupplevelsen.

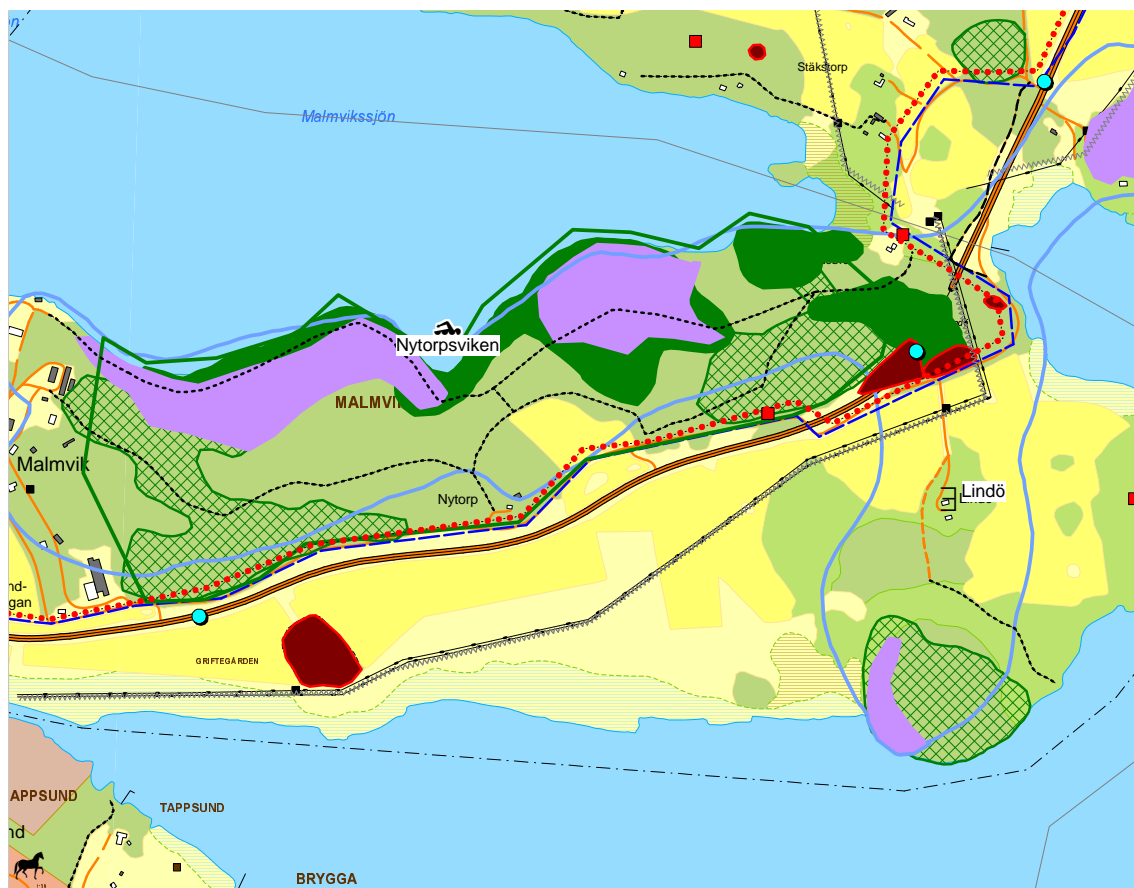
Alternativa friluftsområden: Malmvik är ett alternativt område som uppskattas i större utsträckning bland de tillfrågade.

Malmvik

Malmvik är ett skogsområde med höga naturvärden norr om väg 261 på Lindö. Området är artrikt, har en variationsrik natur, stora partier äldre skog över 100 år samt trolska naturmiljöer. Smala stigar leder in i skogen och det finns en stig som går runt i området. Skogen består av både barr- och lövträd, samt flera skogsbryn och gläntor där det växer gräs/tuvor. Från Tillflykten öster om området leder en väg in i området. Området ligger i anslutning till Malmviks gård (hela Lindö ägs av Wallenbergs stiftelse som äger Malmvik). Området finns med i kommunens naturinventering samt ligger helt inom grönstrukturuområdet i RUF5.

I norr mitt i området vid Nytorpsviken ligger en badplats (naturbad). Hit leder endast gångstigar och för att besöka badet åker många båt hit. Invid Ekerövägen i en av sluttningarna växer blåsippor.

Inga människor i området vid tillfället för fältbesöket.

Karta över Malmvik Ett område med äldre skog (grönt samt rutmarkerat) i områdets östra del nära väg 261 har dock avverkat.

Karta över Malmvik och zon inom 250 m från tätortsbebyggelse.

Malmvik ligger utanför zonen för tätortsbebyggelse (se karta ovan).

Verksamheter/aktiviteter

Området har karaktären av mer avlägset tätortsnära friluftsområde. Man besöker området främst för att uppleva naturvärden, exempelvis besöka blåsippsbacken om våren. I området finns förutsättningar för skidåkning med möjlighet till förbindelse med spåren på golfbanan vid Drottningholm, dock ej anlagda spår. I området förekommer bär- och svamplockning. Gång- och cykelbanan mellan väg 261 och området är välanvänd i rekreationssyfte, exempelvis för cykling och rollerblades. Det är en regional cykelled och Mälardalsleden går förbi här.

Tillgänglighet

Området är tillgängligt från gång- och cykelbanan. Från exempelvis Ekerö tätort är det lätt att - till fots eller med exempelvis cykel - ta sig till kanten av skogen från gång- och cykelbanan längs Ekerövägen, där det finns en stig in i skogen vid mitten av området vid Nyttorp väster om åkern. Denna stig ligger dock relativt brant. Även från Tillflykten och västra sidan kan man ta sig in i området. Bakom Ekerö möbler strax väster om området intill Ekerövägen finns en gångstig upp för en sluttning in i skogen. Även vid Malmviks gård finns en gångstig till skogen. Det finns dock ingen parkering om man kommer med bil. Området har endast smala skogstigar vilket gör framkomligheten för t ex handikappade svår. Det kan upplevas som svårt att ta sig in i området då både ingången vid Malmviks gård och vid Tillflykten känns privata.

Ingången till området kan upplevas som privat. Fotot är taget vid Tillflykten.

Störning

Känslan av att göra intrång på privat mark kan vara ett störningsmoment för friluftsupplevelsen. Det är vidare svårt att hitta parkering. Skogsbruket kan hamna i konflikt med friluftsupplevelsen.

Upplevelsevärden

Norra Malmvik utgör det enda större sammanhängande området med höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer. Området har mycket höga värden av skogskänsla, variationsrikedom och naturpedagogik samt aktivitet och utmaning. Området har inga särskilda värden gällande övriga parametrar för tätortsnära natur. Dock finns en potential i området för höga värden av tätortsnära natur vid en utbyggnad av exempelvis Västeräng på Lindö.

Skötsel

Området har många betydelsefulla kvaliteter för friluftslivet. För att möjliggöra upplevelser av dessa bör dock servicen utökas. T ex bör parkeringsmöjligheterna förbättras. Området bör vidare göras mer tillgängligt för besökare genom att minska känslan av privat mark och förbättra möjligheterna att ta sig in i området från väster (Malmvik) och öster (Tillflykten), t ex genom informationsskyltar om var man kan gå. Detta är särskilt viktigt vid en framtida utbyggnad av bostadsbebyggelse på Lindö.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Malmvik

Etablerad friluftsverksamhet: Gång- och cykelvägen.

Upplevelsekvaliteter: Malmvik har höga naturvärden och tillgång till vatten med badplats.

Ekologiska förutsättningar: Möjlighet till att fiska, plocka bär och svamp, ev t o m jakt?

Storlek och form: Området är stort och en stig leder runt i området.

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger relativt långt ifrån besökarna. Man tar sig främst dit med bil, buss, cykel eller båt.

Framkomlighet: Det finns flera stigar i området.

Mångsidighet: Området kan utnyttjas för bad, strövning, svamp- och bärplockning, uppleva naturvärden, åka båt mm.

Frihet från störningar: Största delen av området är bullerstört från vägen och skjutbanan.

Alternativa friluftsområden: Området är unikt i tätortsbandet tack vare naturvärdena.

Älvnäs

Älvnäs friluftsområde är ett omväxlande naturområde som ligger insprängt mellan bostadsbebyggelsen i Närlunda och Älvnäs. Större delen av området består av ängsmark, slagen eller oslagen äng. På vissa ställen, t ex för bollplaner, är gräset dessutom klippt. Mindre delar av området består av blandskog, som till exempel området i sydöst. Genom området går ett flertal vägar och stigar av olika karaktär. Från Närlunda till Älvnäs går en asfalterad gång- och cykelväg med belysning som knyter ihop de två bostadsområdena. På tvären till ovanstående väg går en bred grusväg som börjar i Träkvista vid slutet av Brokadvägen och slutar vid vattnet (Älvnäsviden). Den är en bilbredd bred. Den är sämre skött än gcbanan då flera av bänkarna invid vägen är övervuxna av växter och gamla. Förutom dessa huvudstråk löper flera stigar över det slagna ängsområdet i den nordöstliga delen invid Närlunda, bland annat en stig som sträcker sig utmed strandängen. (Se karta nedan.)

Uppe vid badet kan man hitta grodor och snok.

Den asfalterade gång- och cykelbanan i Älvnäs är välanvänd av de boende.

Det är flera personer ute i området vid tillfället för fältbesöket; barn och ungdomar som cyklar och har pick-nick, personer som badar. Man rör sig till fots eller cyklar. Älvnäs fungerar för flera som en del av ett större strövområde. Man rör sig genom området till Älvnäs gård, Busviken och Asknäs och sedan tillbaka igen, berättar två kvinnor som bor i Närlunda. En annan aktivitet i området är bad; förutom Närlundabadet kan man bada vid båtklubben. De bästa sakerna med området är närheten till vattnet, det blir väldigt vackert vid solnedgången, det är tyst och man är relativt ensam när man besöker området. Man uppskattar också lättheten att ta sig till området från bostadsområdet Närlunda. En av kvinnorna berättar att även hennes mamma som är lite äldre därmed har möjlighet att gå till området. Enda störningen är pumpstationen som luktar illa.

Pick-nick på ängen i Älvnäsområdet.

En del av Älvnäs är inventerat i kommunens naturinventering (EKE: 55). Den naturinventerade delen är obetad strandäng med breda vassar och jätTEGRÖE, till viss del omgiven med aldungar och viden, bebyggelse och vägar. Här kan man höra näktergal.

Verksamheter/aktiviteter

Det finns flera verksamheter/anläggningar i området. I närheten av Tranholmsvägen ligger Närlunda båtsällskap, en liten båtklubb med plats för cirka 30 båtar. Klubben disponerar även över en liten barack, en bänk och en liten parkering med omkring fem till tio parkeringsplatser. Vid Skäludden norr om Älvnäsområdet finns en till båtklubb (ej markerad i karta).

Bredvid båtbyggnaden håller Friluftsrådet till. Man har två små röda stugor, en barack och cirka fyra parkeringsplatser. På platsen organiserar man aktiviteter som kanot och kajak samt långfärdsskridskor. På vintrarna plogar man upp en bana invid båtklubben och ordnar

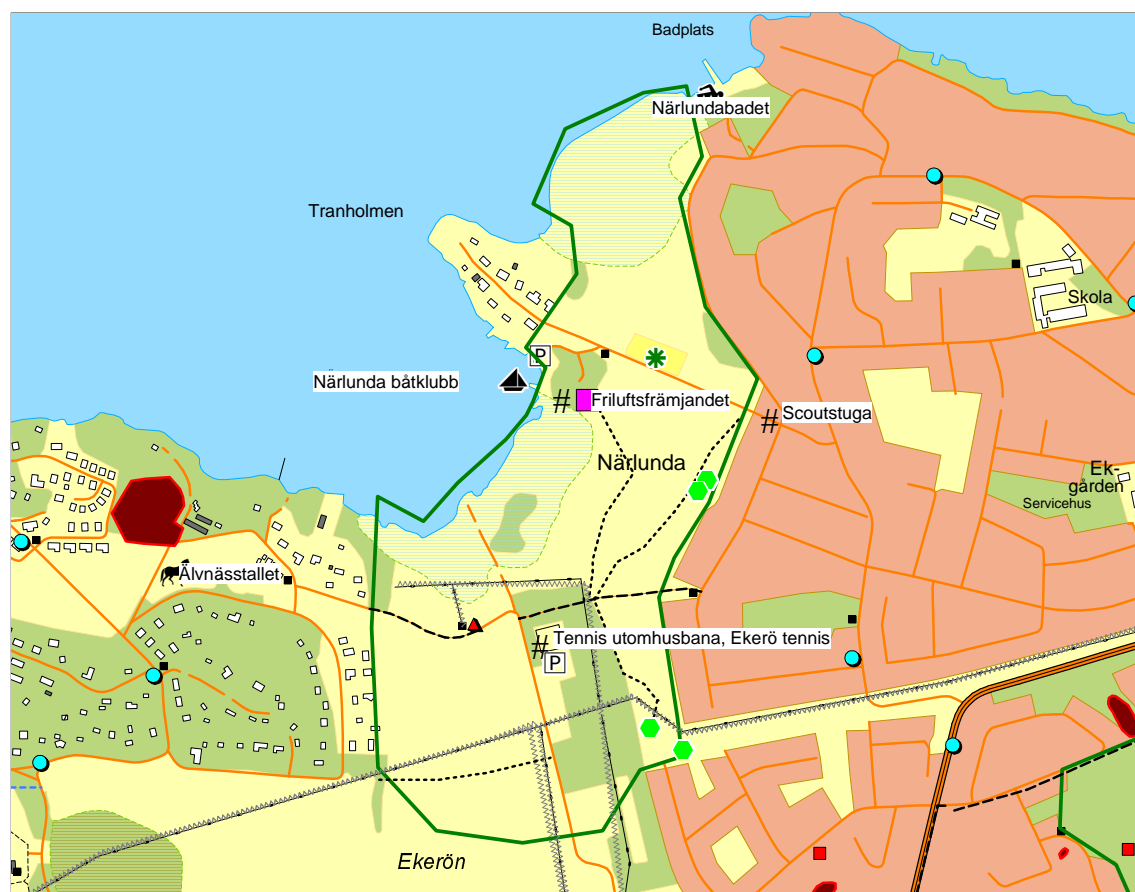
kolgrillning vilket är uppskattat av besökarna. Även vägkanten används som parkering – dock har dikesutgrävning försvårat denna parkering. Man borde enligt Friluftsförbundet ha grävt ned rör istället.

I närheten av Tranholmsvägen och Närlunda finns en gräsbollplan för lek och en bouleplan som sköts av Närlunda gårds villaägarförening. Planerna används dock även av besökare utifrån. Det är ofta ungdomar som spelar på planen. Längre upp mot Tranholmsvägen finns en annan gräsbollplan och en lekplats. I området finns även en scoutstuga.

Vid mitten av Tranholmsvägen på den norra sidan i anslutning till vägen ligger flertalet kolonilotter, både som används och som ligger obrukade. En skylt annonserar om att det finns lediga lotter (juli 2005).

Högst upp i området ligger Närlundabadet, som har parkeringsmöjligheter. Badet är inte naturligt sammanbundet med det nedanliggande friluftsområdet då det däremellan finns en yta utan särskilt intresse för friluftslivet (bortsett från kolonilotterna).

Invid grusvägen som går genom området ligger en tennisanläggning med två utomhusbanor som tillhandahålls av Ekerö tennisklubb. Banorna har förut varit fotbollsplan. Det finns även en liten parkeringsplats invid anläggningen. Banorna är låsta för allmänheten.

Karta över naturområdet Älvnäs. De mindre aktivitetsanläggningarna (de gröna sexkantiga markeringarna) är från ovan: gräsbollplan, lekplats, gräsbollplan samt bouleplan. Störningen (röd triangel) är en pumpstation.

I Älvnäs, särskilt vid Tranholmen, bedrivs även verksamhet för skola och fritids. Närlundaskolan är i området i samband med idrottslektioner och friluftsdagar. Man uppskattar områdets variation där man både kan springa över öppna ytor och genom högt gräs och buskage. På sommaren springer man en slinga till tennisbanan och på vintern åker man skridskor och skidor på isen vid Tranholmen.

Hela området Älvnäs täcks av zonen för 250 m från bebyggelse.

Tillgänglighet

Området är lättillgängligt. Det går att ta sig in i det från flera håll och det ligger i direkt anslutning till de tätbebyggda bostadsområdena Närlunda och Älvnäs. Buss trafikerar Närlundavägen och man går på några minuter från busshållplatsen till området. Bussen går dock bara en gång i timmen förutom under morgon- och kvällsrusning då den går med 20- till 30-minutersintervall. Området används dock i huvudsak av de närboende som då går eller cyklar till alternativt genom området. Det är lättillgängligt för handikappade då det finns en asfalterad och en grusad gång- och cykelväg som korsar området. Dock blandas både fotgängare och cyklister och andra som åker t ex rollerblades, och vid gång- och cykelvägens anslutning till Älvnäs bostadsområde finns en vägbom vilket försvårar framkomligheten och därmed tillgängligheten för rörelsehindrade. För verksamheterna vid Tranholmen – Friluftsförbundet och Närlunda båtklubb – finns parkeringsplatser (se text ovan).

Störning

I anslutning till den asfalterade vägen ligger en pumpstation som omges av en lätt lukt av avfall, det så kallade "bajshuset". Det finns skräp på marken men bara på enstaka platser, t ex vid slutet av grusvägen vid vattnet ligger en gammal ölburk.

Upplevelsevärden

Området Älvnäs är ett av få områden i Ekerö tätort som har högt värde av utblickar och öppna landskap. Ett särskilt värde för Älvnäs är därmed att området består av öppna ängar och hagar. Älvnäs har också högt värde av kulturhistoria och levande landsbygd, aktivitet och utmaning samt ett litet område med variationsrikedom och naturpedagogik tack vare kolonilotterna. De särskilda värdena för tätortsnära natur uppfylls; området är ett av få i Ekerö tätort som har mycket högt värde av övriga parametrar för tätortsnära natur. Älvnäs har även höga naturvärden tack vare strandängen (se angående naturinventering ovan). Sammanfattningsvis är Älvnäs ett varierande område med många värden för det tätortsnära friluftslivet.

Skötsel

Älvnäs är ett värdefullt område och bör bevaras som naturområde för boende och förskolor m fl. Dock kan Ekerö tätort och hela kommunen vinna på en koncentration av friluftaktiviteter i östra delen av "rekreationsdalen" genom att flytta delar av Friluftsförbundet verksamhet till östra delen av Ekerön i anslutning till Jungfrusundsåsen och Ekebyhov (vid Ekebyhovsbacken). I framtiden kan denna del av Ekerö i ännu större utsträckning fungera som ett nav för friluftslivet. Detta gäller verksamhet som utnyttjas av invånare från hela kommunen samt skolor, dvs grupper av befolkningen som kan ta sig till området med bil, buss eller annat färdssätt. Dock bör Friluftsförbundets verksamhet med paddling och långfärdsskridskor även i fortsättningen finnas på denna sida av Ekerö då en lokalisering av dessa verksamheter till östra sidan innebär barriärer i form av Slagstafärjan samt Tappströmskanalen som försvårar allt omöjliggör längre utflykter med skridskor eller kanot/kajak.

Det öppna naturområdet med dess mindre aktivitetsanläggningar såsom gräsbollplanerna mm bör bevaras i Älvnäs för de boendes dagliga kontakt med naturen samt för förskolorna som inte har samma möjlighet till förflyttning.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Älvnäs

Etablerad friluftsvksamhet: Flera både mindre och större aktivitetsanläggningar, även med service.

Upplevelsekvaiteter: Området har både skogspartier och öppen mark som består av äng och strandäng, kolonilotter mm.

Ekologiska förutsättningar: Det finns möjlighet till fiske.

Storlek och form: Området är relativt stort och det finns möjlighet till rundvandring.

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger väldigt nära bebyggelsen och det finns inga barriärer.

Framkomlighet: Det finns både cykelbanor, stigar och vägar genom området. Man kan även ta sig fram över ängarna.

Mångsidighet: Området är mångsidigt och utnyttjas för bad, pick-nick, cykling, båtliv, skridskor, kajak, tennis, lek och bollsporter.

Frihet från störningar: En bit av nedre delen av området är bullerstört. I området finns en pumpstation som sprider illaluktande doft.

Alternativa friluftsområden: Älvnäs är ett speciellt område då det har så pass många olika kvaliteter. Ev kan delar av upplevelserna i området upplevas på andra ställen och med fördel flyttas. Skridskoverksamheten och paddling är dock bäst att fortsättningsvis ha i Älvnäs.

Sandudden

Området Sandudden är den smala remsa av skog som finns bevarad mellan det nya bostadsområdet Sandudden och Kyrkfjärden. Skogen är variationsrik med blandskog och längst söderut i området många gamla krokiga tallar. Genom området går en bred grusväg som används av många. Vid vissa ställen täcks båda sidor av vägen av skog, vid andra skymtar man fjärden och ibland kommer man fram till stranden där det ligger ett par båtclubbar eller någon liten sandstrand. När vägen närmar sig jordbrukslandskapet vid Asknäs ändras naturen och längs vägen växer klöver, rönn, björk, asp, körsbär, rosor, smultron. Vägen smalnar av där odlingarna börjar. Från grusvägen går det upp ett fåtal stigar upp till bostadsområdet Sandudden. Området är litet men relativt varierat både till natur och aktiviteter.

Området samt odlingslandskapet mellan Sandudden och Ekerö kyrka finns med i kommunens naturinventering från 2002.

En stunds avkoppling vid strandkanten.

Verksamheter/aktiviteter

Vid udden Fantholmen ligger badet Södran. Här finns parkering och en barack som fungerar som kiosk. Vintertid är stranden viktig för skridskoåkning tack vare parkeringsmöjligheterna. På Fantholmen ligger också Ekerö båtklubb, som har en stor småbåtshamn med flera större segelbåtar. Längre upp i området ligger den mindre Sanduddens båtklubb. Vid Asknäs är den dominerande verksamheten odling och jordbruk. Området används främst till promenader, hundpromenader mm. Man går antingen fram och tillbaka längs grusvägen eller korsar Ekerövägen vid slutet av området (östra delen av området) och ansluter till vandringsleden tillbaka till Träkvista. Vandringsleden ska göras om med en dragning runt grustaget.

Flera människor befinner sig i området vid fältstudiebesöket. Man cyklar, promenerar, går med barnvagn, fiskar eller har lagt ankar med sin båt invid någon av de små vackra sandstränderna längs gångvägen. Flera barn och en del äldre syns i området. En kvinna med barnvagn berättar att hon brukar gå grusvägen från Södran till Fantans hög och där ta sig tillbaka till Ekerövägen om hon inte har barnvagnen. Med barnvagn blir det svårare; då brukar hon vända vid åkern och gå tillbaka samma väg. Hon berättar att det är många som använder området. En medelålders kvinna berättar att hon besöker området varje dag. Hon går genom skogen, plockar bär, badar eller sitter ned och insuper naturen. Hon studerar naturen; fåglarna, blommorna, ser skiftningar i naturen, tittar på hur vattnet är. Hon har hört 60 olika fågelsorter under sina besök i området. Det bästa med området tycker hon är den vilda naturen inpå

husknuten och de gamla tallarna. Hon störs även av flygplanen och av ungdomsgång som kör moped genom området (vilket dock upphört nu enligt henne).

I området finns även badmöjligheter med de flertalet små sandstränderna i närheten av promenadstigen.

Ovanför området är det backigt och terrängen lämpar sig väl för spontan mountainbikeåkning.

Karta över Sandudden.

Karta över Sandudden samt zon 250 m från bebyggelse.

Sandudden ligger nästan helt utanför zonen nära tätbebyggt område (se karta ovan). Denna zons utbredning kommer dock att ändras i och med den fortsatta utbyggnaden av Sandudden.

Fiske vid Sanduddens båtklubb.

Tillgänglighet

Området är lättillgängligt. Grusvägen ansluter vid Fantholmsvägen, där badet (Södran) ligger. Vid badet finns också en relativt stor parkering om man kommer med bil. Grusvägen är bred och det är lätt att ta sig fram med t ex barnvagn och rullstol. Dock inte när vägen smalnar av där odlingslandskapet börjar vid Asknäs. En annan barriär för den rullstolsbundne är de bommar som satts upp vid vägen. Stigen som går upp mot Fantans hög invid Ekerövägen är relativt brant.

Störning

På ett fåtal ställen syns skräp i naturen. Viss störning olika brukargrupper emellan förekommer samt eventuellt buller från t ex flygplan. Ett problem vad gäller promenadvägar i området är svårigheten att ta sig runt. En gång- och cykelväg längs med Ekerövägen i höjd med Sanduddenområdet skulle förenkla möjligheterna till att ta sig runt.

Upplevelsevärden

Sandudden har mycket höga värden av variationsrikedom och naturpedagogik, samt vid Södran och Ekerö båtklubb mycket höga värden av aktivitet och utmaning samt service och samvaro. Höga värden finns av skogskänsla och utblickar och öppna landskap. Vidare har Sandudden även mycket högt värde för tätortsnära natur genom att en majoritet av övriga parametrar finns i/i anslutning till området.

Skötsel

Det är viktigt att bevara Sandudden som närströvsområde. Sandudden är ett bra exempel på allmänhetens tillgång till stranden. Promenadförutsättningarna i området kan förbättras så att det blir enklare för människor med rörelsehinder eller med barnvagn m fl att ta sig runt. Detta kan uppnås genom en sammankoppling av gångvägen vid vattnet med vandringsleden Ekerö-Munsö som planeras få en ytterligare sträckning norr om Ekerövägen. En gång- och cykelväg längs med Ekerövägen i höjd med Sanduddenområdet skulle förenkla möjligheterna till att ta sig runt, dvs promenera tillbaka till tätorten via Ekerövägen istället för att behöva vända om man inte vill/kan gå längs vägrenen. Bommarna vid gångvägen bör tas bort/öppnas.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Sandudden

Etablerad friluftsverksamhet: Båtklubb, flera informella rastplaster (bänkar mm).

Upplevelsekvaiteter: Omväxlande natur och tillgång till vacker strand.

Ekologiska förutsättningar: Möjlighet till bär- och svampplockning, fiske.

Storlek och form: Området är vidsträckt men ger inga goda möjligheter till rundvandringar.

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger nära besökarna.

Framkomlighet: I området går en bred grusväg som sedan smalnar av. Det finns stigar som viker av från grusvägen.

Mångsidighet: Flera olika aktiviteter och verksamheter förekommer i området.

Frihet från störningar: Övre delen av området är bullerstört.

Alternativa friluftsområden: Området är unikt i tätortsbandet tack vare tillgången till stranden, den goda framkomligheten även för exempelvis rullstolsbundna eller personer med barnvagn samt närheten till bebyggelsen.

Uggleberget

Området Uggleberget är ett par skogsklädda små berg och ligger mellan Närlunda, Ekebyhov och Träkvista. Det ligger nära tätbebyggda bostadsområden, och i närheten finns både dagis och skola och flera sportanläggningar. I området, som består av blandskog med bland annat gran, rönn, ek, blåbär, liljekonvalj och ormbunke, finns ett flertal uppmärkta stigar (eventuellt är det skolor eller liknande som märkt träden med skyltar). Det är en riktig ”blåbärsskog” med smala skogsstigar som grenar upp sig, omkullfallna träd, stenar med mossa på och ”skogslukt”. Närheten till bostadsområdena gör sig påmind genom skröp intill stigen på vissa platser, det konstanta ljudet från trafiken på Ekerövägen och plankor och rishögar som skvallrar om kojbyggen och lekande barn. Längst söderut i området ligger det 45 meter höga Uggleberget som på toppen bjuder på en utsikt över bostadsområdena Väsby och Gräsåker, vattentornet, Jungfrusundsåsen och Ekebyhovsbacken. Naturen i området är inte så variationsrikt. Området finns inte med i naturinventeringen.

Skogsstigar i Uggleberget.

Det finns flera fornlämningar i området. Strax sydöst vid kanten på området finns spår av ett par gravfält, och längre upp i området finns flera stensättningar och en grav markerad med ett stenblock.

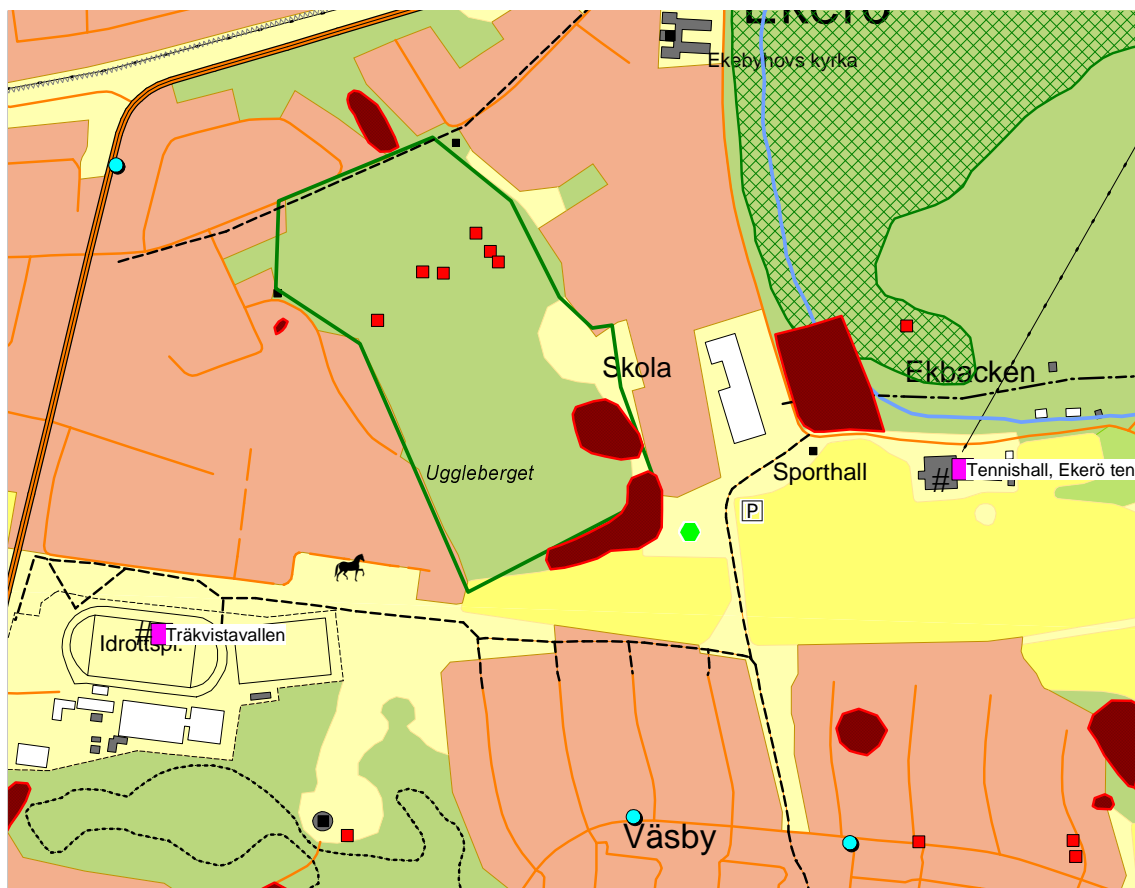
Verksamheter/aktiviteter

Öster om området ligger Ekebyhovsskolan och Ekebyhovs barnstuga. Området används frekvent av förskolegrupper. Man uppskattar värdena av skogskänsla och naturpedagogik som området erbjuder barnen. Det positiva med Uggleberget för förskolorna är just den direkta skogskänslan; att man snabbt kommer in i skogen, kan gå på ojämna skogsstigar, känna skogslukt och hitta olika växter och omges av träd etc. Även Ekebyhovsskolan använder området samt boende i närheten som går ut med hunden, plockar blåbär osv.

I anslutning till skolan finns en grusbollplan och en längdhoppbana. Lite längre bort mot Ekebyhovs slott ligger Ekerö tennis (en inomhushall) och i närheten av slottet ligger Ekerö ridskola.

Sydväst om Uggleberget ligger Träkvistavallen, som har flera utomhusplaner för fotboll, tennis och frilidrott samt en ishall. Söder om Uggleberget ligger en höjd som tidigare var en skidbacke. Söder om Träkvistavallen finns även ett motionsspår. Sydöst om Uggleberget ligger en utomhusbollplan (grön markering i kartan).

Inga personer befann sig i Ugglebergetområdet under fältbesöket som skedde i juli månad.

Karta över Uggleberget med sina fornlämningar och angränsande idrottsanläggningar

Hela området täcks av zonen 250 m till tätortsbebyggelse.

Tillgänglighet

Området ligger nära tätortsbebyggelsen och är lättillgängligt. Från gång- och cykelvägen mellan Gamla Ekerövägen och Åkerstigen slingrar sig en stig, som sedan grenar upp sig, in i området.

Störning

Ljudet från Ekerövägen samt till viss del nedskräpning kan uppfattas som störningsmoment. Det är främst under sommarhalvåret som skogen är utsatt för slitage då många ungdomar rör sig i området. Enligt intervjustudien verkar dock inte nedskräpningen vara någon störning för friluftslivet i Uggleberget, utan förskolegrupperna som vistas i området gör skräpet i naturen till en påminnelse för barnen att man inte ska slänga skräp i naturen.

Upplevelsevärden

Området har höga värden av skogskänsla samt service och samvaro tack vare angränsande rekreationsanläggningar. Uggleberget har mycket höga värden gällande övriga parametrar för tätortsnära natur. Området är exempelvis viktigt för flera förskolegrupper och skolan. Höga värden för aktivitet och utmaning finns i området eftersom skogsstigarna är uppmärkta spår.

Skötsel

Då högt värde av skogskänsla kräver ett avstånd på 250 meter till vägar med fler än 10 000 fordon per dygn (f/d) finns en risk att upplevelsevärden skogskänsla i Uggleberget kan komma att upphöra på ett avstånd av 250 meter från vägen vid en ökad bebyggelseutveckling – med ökade trafikmängder som följd - i tätortsbandet under den framtida översiktsplanepreioden. För att garantera ett högt värde av skogskänsla i hela Uggleberget bör trafikmängden inte överstiga 10 000 f/d på Ekerövägen. Dock kan enligt ovan värdet finnas kvar längre in i området även med högre trafikmängder. Området bör främst bevaras för sin betydelse för barngrupper i förskolan.

Bedömning utifrån Naturvårdsverkets kriterier - Uggleberget

Etablerad friluftsvksamhet: Det finns uppmärskade spår. Dock finns ingen förklaring till markeringarna som syns på träden.

Upplevelsekvalliteter: Området består av skog, mestadels barrskog. I området finns ett berg med utsikt över stora delar av tätorten.

Ekologiska förutsättningar: Man kan plocka bär och svamp mm.

Storlek och form: Området är litet. Ev finns möjlighet till rundvandringar.

Tillgänglighet och barriärer: Området ligger nära boende samt förskolor och skolor.

Framkomlighet: Det finns gott om stigar och möjlighet att vandra utanför stigarna.

Mångsidighet: Området utnyttjas främst av skolor och förskolor.

Frihet från störningar: Området är ej bullerstört.

Alternativa friluftsområden: Området är väldigt viktigt i förskolornas verksamhet. Ekebyhov är inget fullvärdigt alternativ för förskolegrupperna.

Resultat

Den tätortsnära naturen i Ekerö kommuns tätortsband har sinsemellan olika friluftskaraktär. De flesta av områdena har fler än ett upplevelsevärde och många områden har en stor variation av värden. I Länsstyrelsens enkät Så använder vi naturreservaten framkom att två upplevelsevärden uppskattas framför de andra: utblickar och öppna landskap samt skogskänsla.

Denna rapport innehåller ingen kvantitativ undersökning som går att jämföra med RTK:s enkät. Av de kvalitativa intervjuerna framgår dock att i tätortsnära naturområden är det framförallt närheten och tillgängligheten i sig som uppskattas. Naturen är mer värdefull som tätortsnära natur ju närmare bostadsområdet – brukaren - den befinner sig och om den är lättillgänglig (dvs om det är lätt att ta sig dit) samt om den är lättframkomlig (har spår och gångvägar mm). Slutsatsen är att upplevelsevärdena när det gäller tätortsnära natur bör ses ur ett brukarperspektiv.

Besökarna

I denna rapport har främst föreningars och förskolors och skolors användning av områdena studerats varför det inte kan dras några slutsatser om samtliga besökare. Det kan dock konstateras att en betydande del av den tätortsnära naturen är väldigt viktig för grupper av befolkningen som av olika anledningar inte kan/vill transportera sig längre sträckor för att komma ut i naturen. Några av dessa grupper har undersökts i rapporten: förskolegrupper, handikappade, äldre, till viss del boende i angränsande tätortsbebyggelse. Men även många friluftsutövare som kommer mer långväga ifrån har tillfrågats. I studien har framkommit att flera områden besöks av människor från hela kommunen samt även utifrån. Den tätortsnära naturen används året om med tyngdpunkt på vår och höst. Naturen i tätortsbandet kan utifrån denna rapportens undersökning klassificeras in i två kategorier.

- Bostadsnära natur: Natur som ligger i direkt anslutning till bostadsområden och skolor och förskolor. Naturvärdena behöver inte vara så höga, det som är viktigt med denna typ av tätortsnära natur är att den är lättillgänglig och erbjuder en viss avskildhet från bebyggelse, att man känner att man kommer bort från bebyggelse och kan uppleva naturen. Upplevelsen av avskildhet är främst en känsla då områdena i fråga i verkligheten ofta ligger inom bebyggelsezonen, dvs inom en radie av 250 meter från tätbebyggt område. Denna typ av område lockar besökare från intilliggande bostadsområden och förskolor.
- Fjärrområden: Naturområden som inte ligger i anslutning till tätortsbebyggelse. Dessa områden ligger för de flesta på ett lite längre avstånd från bostaden och i praktiken krävs någon form av transportmedel såsom bil, buss eller cykel för att ta sig dit. Värdena i området är ofta relativt ovanliga och lockar människor från ett större geografiskt område än vad den bostadsnära naturen gör. Detta gäller t ex orienteringsmöjligheter på Jungfrusundsåsen (fjärrområde för hela tätortsbandet). Denna typ av område ligger också ofta utanför tätortsbandet (Kärsön, Lovön etc) och kan locka besökare från hela regionen. Kategoriseringen i fjärrområden innebär ett minsta upptagningsområde motsvarande inventeringsområdet (dvs Ekerö tätort, södra Färingsö resp Stenhamra).

Upplevelsevärden i tätortsbandet

Till kategorierna bostadsnära natur och fjärrområden hör olika upplevelsevärden.

- Upplevelsevärden för bostadsnära natur/besökare från närområdet: De särskilda parametrarna för tätortsnära natur innebär värden av tillgänglighet (närhet till bostaden t ex), framkomlighet (stigar, spår, vägar mm), skogskänsla, naturpedagogik, aktivitet, lek och avkoppling specifikt för barngrupper från förskolan, men även för boende i närheten. Andra värden som finns och bör utvecklas i den tätortsnära naturen är förutom ovannämnda värden även avskildhet, lugn och tystnad. Exempel på områden med dessa värden är Uggleberget, Älvnäs, Sandudden (promenadvägen), Klevberget samt flertalet mindre naturområden som ligger i direkt anslutning till bostadsbebyggelsen.
- Upplevelsevärden för fjärrområden/långväga besökare: Aktivitet och utmaning exempelvis sportaktiviteter på utomhus- och inomhusanläggningar samt friluftaktiviteter såsom skridskor, skidor, bad mm. Service och samvaro t ex rastplatser och parkeringsmöjligheter invid platser där olika verksamheter eller särskilda värden finns att tillgå. Exempel på detta är Ekebyhovsbacken m fl aktivitetsanläggningar vid Jungfrusund, Friluftsförbundet vid Tranholmen (Älvnäs), Ekerö båtklubb i Sandudden eller BK Färingarna på Färingsö samt rastplatsen vid Stenbrottet. Upplevelsevärden för fjärrområden handlar ofta även om höga naturvärden, t ex variationsrik natur eller vidsträckta skogar.

Det är viktigt att komma ihåg att ett område kan vara både fjärrområde och bostadsnära område beroende på vilken brukare man utgår ifrån. Ett exempel är Älvnäs där de som besöker Friluftsförbundets skidskobana om vintern kommer från hela kommunen och därmed besöker ett fjärrområde. De som kommer till samma ställe sommartid för att ta sig ett dopp i Mälaren värdesätter avskildheten och närheten till bostaden och ser på området som bostadsnära natur.

I tabellen nedan framgår vilka upplevelsevärden som återfinns i vilka områden samt värdering av dem.

Områden	Orördhet och trolska naturmiljöer	Skogskänsla	Utblickar och öppna landskap	Variationsrikedom och naturpedagogik	Kulturhistoria och levande landsbygd	Aktivitet och utmaning	Service och samvaro	Övriga parametrar/tätortsnära natur
Bromma gård	2	1,2	1	1,2	1	2	1, (2)	1
Stenbrottet		1	1		1	1		
Klevberget	1	1	(1)		(2)		(1)	2
Lövhamnen		1	(1)		(1)			2
Säbynäs	1,2	1,2	1	1,2	(1)	(1)	(1)	
Skogby	1 (liten del)	1,2	(1)	1	(1)	2	1	2
Torsberget	1	1		2	(1)	(2)	1	2
Hamnaren	1,2	2	(1)		(2)	2	1	
Kavleberg	1	1,2	1	2	(2)	(1)		1
Malmvik	1	1,2	1	2	(2)	2		1
Älvnäs			1	1	1	1	1,2	2
Sandudden		1	1	2	1	2	2	2
Uggleberget		1	(1)		(2)	1	1,2	2

Tabell över förekomst av upplevelsevärden i inventerade områden i Tätortsbandet i Ekerö kommun

1=högt värde
2=mycket högt värde
(1) och (2)=angränsande värde i område
bredvid

Värdena utblickar och öppna landskap och skogskänsla samt områdets storlek och tillgänglighet är särskilt värdefulla aspekter.

I Ekerö tätort finns dessa värden välrepresenterade och sammanknutna med en koncentration till Ekebyhov och Jungfrusund. Övriga naturområden ligger insprängda i tätortsbebyggelsen och medför att inventeringsområdet Ekerö tätort har god tillgänglighet till naturområden.

Stenhamra har med Bromma gårdsområdet ett stort vidsträckt naturområde med skogskänsla. De kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöerna kring t ex Sockarby innebär att värden av utblickar och öppna landskap också finns i inventeringsområdet. Tillgänglighetsaspekter finns både vad gäller områdenas närhet till brukarna (Bromma gård, Klevberget, Lövhagen) och framkomlighet i området (Bromma gård, Stenbrottet). Bromma gårdsområdet fungerar som ett nav för friluftslivet i inventeringsområdet då samtliga ovannämnda aspekter uppfylls i området.

Södra Färingsö har inte, som Ekerö tätort och Stenhamra, en koncentration av rekreationsintressena som är knutet till ett större sammanhängande skogsområde. I stället är friluftintressena relativt splittrade i inventeringsområdet: stall med ridskola på både östra och västra delen av Färentunavägen, motionsspår i ett relativt litet skogsområde utan koppling till det större Säbynäsoområdet, inga iordningställda kommunala badplatser.

Fortsatt planering av Ekerö kommuns tätortsnära natur

Långväga och nära besökare

Det är viktigt att veta vilka upplevelsevärden som är viktiga för olika besökare för att på ett bra sätt kunna vidareutveckla den tätortsnära naturen, både bostadsnära och fjärrområdesnaturen. Utifrån denna kunskap utkristalliseras vilka upplevelsevärden som saknas i den tätortsnära naturen.

I rapporten urskiljs upplevelsevärden beroende på var besökarna, som kommer för att uppleva dem, kommer ifrån. Genom denna analys framkommer att friluftslivet kan utvecklas i kommunen genom en koncentration av dessa typer av aktiviteter på ett och samma ställe. Ett exempel på koncentration av upplevelsevärden för mer långväga besökare är en utveckling av friluftslivet i Ekebyhov och Jungfrusund, särskilt runt Ekebyhovsbacken. (Se vidare ovan angående verksamheter och anläggningar.) De upplevelsevärden som är betydelsefulla för ”nära besökare” bör dock säkras på flera utspridda ställen för en givande tätortsnära natur för alla. Mindre bostadsnära naturområden bör finnas kvar insprängda mellan bebyggelsen då dessa är viktiga för inte minst förskolor.

Den tillfrågade förskolepersonalen anser i stor utsträckning att de naturområden man besöker inte bör ”skötas” alls – man kan lämna naturen ”naturlig”. Vissa tar dock upp röjning av ris och småsly samt djurhållning för ett öppet landskap som en del i skötseln av områdena. I de områden som är drabbade av nedskräpning behövs en kontinuerlig översyn så att flaskor, skräp mm städas bort. Det är viktigt att klotter saneras direkt när klotter upptäcks då man

upplever det som att klottret ökat markant. Generellt anser man från förskolorna att tillgängligheten är god, trots att man på vissa håll måste korsa större vägar med barngruppen. Det ses inte som något negativt utan ett led i att lära barnen om trafiksäkerhet.

Natur- och kulturvärden

Naturen är en av grundstenarna för rekreationsvärdena i den tätortsnära naturen. Mångas förväntning på ett friluftsområde är att finna naturen ”naturlig”. Man vill inte uppleva en parkmiljö utan ett ”naturlig”, ”vild”, ej iordningställd miljö. Eftersom det ofta ändå krävs röjning av sly och ris i skogar är det viktigt att skogsbruket inte förstör friluftsvärdena och därför behövs en friluftsanpassad skogsbruksplan. I en sådan plan bör samtliga upplevelsevärden samt tillgängligheten till naturen tas i beaktande. Det är också viktigt att sträva efter ett bevarande i så stor utsträckning som är möjligt av stora sammanhängande grönområden.

Det är dock inte bara naturvärdena *inom* områdena som är av vikt, även den natur och de värden som ligger strax utanför och gränsar till området är av betydelse för friluftslivet. Exempelvis är det viktigt att bevara det öppna landskapet som finns kring flera av områdena. Kommunens karaktär bygger på ett samspel mellan natur- och kulturvärden. Jordbruket och djurhållning är därför en viktig faktor när det gäller friluftsvärdena.

Ekerö tätort

Ekebyhovsdalen mellan Ekerövägen och Ekebyhovsbacken/Rörmaren kan utvecklas för rekreationsintressena. Det är viktigt att ha kvar området öppet och som passage både för människor och som djurpassage. Här finns stora upplevelsevärden och man får en känsla av vad Ekerö kommun står, dvs ”Kulturens ö-värld” – både natur- och kulturlandskap. Därför är det viktigt att fortsätta odla åkrarna. Jungfrusundsåsen är särskilt värdefull för tätorten bl a tack vare sin storlek och det är viktigt att bevara detta sammanhängande område. Även Malmvik och Kavleberg är stora skogsområden av vikt att bevara p g a storleken. Kavleberg har p g a sin barriär Färentunavägen inte samma värde som sammanhängande område.

Det är viktigt att beakta upplevelsevärdena skogskänsla, orördhet och trolska naturmiljöer samt utblickar och öppna landskap i tätorten vid framtida planläggning. Dessa värden är beroende av låga bullernivåer. Vid en förtätning av tätortsbebyggelsen kan trafiken väntas öka och dessa värdenas utbredning kan minska som följd.

Stenhamra

I området Klevberget finns höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer. Buffertzonen för detta värde bör respekteras vid framtida planläggning för exempelvis bostäder i området. Detta är det enda område med detta upplevelsevärde i Stenhamra inventeringsområde som ligger i närheten av bostäder. Det stora vidsträckta området Bromma gård är av särskilt värde och bör ej inskränkas.

Södra Färingsö

Områdena av orördhet och trolska naturmiljöer på södra Färingsö bör beaktas vid planläggande. Buffertzonen bör ej bebyggas där den gäller område med mycket höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer. Detta gäller särskilt delar av Säbynäs, Hammaren samt ett område i södra delen av inventeringsområdet (se översiktskarta Södra Färingsö). Områden med mycket höga värden av orördhet och trolska naturmiljöer kräver ett avstånd på minst 250 meter från både vägar och bebyggelse. De är ovanliga i tätortsbandet då det endast finns ett mindre område på Jungfrusundsåsen och ett område invid Bromma gård.

I inventeringsområdet Södra Färingsö finns ett stort skogsområde Säbynäs som bör bevaras för sin storlek och sammanhängande yta.

Verksamheter och anläggningar

Ekerö tätort

Enligt vad som tagits upp ovan är det av vikt att utveckla friluftsvärderna i den sk sk rekreationsdalen på Ekerö. Friluftsverksamheter som karaktäriseras som bundna till sk sk fjärrområden, exempelvis skidåkning, orientering mm på Jungfrusundsåsen eller skridskoåkning i Älvnäsområdet kan med fördel inom Ekerö tätort koncentreras till dalens östra del. Det är dock viktigt att fjärrområdesaktiviteter som utförs bättre på annat ställe inte flyttar till östra delen av dalen. Detta gäller långfärdsskridskoturererna samt kajak- och kanotpaddlingen som bäst sker från Tranholmen (Älvnäs) för att förhindra barriärer i form av Tappström eller Ekeröleden.

Stenhamra

Viktigt att även Stenhamra får ett bättre utbud av friluftaktiviteter, exempelvis skulle området vid Uppgårdsskolan och Bromma gårdsområdet kunna utvecklas. Det finns önskemål om fler uppmärkta spår och leder. Ett konkret exempel på åtgärd är att möjliggöra för orientering i Bromma gårdsområdet genom att uppdatera orienteringskartan. Det är även viktigt att tillgängligheten förbättras, se nedan.

Södra Färingsö

För att skapa samma typ av "friluftscentrum" i kommundelen södra Färingsö bör man försöka sammanbinda rekreationsintressena i området genom en bättre koppling mellan Svanängens IP/motionsspåret och den sammanhängande skogen i Säbynäs. Det finns vidare önskemål om att redskapsstället och spåret i Skogby bör upprustas.

Även ridverksamheten är splittrad med verksamhet på båda sidor om Färentunavägen. Området har många stall, med både inackordering och ridskoleverksamhet. Det är av vikt att förbättra hästarnas framkomlighet och undvika konflikter gentemot andra som vistas i naturen och på vägar och stigar genom att möjliggöra säkra och hållbara passager och transportsträckor för hästarna till ridslingan på golfbanan. Ridslingan behövs bli kompletterad så att den hänger ihop samt bli säkrare i anslutning till cykelbanan. Detta är viktigt mot bakgrund av en utökad bostadsbebyggelse på södra Färingsö med följderna att fler invånare väntas röra sig i naturområdena.

Tillgänglighet

Vad gäller planering av områdena är det främst säkerställandet av tillgängligheten och framkomligheten som är viktigt. Då många av områdena ligger på direkt eller nära avstånd från bostaden/förskolan/skolan handlar det därför i praktiken om att bevara och utveckla denna tätortsnära natur. Om inte ett helt område kan sparas bör åtminstone en så stor del av området sparas att de upplevelsevärden som är viktiga i området (dvs för brukarna) kan garanteras.

För handikappade som är rörelsehindrade är det av stor vikt att områdena har god framkomlighet. Detta innebär konkret att det bör finnas spår och leder som är möjliga att ta sig fram på om man t ex är rullstolsbunden. Även information om friluftsområden är av vikt. Dessa bör ange vilka spår som finns, vilka underlag spåren har, höjdförhållanden samt vilka

vilmöjligheter (bänkar mm) som finns längs leden. Underlagen bör vara av hårdgjort material som sätter sig, dvs inte grus som försvårar/omöjliggör framfart med rullstol, rullator, barnvagn, etc. Spåren och gångvägarna bör vara tillräckligt breda, dvs ha en bredd på ungefär 1,3 m. Det är även viktigt för tillgängligheten till ett friluftsområde att det finns en adress att ange för färdtjänsten som annars inte kan köra/hämta den handikappade på rätt ställe. Ett allmänt problem i Ekerö kommun gällandes handikappades tillgänglighet till friluftsområden, strövområden och gång- och cykelvägar är vägbommar som sätts upp för att hålla biltrafik borta.

För äldre är det av vikt att det finns rastplatser, t ex i form av bänkar där man kan stanna och fika. Det kan vara svårt att resa sig upp från exempelvis en sten. Det bör finnas gångstigar som det är lätt att ta sig fram på. Exempelvis är det svårt att ta sig fram om det ligger omkullfallna träd över gångstigarna – viktigt att tänka på för skogbruket. Stigar bör märkas ut med antal kilometer. Man ska inte behöva karta när man är ute.

För att den bostadsnära naturen ska uppfylla de eftersökta värdena bör områdena vara lättillgängliga. Man bör kunna komma ut i naturen och känna naturupplevelsen relativt snabbt och utan krångel. Den upplevda avskildheten från bebyggelsen – som dock inte är samma som den fysiska avskildheten från tätbebyggt område – är en viktig komponent i den tätortsnära naturen. I denna typ av tätortsnära naturområden är det därför viktigare att undvika (alltför kraftiga) bullerstörningar än att området ligger långt från bebyggelse. Tätbebyggt område är tvärtom en förutsättning för upplevelsevärdena i den bostadsnära naturen.

Ekerö tätort – tillgänglighet

Malmvik har höga naturvärden som bättre skulle kunna upplevas av de boende om tillgängligheten till området ökade. T ex bör parkeringsmöjligheterna förbättras. Ingångarna till området från öster och väster bör utformas så att området inte upplevs som privat.

I Sandudden kan promenadförutsättningarna förbättras om gångvägen sammankopplas med vandringsleden Ekerö-Munsö som är planerad att passera norr om Ekerövägen. En gång- och cykelväg längs med Ekerövägen i höjd med Sanduddenområdet skulle förenkla möjligheterna till att ta sig runt, dvs promenera tillbaka till tätorten via Ekerövägen istället för att behöva vända om man inte vill/kan gå längs vägrenen. Bommarna vid gångvägen bör tas bort/öppnas.

Stenhamra – tillgänglighet

Bättre tillgänglighet till vatten behövs i Stenhamra med omgivning. Besökare i den tätortsnära naturen i Stenhamra har inte samma tillgång till stränder som Ekerö tätort där Sandudden och Älvnäs samt de många badplatserna garanterar allmänhetens tillgång till stranden. Stenhamra har endast ett kommunalt bad, Stockbybadet. Eventuellt skulle en utökning av badplatsen behövas alternativt en ny badplats. T ex bör badet vid Bromma gård åter skötas av kommunen. Badet i Stenhamra bör även förse med informationsskylt angående riskerna med att bada från ångbåtsbryggan som inte är byggd för bad. Vidare bör tillgången till stranden i Stenbrottetområdet förbättras. Det gäller Stenhuggarbyn samt den norra delen av stranden där båda ställena i dagsläget framstår som privat mark. Kanske kan någon typ av skyltning i anslutning till områdena ta bort känslan av privat område.

Vidare bör det i Lövhagen, som uppfattas som risigt och svårtillgängligt, ske en uppröjning av skogen för att förbättra tillgängligheten och framkomligheten i området.

Södra Färingsö – tillgänglighet

Vad gäller Säbynäs bör man förbättra tillgängligheten till området så att de boende – även vid ett scenario med förtätning med ökat antal invånare - kan använda området i högre grad. Området skulle vinna på att knytas ihop med Skogby genom bättre vägförbindelse och skyltning.

För att uppleva Hammaren samt omkringliggande områden som exempelvis butiksbyn och Karlshems gård som ett friluftsområde som utgör en helhet bör möjligheter till promenader och cykelturer samt eventuellt även ridning till och inom området möjliggöras. Övergången över Färentunavägen bör säkras då det är en viktig passage för både människor och hästar (från stallen öster om vägen som ska till ridslingan på golfbanan). För att förbättra naturområdet för framtida besökare bör eventuellt ridningen formaliseras genom nya ridslingor så att konflikter mellan ryttare och andra brukare inte uppstår.

Konflikter

I undersökningen framkommer inga större konflikter mellan brukarkategorier i områdena. Ridningen är dock en faktor till konflikter i friluftsområdena. Ett förslag på att motverka den typ av konflikter som handlar om markförstörelse är att sätta upp informationsskyltar i stallen (särskilt gäller detta inackorderingsstallen) med kartor över accepterade vägar, samt utbilda hästägarna i hur man rider för att visa markägare hänsyn. Ridningen kan vidare störa andra friluftsbekare. Därför är det viktigt att ryttare håller sig till de anlagda ridslingorna. Ett problem kan dock vara när hästarna ska ta sig dit. Ridslingorna bör vara sammankopplade med stallen på så sätt att det finns angivet hur anslutningen till slingan ska ske.

Framtida friluftsområden

Att se till den framtida användningen av ett naturområde är av vikt i den fortsatta planeringen. Vilka potentiella brukare och upplevelsevärden kan tänkas inom ett visst område? Områden med potential som framtida rekreativområde inom Tätortsbandet är Malmvik och Kavleberg (i samband med utbyggnad av Västeräng), Säbynäs och Hammaren (i samband med utbyggnad av södra Färingsö).

Framtida utredningsfrågor

En brist i rapporten är att det ”oorganiserade friluftslivet” (spontana friluftsbesök såsom svamp- och bärplockning, skogs promenader, hundpromenader m m) inte kommit till tals i samma utsträckning som de mer organiserade rekreativintressena (föreningar, skolor, förskolor m fl). Ett ytterligare steg i planeringen kring den tätortsnära naturen kan därför vara att utforma en enkät till boende i tätortsbandet samt utökade besöksintervjuer. Enkäten kan ske som telefonintervjuer eller som postenkät med ett representativt urval av de boende i tätortsbandet.

I ett eventuellt senare skede med utökad bebyggelseutveckling av bostäder i tätorterna även utanför tätortsbandet är det betydelsefullt att inventera övrig tätortsnära natur i kommunen samt stråken mellan naturområdena. Detta gäller t ex Sångas-Säby, Svartsjö m fl områden.

Källor

Ekerö kommun, Naturinventering (2002)

Länsstyrelsen i Stockholms län, *Så använder vi naturreservaten. Resultat från en enkät till 1000 hushåll i Stockholms län 2003* Rapp 2004:23

RTK *Upplevelsevärden – Sociala kvaliteter i den regionala grönstrukturen* Rapport 4:2001

RTK *Djupintervjuer om upplevelsevärden i Hanveden* nr 14:juni 2003.

RTK *Ekerökilen – upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar* rapport 9:2004

RTK *Grönstrukturen i Stockholmsregionen* (1996)

Svenska cykelsällskapet (2005), *Turist- och cykelguide Mälardalen: Mälardalsleden, norra delen, del 1*

Tekniska kontoret 2005-07-13, *Avtal om upplåtelse av mark för ridslinga*

Digital information:

FMIS, Riksantikvarieämbetet (kartdata)

Datan med upplevelsevärden kommer från www.gisdata.se, ansvarig organisation som arbetat fram dessa åt RTK är Sweco Positions AB

Muntliga källor:

Margareta Alm, nämnd/handikappsekreterare, Ekerö kommun (telefonintervju 2005-12-20)

Margaretha Andersson, ordförande och studieorganisatör i Ekerö pensionärsförening (telefonintervju 2005-12-12)

Angelica Aronsson, miljösamordnare, Ekerö kommun

Ulf Aronsson, miljö- och hälsokontoret, Ekerö kommun

Hilding Barkow, Ekenslunds stall (besöksintervju 2005-11-28)

Fredrik Bennet, förskolelärare, Ekebyhovs förskola (telefonintervju 2005-11-07)

Anna Bohlin, Skå ridcenter (telefonintervju 2005-12-12)

Susanne Burman, förskolelärare, Stenhamra förskola (telefonintervju 2005-11-02)

Lotta Dobson, vice förskolechef, Svanängens förskola (telefonintervju 2005-11-04)

Ingrid Ekengren, förskolechef, Lövhagens förskola Pysslingen (telefonintervju 2005-11-02)

Kajsa Enström, nämndkontoret kultur, Ekerö kommun

Ulla Erling, förskolelärare, Sanduddens förskola Pysslingen (telefonintervju 2005-11-04)

Ylva Granelli-Larssen, rektor, Närlunda fritids och skola (telefonintervju)

Christer Gunnarsson, Mälaröarnas kanotklubb (e-postkontakt)

Bengt Haglund, Sveriges pensionärsförbund Pliggen sportfiskarna (telefonintervju 2005-12-12)

Henri Hanus-Heim, Ramboll (2005-08-10 mejl/telefon)

Cecilia Håkansson, miljö- och hälsokontoret, Ekerö kommun

Eva Idermark förskolechef Birkaskolans förskola/Mälaröarnas montessoriförening (telefonintervju 2005-11-03)

Jerry Jahn, Skå ridcenter (telefonintervju 2005-12-12)

Brith Klint, Ekerö turism (intervju 2006-01-04)

Maria Larsen, förskolelärare Kyrkans heltidsförskola (telefonintervju 2005-11-08)

Göran Leijon, Hammargården (Statens institutionsstyrelse SiS) (telefonintervju 2005)

Pernilla Ludvigssen förskolelärare Uppgårdsskolan (telefonintervju 2005-11-02)

Sebastian Nikula, Handikappades riksförbund Stockholmsavdelningen (telefonintervju 2005-12-20)

Monika Nilsson, planarkitekt, Ekerö kommun

Ove Persson, idrottslärare Uppgårdsskolan (telefonintervju 2006-01-10)

Agneta Rosengren, vice ordförande, Mälaröarnas ridklubb (telefonintervju 2005-12-12)

Kalle Salin, Stamvägens förskola (telefonintervju 2005-11-01)

Anci Seibel, förskolelärare Brunna förskola (telefonintervju 2005-11-07)

Carina Säll, förskolelärare, Gröna Lunds förskola (telefonintervju 2005-11-04)

Louise Sörme, Friluftsförbundet Mälaröarna (intervju samt telefon- och e-postkontakt, oktober-november)

Cajs-Marie Waldstam, rektor, Skå skola (telefonintervju 2005-12-08)

Torsten Welander, Friluftsförbundet Mälaröarna (intervju 2005-11-13)

Dag Wigle, Friluftsförbundet Mälaren (intervju 2006-01-10)

Bo Wiklander, ordförande i båtklubben Färingarna (telefonintervju 2005-11-02)